

HISTÒRIA DEL ROCK: 1967-1973

L'època més prolífica de la història de la música

IES Antoni Cumella

2n Bax. B

17-1-11

AGRAÏMENTS

Primer de tot voldria agrair al meu tutor del treball, que amb la seva inestimable ajuda deixant-me llibres i aconsellant-me com fer bé les coses, ha fet possible que la realització d'aquest treball sigui la millor possible.

A la meva professora de llatí, la Roser, que va col·laborar voluntàriament ha corregir-me tot el treball sense cap obligació alguna i que segurament sinó fos per ella el treball no hagués quedat tan bé.

A la meva família que m'ha estat recolzant durant la realització del treball (i que m'ha deixat durant tots aquests anys poder gastar-me els diners en música), i en especial a la meva germana, a la que he tingut que fer fora de la seva habitació moltes vegades per poder posar-me al ordinador a fer el treball. També menció especial per al meu pare i al meu tiet que m'han aconsellat molts dels grups que avui dia són els meus preferits, i segurament sense ells no hagués conegut mai per al meu compte, ni hagués pogut realitzar aquest treball.

I per últim els vull agrair aquest treball als meus amics, que gràcies als seus ànims la paraula rendir-se no existia en el meu vocabulari.

ÍNDIX

- Introducció.	4
- El sostre del Beat al 1967.	10
- Cap al Vantguardisme.	16
- 1969: Underground, Vantguardisme i música progressiva.	21
- Consideracions al voltant d'una evolució.	26
- El naixement d'una dècada.	30
- El naturalisme i el rock dur.	35
- De la transició al Glam rock.	39
- 1973: Ascensió i caiguda del imperi del rock.	45
- Conclusions.	51
- Bibliografia.	52

ANNEXOS

- Els grans festivals i l'espectacle com a part del rock.	55
- Anàlisi dels àlbums i grups més importants de la etapa 1967-1975.	63

Introducció

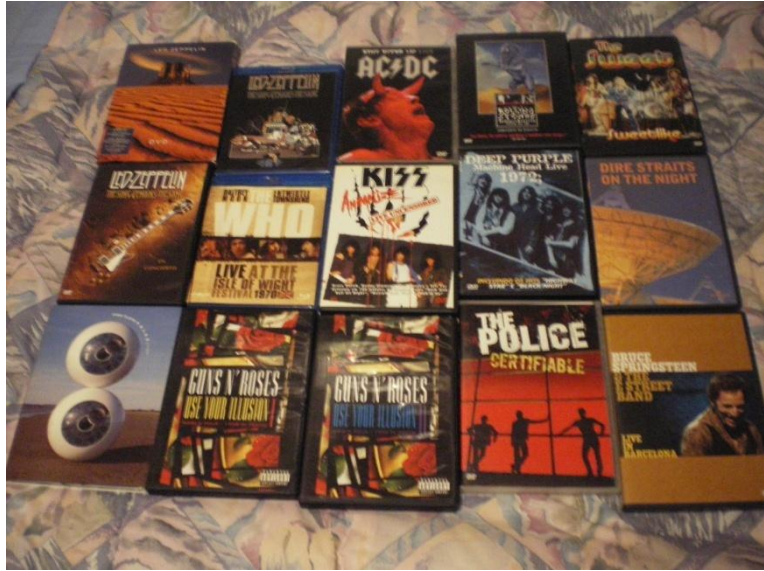
El meu treball de recerca tracta sobre un determinat període de la història de la música rock, el que va del 1967 fins al 1973. En la meua opinió, crec que és l'època més prolífera de la història del rock (aquesta és la meua hipòtesi), la més tumultuosa, la que més canvis ha provocat, on hi apareixen els millors grups en tot el seu esplendor i el període que més ha influenciat el món musical posteriorment, ja que van sorgir nombrosos estils dins del rock, i el meu objectiu és demostrar el perquè d'aquesta teoria. Al principi la meua idea era de fer-ho fins l'any 1975, però finalment acabo amb la caiguda del rock després de la seva època daurada, provocada per la crisi del petroli a finals del 1973. Encara que, als annexos, on tinc dos apartats, els grans festivals de música i anàlisis dels àlbums més importants d'aquests anys, també analitzo uns quants de 1974 i 1975 ja que em semblen imprescindibles. Sobretot perquè apareix Queen, que és el meu grup preferit, i d'aquí prové la idea del principi de fer-ho fins aquest any 1975 abans que esclatés el punk rock.

La meua passió per la música es remunta a quan tenia cinc anys. Vaig agafar un cassette que hi havia per allà a casa i el vaig posar. Vaig quedar sorprès, em va encantar. Era l'àlbum "Innuendo" de Queen, i a partir d'aquí, va esdevenir tot. Vaig començar-me a aficionar més i més, sobretot a Queen, dels que he reunit tota la discografia sencera més publicacions inèdites (en total, uns 40 cd's). Quan vaig madurar més, em vaig anar introduint en altres grups de l'estil, com Led Zeppelin, Rolling Stones i David Bowie. Fins que va arribar al punt que vaig arribar a conèixer-ho gairebé tot, grups tant difícils com Genesis, Yes o Pink Floyd van enamorar-me. Actualment posseeixo aproximadament uns 150 cd's, la gran majoria de tots els grups dels quals parlo en aquest treball. Així que, quan analitzo discos (seleccionats per mi, i escoltats, per suposat) i parlo dels grups, sé perfectament de què parlo perquè fa temps que vaig amb il·lusió completant la meua extensa discoteca. La música d'aquesta època és una de les meves grans passions, sinó la que més. Amb aquest treball vull aprofundir analitzant el moviment cultural més important del segle XX, i poder donar-me respostes del perquè va ser tan prolífera aquella etapa.

El treball està estructurat en una introducció, un cos principal que consta de vuit capítols i l'annex dividit en dues parts: els festivals de música i l'anàlisi de les obres més importants del període, ja que aquests dos apartats allargarien massa el cos principal i, a més, complementen a la perfecció informació extra que em sembla important. A l'igual que un CD d'àudio seleccionat per mi, amb cançons indispensables de cada grup (i gravades dels meus Cd's originals). Així doncs, sense més preàmbuls, que comenci l'espectacle del rock.

Primer de tot, abans de començar amb l'explicació del treball, vull corroborar el que he dit a la introducció, que posseeixo una gran discoteca, ja que ajuda a reforçar el perquè el tema del meu treball de recerca:

EL SOSTRE DEL BEAT AL 1967

Entre desembre de 1966 i el 2 de Gener de 1967, els Beatles van gravar "Sargeant Peppers lonely hearts club band" en els estudis de la EMI. Mig any més tard, el dia 1 de Juny, l' àlbum més important dels anys 60 s'editava a tot el món. Començava així la carrera més curiosa del pop, la d'una obra que seria analitzada al mil·límetre, comentada, discutida, estudiada, disseccionada, sobre la qual s'escriuriu llibres, es farien dibuixos i es crearien personatges en un màxim d'atenció popular.

A través del "Sargeant Peppers" es va poder veure uns Beatles notablement distints. El més fonamental era l'acceptació per la seva part d'haver consumit drogues en la confecció del disc. En segon lloc, la influència oriental del grup com a conseqüència de la influència que en aquest aspecte havia desenvolupat Harrison sobre la resta. En tercer lloc, la sorprenent evolució de la seva música i el to de les composicions. Quan el Beat tocava sostre com a estil clau als anys 60, els Beatles feien el seu millor àlbum.

Però contràriament del que es pugui pensar, el 1967 va ser un mal any per al grup. El 27 d'Agost mor Brian Epstein, l'autor del miracle beatle. Aquí comença la gran crisi, mentre el "Sargeant Peppers" i "All you need is love" eren número 1 en gairebé tot el món. L'home que no només els havia llançat a la fama sinó que els va ensenyar tot el que sabien i a més era l'home que feia que els quatre components estiguessin units, desapareix. Va ser un cop molt dur.

El terrible estiu de 1967, en paraules de Paul McCartney anys més tard, va imposar una separació dels quatre Beatles, sobretot de Paul i John, que una vegada acceptat el seu consum de drogues, és van apartar d'elles desitjant no convertir-se en addictes. Paral·lelament i al Juliol, dos membres dels Rolling Stones anaven a presó i l'escàndol creixia. Per primer cop el Pop era perillós i al carrer començaven a preguntar-se coses com si podrien anar a la presó quatre membres de l'ordre de l'Imperi Britànic com ho eren els Beatles.

The Beatles.

Dins de la fantasia musical que hi havia a les Illes Britàniques, la veritat és que aquell era un món fascinant, atrevit, multicolor i cridaner. Els grups es vestien en aquells dies amb increïbles peces de roba. La moda pop va sorgir amb tanta força com la musical.

Sota aquesta capa, a Londres hi ha un submón molt important, que creix molt ràpidament com a rèplica al californià. La psicodèlia irromp a Londres i va prenent forma en clubs com l' UFO, on neixen grups molt diferents a les bandes de Pop normals a l'època, com Pink Floyd o Soft Machine. Una revista, IT (International Time) es converteix en l'òrgan difusor d'aquest món subterrani, que d'aquí poc serà conegut com "Underground" a tots els nivells.

1967 és, doncs, el primer any del canvi internacional en torn a la música i la forma d'enfocar-la de cara a la societat.

A Londres, Pop és, doncs, una perfecta multitud d'opcions. Beatles en el més alt, els Stones al marge de la llei amb els seus problemes amb les drogues, els Who al capdavant de les bandes líders en altercats, i Pink Floyd sorgint entre la incipient psicodèlia, amb light-shows i molts fans adeptes al seu líder, Syd Barret.

Els Floyd són pràcticament el més fonamental que sorgeix com a novetat al 1967. Són distints, al·lucinants i estan plens d'idees innovadores. Al començament són Syd Barret (fundador), Roger Waters, Nick Mason i Rick Wright, però després d'un esgotador 1967, a l'inici del 68, Syd els deixarà, amb la seva ment adulterada per l'alcohol i les drogues. El seu primer i únic àlbum amb Syd va aparèixer el 22 d'Agost de 1967 amb el títol "*The piper at the gates of dawn*". Abans havien tingut èxit amb els seus dos primers singles, "Arnold layne" i "See emily play. L'àlbum va arribar fins al número 6 al setembre. Ja en 1968 entrarà David Gilmour en substitució de Barret i els Floyd iniciaran una llarga escalada que els portarà a ser una de les bandes més importants dels 70 en el seu gènere.

Els Pink Floyd, amb Syd Barret a la part inferior de la imatge i, d'esquerra a dreta, Roger Waters, Nick Mason i Rick Wright.

Dels "veterans", hi ha poc en realitat. Els Stones tenen problemes però segueixen oferint innovació, qualitat i marca personal en tot el que fan. Eric Burdon i els seus nous Animals estan de ple èxit en la seva segona etapa.

1967 és l'any dels Cream i Jimi Hendrix. Hendrix ha sorprès tothom amb la seva desafiant presència i la seva sonoritat única. Cream són capaços de fer quin serà el futur de la música. El seu rock dur, violent i expansiu, comporta moltes de les bases que marcarà la ascensió de l'Underground i la música rock, en suma. Tant Hendrix com Cream col·locaran singles i àlbums

en les llistes angleses, mentre el públic es divideix buscant les seves preferències entre Clapton i Hendrix. El pop no ha deixat de ser rivalitat i competència.

Les aportacions més significatives de l'any, entre la gran quantitat de novetats, van ser Ten years after, Procol harum, Moody Blues (en la seva segona etapa), Bee Gees, Cat Stevens, Move, Traffic i casos concrets com la New Vaudeville band o Engelbert Humperdinck.

Ten years after va debutar en aquest any 67 però trigarà a obtenir l'èxit perquè no feien específicament pop, sinó rock i blues, un avenç del que seria en el futur pròxim. El seu guitarrista i líder, Alvin Lee, era l'estrella del grup capaç de fer exaltar al públic amb la seva potència i energia.

L'últim gran descobriment del 67 a Anglaterra va ser Traffic, grup format per Steve Winwood en deixar Spencer Davie Group. Winwood, de 19 anys, és un dels grans músics del moment. El seu primer single, "Paper sun", serà un bon impacte capaç de consagrar-los, però només serà l'inici d'una sòlida i variada carrera amb abundants canvis i daltabaixos.

Als EUA les coses van igualment bé, en un esplendor absolut. Els Monkees venen més que els Beatles, el San Francisco sound creix i ven milions de discos, la Psicodèlia està sorgint amb molta força i els nous grups destaquen per la seva creativitat, com els Doors.

El més important és que el mercat creix i es renova dia a dia, que no para, i que la indústria musical cada cop es fa més gran. El grup més fonamental que sorgirà als EUA aquest any seran els Doors.

Els Doors eren quatre: Jim Morrison, Ray Manzarek, Robbie Krieger i John Densmore. Al gener apareix el seu primer àlbum, "*The Doors*" i a l'octubre el segon, "*Strange days*". El seu segon single, "Light my fire", editat a l'abril, va arribar al número 1 i els va convertir en els herois de la nova generació, i tot gràcies a Jim Morrison i la seva imatge. Morrison era un colós. Tenia una veu única, una personalitat demolidora i era, per sobre de tot, un poeta, un poeta que va començar a cantar després d'interessar-se pel cinema primer i després per la música com a mitjà d'oferir les seves poesies. La aparició dels Doors té molt a veure amb el seu medi ambient, d'igual manera que els Doors agafen en la seva violenta càrrega musical molt més del que és Los Angeles, la seva ciutat natal. Jim va acabar a la presó més d'un cop per aldarulls en els seus shows. I, tot i això, era el que Amèrica estava demanant en aquell moment, un grup com els Doors i un colós com Jim Morrison, capaç de gelar-los l'ànima partint del rock, el blues i el fons misteriós dels poemes de Jim. Van ser un grup molt gran per espai de tres anys, van

baixar al 1970 i al final, quan no es sabia si encara continuava existint la banda, Morrison moria al 1971.

Dylan, aleshores, havia desaparegut. En canvi, els nous herois del folk estan en ple èxit. Son Simon and Garfunkel, gravant obres bellíssimes plenes d'inspiració poètica, com l'àlbum *"Parsley, Sage, Rosemary and Thyme"*.

A Nova York apareix un nou corrent paral·lel al hippisme, més identificat amb el sentiment novaiorquès i per tant més urbà, brut, complex i avantguardista (de tipus intel·lectual en molts casos), com per exemple la Velvet Underground, sorgits de la factoria del geni de la sofisticació, fotògraf, cineasta i moltes coses més: Andy Warhol. Els Velvet contaven a les seves files amb un talent com Lou Reed, líder del grup.

La resta eren John Cale, Sterling Morrison i una actriu-model anomenada Nico. Van durar poc temps ja que Nico s'aniria després del primer àlbum, *"Velvet underground and Nico"*.

Després hi haurà diversos canvis en la formació fins que Lou Reed serà llançat com a solista individual en ple apogeu del Glam rock entre 1972-73. En 1967 la Velvet era un grup avançat a l'època i diferent a la resta, un producte del caos novaiorquès contra l'aire rivalitzant de la costa oest.

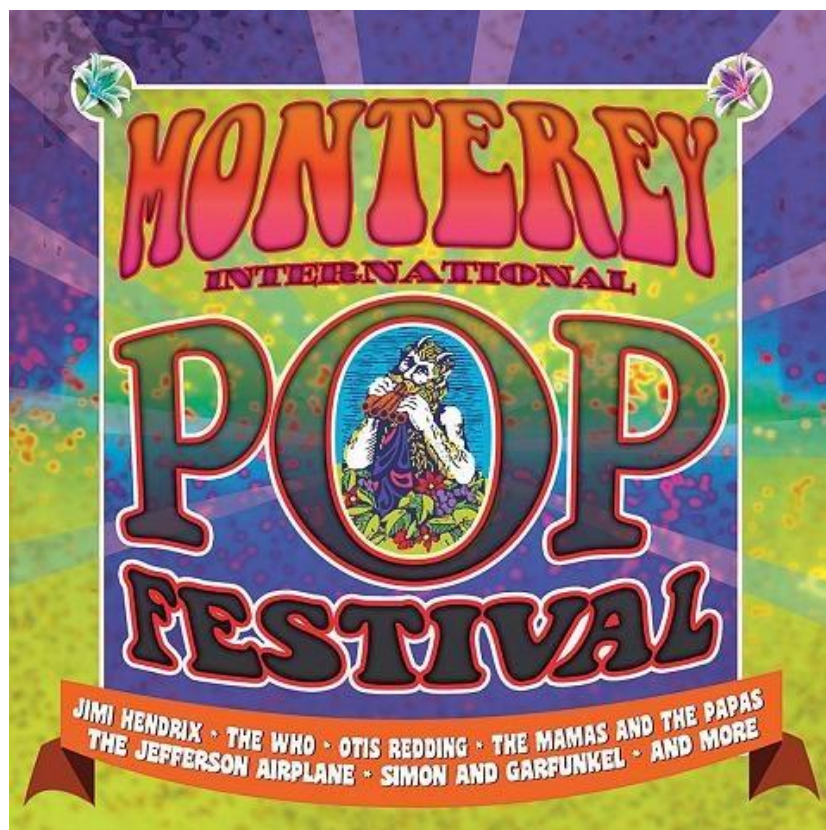
El punt àlgid de tot el que va succeir a la costa oest es va produir al festival de Monterrey a l'estiu, on van assistir 40.000 espectadors. Van actuar The Mama's and the papa's, Simon and Garfunkel, Big brother and the holding company amb Janis Joplin, Jimi Hendrix, Eric Burdon and the Animals, Jefferson airplane, Otis redding, Country Joe and the Fish, Canned Heat, els Who...

The Velvet underground and Nico.

Monterrey va ser un esdeveniment inenarrable, amb una pel·lícula que afortunadament va servir de testimoni, perquè tres de les figures del festival (Janis, Otis i Jimi) van morir als pocs anys. Va ser un espectacle irrepetible. Monterrey no és que fos el festival hippy per excel·lència, perquè Hendrix arribava d'Anglaterra en el moment més àlgid de la seva carrera i els Who eren una escandalosa banda britànica.

Però va ser un festival que marcarà una nova estètica en concepte d'organització d'esdeveniments, i que va servir d'antecel·lular per als grans festivals de 1969 i 1970.

Cartell del festival de Monterey.

CAP A L'AVANTGUARDISME

Durant 1968 la música va patir un d'aquells períodes d'aparent tranquil·litat, que són un engany, un fantasma, ja que mentre a nivell popular l'any era una repetició declinant dels dos anteriors, a nivell minoritari es gestaven ja una acumulació de fets summament claus per al futur del pop, al temps que naixien grups que més tard serien fonamentals.

La carrera imposada en els dos últims anys va saturar la música i la seva creativitat. S'havia fet molt i en molt poc temps, així que sense oblidar un previsible esgotament dels grans creadors, hi ha canvis en els quals Amèrica ara era el centre mundial de la música gràcies al seu mercat ampli, els seus mitjans i al dòlar que estava en un gran moment. De 1968 a 1969 els EUA seran la base de la música mundial. No es que abans no ho fossin o deixessin de ser-ho, però la capitalització del Beatles i la successió de bandes angleses, com a patrimoni britànic, havia fet que la Gran Bretanya gaudís per cinc anys d'una absoluta hegemonia en l'aspecte creatiu. En 1969 el més fonamental fou que la majoria dels grans artistes anglesos van decidir emigrar als EUA per instal·lar-se allà, vivint en el mercat dels milions i controlant molt millor la situació. Califòrnia serà el gran centre d'atenció, seguit de Nova York a la costa oest. Però tot això s'explicarà més endavant.

1968 serà l'any de la gran selecció britànica. El Liverpool sound trontolla i els grups van caient un a un. Les separacions són constants, o les simples desaparicions de bandes considerades com primitives. D'aquesta crisi es salvaran tan sols uns pocs conjunts, com els Who que en aquest 68 planegen la seva obra magna, "*Tommy*"; els Hollies, encara que es quedaran sense un dels seus homes clau, Graham Nash; Hendrix i la seva banda Experience... i pocs més. Els Rolling passen un any flux i els Beatles són notícia cada dia més per sí mateixos que per la seva música, i la resta de grups s'esfumen al poc temps com els Yardbirds, Small Faces, Herd, i altres. Per alguns la desaparició es total, i per altres és simplement seguir, però sense èxits ni fortuna, vivint de la fama guanyada anteriorment i poc més, fins a la crua realitat de 1969 i 1970 que acabarà amb tots.

Això no vol dir que al 1968 els 12 mesos fossin dolents, al contrari. La crisi es va notar com sempre al fer un resum, un balanç, i fer-lo des de la perspectiva de 1969, i més encara de 1970. En 1968 el Beat encara semblava inamovible i fort, i els anglesos, mentre tinguessin els Beatles, no pensaven en altre cosa que gaudir del seu lloc preponderant en la perspectiva pop. El pop art encara valia per a innumerables alternatives i un notable nombre de nous grups es mantenia amb èxit, com els Bee Gees, Traffic o els Status Quo.

Eren masses irrupcions distintes com per parlar ja únicament de beat, però la màgia no podia trencar-se, a més quan encara estaven allà els Beatles i les seves cançons, uns Beatles que es ficaran de cap en el orientalisme, anant-se'n a seguir un curs de "meditació transcendental" a l'Índia, amb el seu guru, Maharishi Yogui. A Rishkesh acudeixen els quatre, amb les seves

esposes i amics. L'experiència serà un fracàs en línies generals i determinarà que, excepte George, els altres vagin oblidant-se ràpidament de l'aventura mística.

De totes formes, alguna cosa d'aquella influència es va notar en el següent àlbum beatle, l'anomenat "White album", editat el 21 de Novembre, a més d'un any del Sergeant Peppers. Abans els Beatles havien donat entitat pròpia a Apple, la seva companyia de discos, i el primer llançament del grup com artistes va ser el fortíssim "Hey Jude", que havent-se editat el 2 d'agost, en tan sols els 4 mesos restants de l'any seria l'àlbum més venut d'Anglaterra l'any 68.

Però els Beatles es debatien ja en un mar de problemes interns, de moment, no financers, però si d'índole privada. John es divorcia de la seva esposa després d'iniciar una relació amb una japonesa experta en happenings: Yoko Ono. John, el geni beatle, patirà una progressiva mutació amb la Yoko al seu costat. Els altres tres no l'acceptaran massa, sobretot Paul, i quan aquest conegui Linda Eastman, la rivalitat entre les dones acabarà amb la unitat del grup abans que els problemes financers donin el cop de gràcia. Una nota positiva, però, va ser l'estrena al Juliol de la pel·lícula de dibuixos animats "Yellow submarine". Un cop més, els Beatles estaven involucrats en una cosa que significava un complet avenç, un pas de gegant.

El 68 Rolling va ser pitjor. Causa d'això va ser els problemes amb Decca records, cada cop més conservadora, en torn a la portada del nou àlbum, el genial "*Beggars Banquet*", a causa del qual es va demorar prop de mig any en sortir al mercat. Els Stones no van poder guanyar la batalla i van preferir deixar la portada en blanc, però a partir de llavors van pensar en crear la seva pròpia companyia discogràfica. Aquest problema va fer que l'any el passessin pràcticament en blanc, excepte per la edició al maig de "Jumpin jack flash", tema en què la banda retornava a les arrels de "Satisfaction". En l'interior del grup les drogues seguien sent un problema, i Brian Jones es tornava més paranoic dia rere dia. Des de la seva primera detenció a l'estiu del 67, havia estat dos cops més a la presó i fent cura en diversos hospitals. Al setembre, un jutge el va deixar lliure de càrrecs, però per dins la destrucció seguia el seu procés i moriria trasbalsat un any després.

Els Who suportaven la crisi. Ells eren "un grup de singles", o al menys això creien tots, així que quan el beat declinava, la banda semblava destinada a seguir el camí de la majoria. Pete Townshend, però, havia intentat ja en un parell d'àlbums la forma de l'obra magnètica, és a dir, la d'un àlbum-concepte. En 1968 es va prendre el projecte seriosament i quan tot indicava que, en efecte, els Who es limitaven a transitar sense més, Pete ja treballava en el seu gran "Tommy", una realitat que arribaria en la meitat del 1969.

Durant aquest any es van separar diversos grups com Cream, The Yardbirds (l'any següent Jimmy Page fundarà Led Zeppelin), Graham Nash dels Hollies (Nash temps després s'uniria amb Crosby i Still per crear Crosby, Still and Nash), Eric burdon desfaria els seus Animals..., però

tot van ser separacions? No. Al 1968 Anglaterra continuaria aportant grans grups que es van anar refermant cada cop més, com els Ten years after, Free i Fleetwood Mac.

Per a Jimi Hendrix, en canvi, l'any serà la seva consolidació definitiva després de tot el que va fer l'any anterior. Editarà els seus dos millors àlbums, "Axis: bold as love?" i "Electric ladyland". El trio format pel grup The Jimi Hendrix experience durarà fins a la meitat del 1969, any en què es separaran i Hendrix quedarà sol, amb problemes de drogues i altres tipus d'escàndol. A l'estiu de 1970 Jimi morirà, quan la seva vida era un turment dia rere dia.

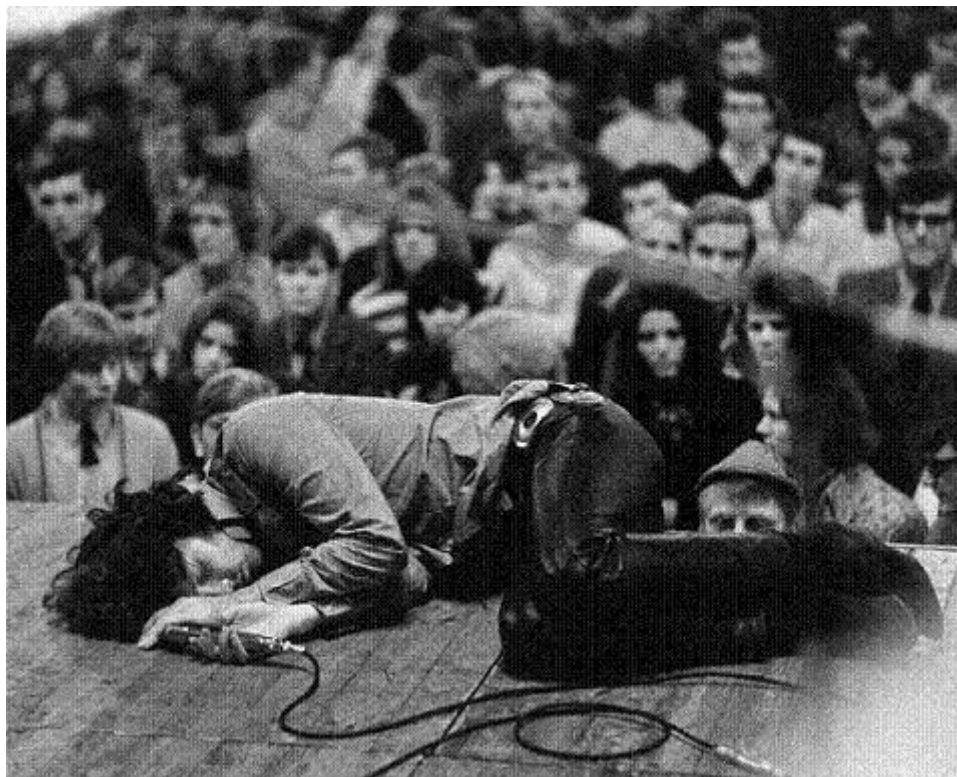

Jimi Hendrix.

Al 1968 Amèrica centra totes les atencions del mercat musical. És la principal via de sortida per a la majoria de grups, ja que el seu mercat és el més extens. Els grans creadors anglesos, en part pel visible final del beat, van emigrar als EUA en busca d'una nova vida. El gir mundial es produirà rotundament en 1969, així que encara al 1968 no tots els grups palpen el que passarà l'any següent i, com a Anglaterra, les coses semblen ser una prolongació de 1967.

Bob Dylan reapareixerà a principis d'any, però la gran sensació americana del 68 seran els Doors, amb Jim Morrison al capdavant. Són número 1 amb "Hello i love you" i llancen dos

àlbums decisius aquest any: *"Strange days"* i *"Waiting for the sun"*, que els erigeix, juntament amb la espectacularitat de les seves actuacions en directe, en el centre de una nova perspectiva musical americana. Morrison es converteix en el sex-symbol del moment, com Mick Jagger ho va ser abans.

Jim Morrison.

Els primers grups practicant un rock dur, pesat, més tard batejat com "heavy", van ser als EUA Steppenwolf i a Anglaterra els Deep Purple. Els Purple en aquest 68 encara no van mostrar el seu grandios potencial, i el seu primer i únic hit en aquell temps va ser "Hush", un gran tema més en les llistes angleses. En canvi, Steppenwolf va aconseguir al 1968 dos de les seves obres mestres, la salvatge "Born to be wild" (Nascut per ser salvatge), que era una declaració de principis, i "Magic carpet ride".

Tot això és el futur, la música del 69, la que determinarà el canvi d'horitzó, música com la de "In a gadda da vida", àlbum del grup Iron Butterfly que apareixerà a finals del 68 i serà un dels discs claus de la revolució sònica del 69. Els Iron havien ja tingut un cert èxit amb el seu àlbum "Heavy", però "In a gadda da vida" van molt més enllà. Es tracta d'un sol tema de 18 minuts en

la cara A, una cosa insòlita en aquella època i més si es pensa que va ser número 1 en mig món, introduint en molts països el llavors anomenat “underground”.

La mentalitat és, doncs, una altra, manifesta i obertament. El beat compleix la seva funció donant pas al relleu, però aquesta primera part de la història del rock acaba amb això. La segona part s'obre amb l'underground, el rock dur, la cançó intimista com oposició, el rock progressiu, el Glam rock... els 70 seran una època de gran desconcert, amb molts estils i molt diversos. La paraula pop també s'anirà transformant en la paraula “rock”, simple i senzilla, però que aglutina així tot el procés que va des de 1955 fins avui.

Emerson, Lake and Palmer (ELP), que a partir de la seva formació al 1970, serà un dels grups més influents de la dècada dels 70.

1969: UNDERGROUND, VANTGUARDISME I MÚSICA PROGRESSIVA

Dir que 1969 va ser l'últim any complet dels Beatles ja es dir molt com per valorar un període de 12 mesos. En aquest temps, el grup donarà més a parlar ja com personatges-notícia que com músics. Apple acapara el seu temps comercial, les dones omplen el costat intern de les seves vides, i la música subsisteix mantenint la qualitat de les seves obres. "*Abbey road*" serà un gran àlbum, editat al setembre, i serà l'últim disc gravat per la banda, que no publicat, perquè "*Let it be*" apareixerà al 1970.

La desaparició de abundants bandes en 1968 va deixar lliures als seus líders, gent que encara no estava morta ni molt menys. Els supergrups van ser les bandes nascudes durant aquest període, i seran formades per membres líders d'altres conjunts. I Blind Faith va ser el primer, el més important, espectacular i fugaç de 1969, amb els ex Cream Eric Clapton i Ginger Baker, el ex Traffic (després reorganitzaria el grup) Steve Winwood, i el ex Family Rick Grech. Blind faith (fe cega), va tractar de ser la continuació de Cream, però tant com Clapton com Baker estaven cansats d'això, així que després d'un àlbum clau i una apoteòsica aparició en el primer festival de Hyde Park davant de 100.000 persones, Blind Faith va deixar d'existir. La setmana següent, però, aquesta xifra seria superada per les 250.000 persones que van acudir a veure als nous Rolling Stones. Per suposat, que en ambdós festivals van actuar més grups, però les estrelles estaven clares. Després sorgiria Woodstock als EUA i Wight a Anglaterra.

Per als Rolling Stones aquest serà el seu any més terrible, a pesar de que al abril s'havia donat la notícia de que el grup anava a fundar la seva pròpia discogràfica. El 9 de Juny, després de dos anys d'enfonsament moral i físic, Brian Jones deixava el grup. Presons i hospitals tenien minvada la seva salut i va preferir abandonar. Jagger i Richards quatre dies més tard van trobar-li substitut: Mick Taylor, un altre guitarrista sorgit dels Blues-breakers de John Mayall, un noi de 19 anys que està reconegut com un dels guitarres solistes britànics amb més projecció.

Amb Mick a les seves files, els Stones graven ràpidament un primer single, "Honky tonk woman", i planegen una gran actuació de presentació de Taylor. No obstant, els esdeveniments es dispararan sacsejant a la banda un cop més: el dia 3 de Juliol, un dia abans de l'aparició del nou single, mor Brian Jones en la seva casa de Cotchford Farm, en Hatfield. Es va ofegar en la seva piscina a causa d'una sobredosis de salbutamol. El dia 5 de Juliol té lloc el festival de Hyde Park, tant com a presentació de Taylor com en memòria de Jones. La societat un altre cop carrega en contra del grup, acusant-lo de una abundant càrrega de delictes. I el any encara tindrà un nou i tràgic colofó per a la banda. En la seva actuació de comiat de la gira americana, a Altamont, on els Stones fan un enorme concert gratuït, el clímax de violència es provoca a tan

alt nivell, que un home mor assassinat a pocs metres del escenari pels àngels del infern. Serà la gota que farà vessar el got de un any sagnant, i aquell 6 de Desembre de 1969 passarà a la historia com un dels fets més tràgics de la historia del rock i representarà el final de l'utopisme dels 60.

Els Stones durant la actuació a Altamont i, a la esquerra, un membre dels àngels del infern.

Al separar-se els Yardbirds va sorgir al 1969 un dels millors grups de la història, un grup excepcional, esplèndid, sublim... es tracta de Led Zeppelin. Led Zeppelin havia publicat al 69 el seu primer LP, "*Led Zeppelin*". Jimmy Page, el últim dels grans guitarristes dels Yardbirds, havia trobat a un excepcional cantant solista, Robert Plant, i una base rítmica única: el baixista John Paul Jones i el bateria John Bonham. Els quatre impulsaran el rock pesat, el "Heavy rock" o "Hard rock", fins a cotes molt avançades. En aquest any aconseguixen el seu primer disc d'or amb el seu primer àlbum, edita el segon "*Led Zeppelin II*", i aconseguix el número 1 amb el tema "Whole lotta love" (que no es va editar en single a Anglaterra), amb un dels millors riffs de guitarra que s'han fet mai. El imparable so de la seva música i l'avenç que Led Zeppelin representen, acabarà amb unes quantes bandes de rock, impossibilitades de seguir aquest vendaval. Els nous grups hauran de partir ja de la base Zeppelin en molts casos, i així s'arribarà

en 1971 al boom del rock dur per un costat mentre que Crosby, Stills, Nash and Young per altra banda, lideraran la contraposició al hard rock, la “cançó intimista”.

Jimmy Page i Robert Plant (Led Zeppelin).

Davant de tot això, en 1969 es comença a perfilar la importància del teclat dins de la música rock. La guitarra, el baix i la bateria, o qualsevol instrument de vent o corda, tenen unes possibilitats limitades que només genis com Jimi Hendrix i alguns més eren capaços d'aprofitar-les. A partir de l'aparició del teclat apareixeran els aparells destinats a canviar el estil musical d'una dècada, els melotrons primer i els sintetitzadors després. El primer músic que es donarà comte de tot això serà Keith Emerson, un pianista que tocava amb el grup Nice. Després de la seva aventura amb Nice Keith Emerson s'unirà, al 1970, a Greg Lake i Carl Palmer, amb el qual formaran el supergrup Emerson, Lake and Palmer, una de les grans bandes de la dècada dels 70.

En el 69 Greg Lake pertany a King Crimson, un grup que reuneix cinc líders nats i que aconseguen un sorprenent primer àlbum que, a Anglaterra, serà declarat “LP de l'any”. El disc es “*In the court of the crimson king*”, un àlbum que marcarà un abans i un després, i que

està considerat el primer àlbum de rock progressiu. Els King Crimson eren Robert Fripp, Ian McDonald, Greg Lake, Mike Giles i el lletrista Peter Sinfield. Els Crimson, com els Moody Blues, ja utilitzaven el melotró com principal element musical, i d'aquí es desprèn la seva riquesa sònica del seu primer àlbum, després de la qual arribaria la primera de les moltes separacions que ha patit el grup, amb Robert Fripp sempre al capdavant. Van ser un dels grans descobriments del 69. Va ser una llàstima la seva separació, però Lake va donar molt més de si amb Emerson i Palmer, que tocava la bateria amb els Atomic Rooster de Vincent Crane, i serà un dels bateries més populars i virtuoses de tota la història del rock.

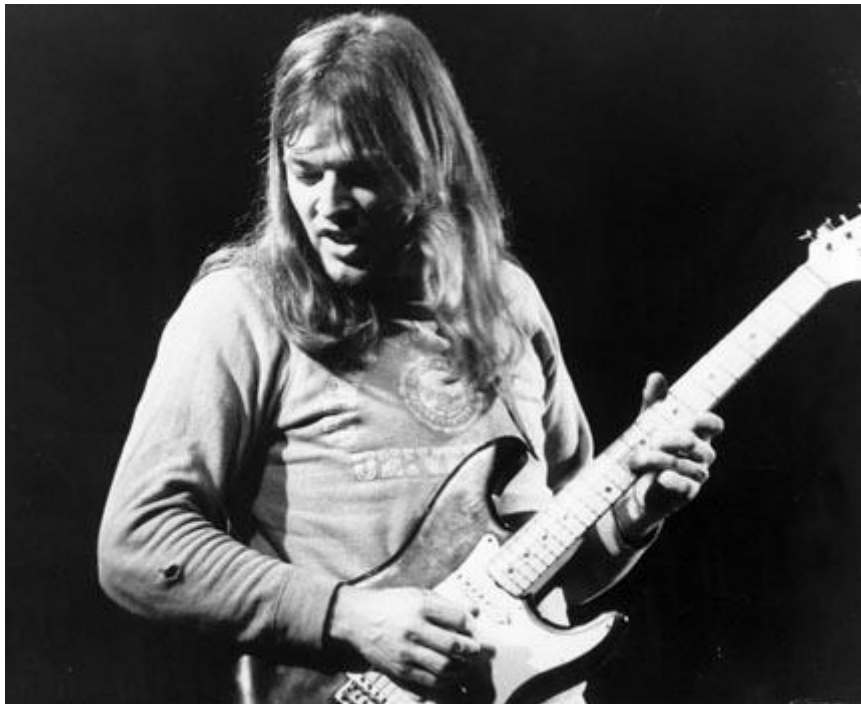
Deep Purple, després d'un debut tímid en les llistes de singles amb "Hush", va canviar a dos dels seus membres. Van entrar el baixista Roger Glover i el cantant Ian Gillan, mantenint-se el guitarrista Ritchie Blackmore, el bateria Ian Paice i el organista Jon Lord. Lord va ser precisament l'autor del "Concert per a grup i orquestra", una composició executada pel quintet i recolzada per la filharmònica de Londres, d'una bellesa i força absolutes.

La gravació es va realitzar en viu al Royal Albert Hall en Setembre d'aquest 69. A pesar de l'èxit, Deep Purple va decidir no seguir aquest camí difícil i es va integrar de ple a les bandes del rock dur, gracies al talent de Glover, Lord i Paice com a músics, a la veu de Gillan, i a la guitarra de Blackmore, molt aviat considerada com una de les grans.

El psicodelisme, segons Pink Floyd, va morir a meitat del 1968, on van publicar el seu segon àlbum "*A saucerful of secrets*", sense Syd Barret (encara intervindrà en un tema que ja estava gravat anteriorment). Tot i això, Pink Floyd i Soft Machine son encara les bandes del underground londinenc, les primeres en trencar una sèrie de barreres. En 1969 els Floyd graven el sensacional "*Ummagumma*", en Juny el disc en viu i al juliol-agost el disc en estudi. I en Setembre, registren la banda sonora de "More", la seva primera experiència fílmica. La clau del seu avenç està, però, en el doble "*Ummagumma*", i a judici dels experts en la meitat gravada en viu, on el so del quartet es dimensionalitza al màxim adquirint cotes de singular infinitat.

Deep Purple. De esquerra a dreta, Lord, Paice, Gillan, Blackmore i Glover.

David Gilmour, substituït de Syd Barret als Pink Floyd.

CONSIDERACIONS AL VOLTANT D'UNA EVOLUCIÓ

La música de tota una dècada va a començar a forjar-se en l'últim any de l'anterior, el 1969, però aquesta música no sorgirà com a continuïtat, sinó com a ruptura, com un nou punt de partida i per tant com absoluta revisió de pautes i formes en el context del rock. I això, tal i com s'ha comprovat posteriorment, va ser alguna cosa tan necessària com lògica.

Per espai de sis anys, el món va patir una convulsió anomenada Beatles, una convulsió no ja només forta, sinó absorbent i totalitària. La música, sempre canviant i en constant evolució, es va convertir en una part no tan cenyida al mer entreteniment com molts van creure. La música, la revolució sònica en general, va donar pas o va ajudar a germinar nombrosos canvis socials en les diverses generacions que va trobar en el seu camí des del naixement del rock. Però, els anys Beat van ser com un gran monòlit on aquesta ombra no deixava veure res més. I al final, aquella ombra no va poder contenir l'apogeu, encara que amb l'apogeu arribarà la dispersió i s'entrarà de ple en els anys 70, en els quals el confusionisme ha estat la característica predominant. Confusió d'estils, de modes i de gèneres, tots emparats, llençats, comercialitzats, enfonsats i substituïts pels següents, per una voraç indústria cada cop més forta i disposada. I és difícil saber en moltes ocasions si tots hem estat una joguina en mans de la indústria, o és que tots els grups i solistes que han assolit l'èxit ho van aconseguir per les seves peculiars característiques i el seu oportunisme.

Del 1969, en què sorgeix el rock com a nucli únic, fins al 1973, primer punt àlgid dels anys 70 amb l'esclat multicolor del Glam rock, podem observar una ascendent progressió que condueix menys a la música que a la pantomima, el teatre, la fantasia i el més simple show-business. Des de l'aclaparadora irrupció de les grans bandes que donaran prestigi als anys 70, i la música que galvanitza tot un seguit de coordenades estructurals i musicals, fins a l'entronització de la imatge com dominant de la música, els cinc anys que van de 1969 a 1973 van oferir-nos un shock profund en el si de la història.

Si un home, Brian Epstein, va fer el "miracle Beatles", els anys 70 van portar aquesta supeditació negoci-èxit a cotes inimaginables. Ja no existirà la espontaneïtat i sí, en canvi, una estructura cent per cent controlada i destinada a omplir els forats que la mateixa societat deixa. Empreses de màrquetings substituiran el instint. Elles diran "que és el que cal en aquest moment", i els executius ho buscaran per les seves editores discogràfiques. Una vegada trobat el producte, un grup o un solista, es produeix el llançament mitjançant una imatge intentant anar una mica més enllà que l'anterior. Quan el producte sigui popular i conegut a nivell massiu, per fi es parlarà de música, amb la seguretat que els discos tindran una gran

repercussió i els seus beneficis cobriran les grans campanyes de promoció, que cada cop es dispararan més. Les estrelles ja no naixeran, es construiran... encara, però, amb una base natural. Els grans grups i solistes dels 70 no es van improvisar, per molt que en els seus llançaments estigués involucrada la indústria discogràfica.

Però parlem del pas del 1968 al 69. Una dada reveladora: dels 55 LP's d'or concedits en 1967 per àlbums que van vendre més de un milió de dòlars als EUA, i els 60 concedits en 1968, passem al 1969 amb la xifra rècord de 90 discos d'or, un terç més que en l'any anterior. Quines són les causes d'aquest salt massiu? Doncs, es deu a diversos factors: en primer lloc a la major oportunitat i varietat del mercat, trencat el domini del Beat, amb molts més grups que no necessàriament seguien les pautes dels Beatles; i en segon lloc el definitiu assentament del LP com a peça fonamental de la indústria discogràfica.

Sobre la major varietat estilística de 1969 caldria fer ja des d'aquest moment l'aclariment següent: els molts gèneres producte de la revolució sònica d'aquest any, donarien per fer de cadascun un petit llibre-enciclopèdia. En molts pocs mesos s'arribarà a tanta varietat d'estils que necessàriament sorgeix un "etiquetatge" per col·locar cada gènere en el seu lloc. I el naixement d'aquest gèneres, o millor seria denominar-los subgèneres, ve condicionat per la popularitat d'un grup líder que impulsa l'estil i li dona certa consistència.

El "dolent" va ser que van sorgir molts grups líders, alguns amb petites diferències sobre la resta, però tots amb la seva característica pròpia. Tot aquest nucli que va desenvolupar-se al món musical al 69 fou primerament englobat sota el terme, inexacte i per suposat comercial, d'"underground", fins que va arribar la primera selecció, es va esborrar la paraula, i es va tornar a la naturalitat més lògica.

Necessàriament, la major profunditat de la música i la major ambició dels creadors, va fer que a partir de 1969 la majoria de les grans bandes i solistes comencessin a menysprear el single com a element de combat, substituint-lo per l'LP, com a base operacional i com a producte de categoria, de qualitat. Un veritable artista necessitava de tota la llibertat que poden donar-li els 40-45 minuts d'un àlbum, no de l'estrictament i necessàriament limitat temps d'un single. Els 90 discos d'or atorgats als que van vendre més de un milió de dòlars als EUA en 1969, va ser només un punt d'arrencada. Primer, perquè la xifra s'ha anat superant cada any, i segon, perquè del simple disc d'or pell milió de dòlars en vendes, es va passar aviat al disc de platí, que en LP's representa haver venut exactament un milió d'exemplars del disc.

L'aparició d'obres com *"Tommy"* (The who) o *"In a gadda da vida"* (Iron Butterfly) van marcar el principal punt de ruptura que condueix a l'àlbum. *"Tommy"*, la primera òpera-rock de la història, va crear tota una experiència al voltant dels àlbums genèrics, és a dir, LP's que desenvolupen una història completa al voltant d'un tema concret o bé al voltant d'un fil musical. *"In a gadda da vida"*, per la seva part, va ser el primer disc que va arribar al número 1 a mig món amb una cançó que superava els tres minuts estàndard. Això va provocar un petit allau de discos genèrics i d'obres cobrint una cara d'un disc, no totes satisfactòries perquè molt pocs estaven encara en disposició de fer una cosa així.

A partir de 1970, quan els Beatles es separen, les coses canviaran. Ni una sola moda durarà més d'un o dos anys. I a cada onada de grups i solistes, arribarà immediatament una altra fent el contrari i demostrant que ja els anteriors estaven antiquats. Rapidesa, velocitat, intensitat... no hi ha descans en aquest món de bogeria musical. Les grans bandes, les milionàries que graven el seu LP anual, quedaran al marge d'aquestes lluites i interessos. La dècada dels 70 serà d'ells, dels Rolling Stones, dels Who, Led Zeppelin, Queen, Pink Floyd, Genesis, Yes i una altra dotzena les gires dels quals es munten a base de molts milions i els seus discos tenen venuts un o dos milions de còpies abans de sortir al mercat.

Abans parlava de gèneres, un altre punt fonamental que apareix en 1969. Si durant els anys 60 només va existir el beat, rhythm and blues, rock and roll i ja més allunyats els primitius blues, jazz i folk, en els anys 70 apareixeran tota una llarga sèrie d'unions entre ells, barreges, mutacions, canvis i un extens etcètera. L'aparició de bandes de rock violent i dur, farà néixer el "Heavy rock" o "Hard rock" (Led Zeppelin, Deep Purple i Black Sabbath). El Jazz-rock, el Folk-rock, l'experimentació amb la música (Pink Floyd, King Crimson) i, ja com a màxima cota, la aparició dels teclats com a principal font d'evolució i la seva multitud de genis cerebrals (Emerson, Lake and Palmer, Yes, Genesis).

Llavors, aquesta etapa que va del 1969 al 1973 marcarà un abans i un després en la història de la música. En els dos anys anteriors s'estudiava el moviment beat. Aquí partim del moment de ruptura, després d'un 68 de declivi, que condueix al primer any d'Avantguardisme: 1969. Durant cinc anys la música mantindrà una línia ascendent, conclouent al 1973 amb un fet de significativa importància, molt més política i social que musical. Aquest fet és el número 1 que la música assolirà als EUA entre els mitjans de entreteniment. Per primera vegada, el món del disc superarà en ingressos bruts al cinema i la televisió. Tota una fita.

Aquest detall cobra més importància si pensem que a l'octubre de 1973 esclatarà la sisena guerra àrab-israeliana i que, a conseqüència d'ella, arribarà sobtadament la gran crisi mundial

en faltar el petroli, administrat pels àrabs. 1974, doncs, ens obrirà un nou parèntesi, marcat per la crisi dins d'un món musical de superabundància.

King Crimson.

Jethro Tull, amb el líder Ian Anderson a l'esquerra.

EL NAIXEMENT D'UNA DÈCADA

L'any 1970 va ser una completa prolongació de 1969, encara que no va ser tan innovador com el període anterior. L' "underground" ja és la moda internacional, encara que aviat es buscaren termes menys comercials per definir l'esperit musical de la nova dècada. Es va parlar primer de "música progressiva" i per fi de simple avantguardisme. Tot aquell grup que feia música fora de l'habitual era titllat de fer música progressiva, i això era completament erroni.

1970 va ser un any de vida i mort especialment. Van néixer solistes i grups d'ample pes específic en el futur com Elton John o Emerson, Lake and Palmer. I van morir, com a grup, els Beatles, com cos i per sempre, Jimi Hendrix i Janis Joplin. Si les vides són sempre el més important, la veritat és que les morts van ser les que van donar força a l'any, i les que el van marcar per sempre, perquè, si bé quan mor una estrella s'inicia el seu culte i el seu pas a llegenda, mai una llegenda viva havia deixat de existir en plena expansió com Janis Joplin o un gegant com Hendrix havia dit adéu després de demostrar, en menys temps, un carisma personal i la força d'un so.

Analitzant avui aquell moment i la sèrie de canvis que la música continuava patint, observem com les grans bandes provinents dels 60 (Rollings i Who per exemple) i les noves bandes nascudes entre 1969 i 1970 (Led Zeppelin, Emerson, Lake and Palmer etcètera), són les que posteriorment han continuat sent claus durant els 70. És a dir, el canvi va ser tan fort, que amb la irrupció d'un mode de vida dins del rock i d'un estil concret a treballar i gravar, es va arribar a una saturació tan impermeable, que són escassos els mites sorgits des de 1972 fins al menys passada la segona meitat de la dècada (Queen és la més important excepció, sorgits al 1973). La revolució sonora de 1969 serà tan important que s'haurà d'arribar a una altra revolució tan forta com ho va ser aquesta, per poder iniciar un nou pas cap al futur. I la millor prova és que les "modes" com el Glam Rock del 72-72 o el punk rock ja entre el 76-77, no han donat més que escassos gegants autèntics en mig d'una immensa marea de mediocritat i falsedat. Per suposat, mai no es pot assegurar, i menys en música, que un moment concret de la història sigui definitiu i decisiu, però en aquest cas, no tinc cap mena de dubte que es va arribar a aquell punt clau i decisiu. En 1969, amb l'arribada de la llibertat creativa, sònica i conceptual, que va marcar els anys posteriors i fins els nostres dies, naixia un nou estil de vida gràcies a la música.

Les aparicions més importants de 1970, com he dit abans, seran Elton John i ELP.

Elton John era un obscur pianista que treballava amb Long John Baldry. Auxiliat per un lletrista de nom Bernie Taupin, va gravar el seu primer àlbum com a solista en 1969 sota el títol de *"Empty sky"*, sense èxit, però en 1970 apareix *"Elton John"*, el seu segon LP, que arribarà al top-10 americà on romandrà gairebé tot l'any. Quan s'edita, encara en aquest 1970, el seu tercer àlbum, *"Tumbleweed connection"*, la ràpida ascensió pel ranking americà fa que arribi igualment al top-10 on encara estava *"Elton John"*. En molt poques ocasions s'havia produït aquest fenomen: dos discs entre els 10 més venuts dels EUA. És el principi del "boom" d'Elton John, que es convertirà en el màxim venedor individual dels anys 70. Per demostrar la seva irresistible força, el 17 de Novembre del mateix any 70, Elton grava un àlbum en viu, que serà el seu quart LP encara que s'editarà ja en 1971, any en que llençarà 2 LP's més: la banda sonora del film *"Friends"* i la seva obra mestra, juntament amb *"Goodbye yellow brick road"*, la meravella de *"Madman across the water"*. El cas d'Elton John (de veritable nom Reginald Dwight) no deixa de ser curiós: és un pianista de formació clàssica però també un rocker nat. De la unió d'ambdues tendències sorgirà un estil únic amb una sèrie de cançons importants.

Emerson, Lake and Palmer (ELP) neixen el mateix mes en què es dona la notícia de la separació dels Beatles: abril. Keith Emerson deixa Nice en els dies en què *"Five bridges suite"* és un èxit i Greg Lake surt de King Crimson com Ian McDonald i Mike Giles. Keith i Greg prenen contacte i els dos estan disposats a emprendre una nova aventura. Faltava completar el grup i en un principi es parla d'un projecte ambiciós: Jimi Hendrix a la guitarra i Mitch Mitchell a la bateria. Però la idea no era viable, primer per Hendrix, i segon perquè Keith cada cop avançava més en el món dels teclats i no volia compartir el lideratge amb ningú. Decidit a seguir com en Nice, com un trio format per teclat-baix-bateria, ell i Lake busquen un percussionista. Parlen amb el d'Atomic Rooster, Carl Palmer, i finalment neix el trio, el grup més fonamental de tots els nascuts al 1970 i que donarà un increïble apogeu al teclat i a l'avantguardisme en els primers anys dels 70. El que Led Zeppelin va ser per al rock, ELP ho va ser per a l'experimentació i la investigació sònica dels 70. El primer àlbum del trio els defineix com tres solistes units en una mateixa aventura. El grup no té un nom genèric, sinó el seu propi: Emerson, Lake and Palmer (l'ordre ens el dóna les seves inicials). El LP es titula igual i amb ell començaran a canviar moltes fórmules. Paral·lelament, els grups incloïen sintetitzadors i altres aparells cada cop més complexos, però ELP anaven molt més endavant que la majoria. El debut oficial d'ELP es produirà precisament en el festival de Wight de 1970, el qual serveix per unir el seu nom a un altre dels moments àlgids de la història del rock.

Elton John.

Aquest esclat de to simfònic però ampliat amb la presència del teclat, que en un començament s'utilitzava més per dotar de fons grandiosos i wagnerians a la música que no per treballar en profunditat amb el rock, fa que Pink Floyd, per exemple, abandoni la seva línia experimental i ens sorprengui gratament amb la gravació d'un bellíssim LP, "*Atom heart mother*", que defrauda els seguidors per l'abandonament de la psicodèlia en primer lloc, i en segon lloc per la investigació sònica. Pink Floyd tornarà ràpidament a la seva música, el que no vol dir que reneguin d'aquest àlbum o que es sentin defraudats per ell. L'accepten com una gran obra i saben que va ser producte d'un temps concret en què la música tendia a la irrupció del teclat, que es va emprar al començament com a font d'aproximació del rock amb la música clàssica de Wagner i altres grans compositors.

Un dels grups que més discs d'or va recollir durant aquest any 70 va ser Grand Funk Railroad, banda americana de hard rock que perseguia la fórmula Zeppelin, encara que amb menys qualitat i amb un major tremendisme. Grand Funk va tenir l'habilitat de ser declarat el grup que més fort tocava als concerts, amb tones d'energia a causa de posar els seus altaveus al màxim volum. Això, unit a l'espectacular promoció que els va proporcionar el seu mànager Terry Knight, va donar els seus fruits i els Funk van aconseguir 4 discs d'or als EUA en 1970.

De totes formes, el màxim venedor del 70 va ser Creedence Clearwater Revival, i també el campió en discs d'or: ni més ni menys que sis aquest any, per als seus primers sis LP's. Ningú abans no havia aconseguit sis àlbums d'or en un sol any, encara que els Beatles, Beach Boys, Moody Blues i algun altre van aconseguir-ne cinc. Els Creedence, de totes formes, amb un country-rock americà fàcil però únic, ho van fer en molt poc temps.

El rock dur guanya una banda important en Anglaterra: Deep Purple, que després del seu àlbum de tall clàssic de 1969, grava en 1970 "*In rock*", el primer dels seus grans LP's on transmeten una força espectacular, tota una fita dins del gènere. Hi ha altres grups que no els hi va tan bé com Deep Purple, però en general hi ha un moviment de rock pesat en el qual molts grup militen però pocs destaquen pels seus propis mèrits. A Amèrica hi ha, de totes formes, un sextet que ja ha editat dos LP's sensacionals, i que si bé no es pot dir que estiguin dins del rock pesat, sí que es mouen en ell partint del seu guitarra líder: Duane Allman. Són els Allman Brothers Band, amb els quals començarà la revolució rockera dels sud dels EUA, una música entre el campestre i el rural, d'innegable estil i d'enorme garra.

El gruix de les grans bandes nascudes en 1969 o abans, es mouen en un món daurat en el que cada LP arriba al milió de vendes, al número 1 a les llistes americanes, i per suposat això contribueix a la mitificació dels seus creadors. En aquest grup ampli tenim els Doors, Santana, Led Zeppelin, Chicago, Blood, Sweat and tears, Crosby, Still, Nash i el nouvingut Young, i els més veterans The Who i Rolling Stones.

Els Doors es troben en el seu últim any d'esplendor. Dos grans LP's tenen molt d'èxit en 1970: "*Morrison Hotel*" i el doble "*Absolutely live*" gravat en directe. Santana reafirma el seu èxit amb l'àlbum "*Abraxas*", màxima depuració de la seva força llatina. Led Zeppelin esclafa la música amb el seu tercer LP "*Led Zeppelin III*", que és número 1 de cop, i la seva cinquena gira americana els portarà un milió de dòlars de beneficis, mentre que la sisena, iniciada el 5 d'agost, s'anuncia com "el més gran esdeveniment en viu des dels Beatles". És una altra manera d'oferir el rock, l'espectacle total. Chicago i Blood, Sweat and Tears, amb el seu LP anual només, passen igualment al mateix grups que els "elegits". Crosby, Still and Nash reben l'arribada de un quart amic, Neil Young, amb el qual graven el magnífic "*Deja Vu*". Pel que fa als Who i als Stones, els basta amb editar àlbums gravats en viu com "*Live at Leeds*" (per molts el millor concert de la història) pels primers i "*Get yer ya-ya's out*" els segons, per mantenir-se a dalt de tot. La música comença a establir dues classes: les bandes estables i importants que es preocuparan de treure el seu disc anual, realitzar una gira i poc més, i els grups que lluitaran i treballaran per arribar al nivell d'aquestes.

Finalment parlaré d'una obra monumental, d'una bellesa aclaparadora: l'àlbum, i també la cançó que dona nom al títol, *"Bridge over troubled water"* de Simon and Garfunkel. Tant l'LP com la cançó són dues joies després de les quals el duo va acabar separant-se. L'àlbum va passar més de cinc anys entre els més venuts de Anglaterra i també dels EUA, amb més de 10 milions de còpies venudes, el qual el col·locava com el segon LP més venut de tota la història de la música. Poques cançons reunien la bellesa, el calor, la poesia i la qualitat de *"Bridge over troubled water"*, però és que a més, l'LP reunia la millor col·lecció de cançons composades per Paul Simon.

L'últim balanç de 1970 ens el donen gairebé un centenar d'artistes i grups importantíssims, però la relació entre ells seria interminable. Cada cop més, hi ha músics que no precisen dels hits i les llistes de vendes per mostrar la seva qualitat. Són els autènticament avantguardistes, minoritaris en un començament fins que arriba la major acceptació. El món del rock entra igualment a l'era del canvi constant. Els músics es mouen constantment. Avui toquen aquí i demà allà. Avui neix una banda, demà té èxit i al següent dia s'han separat, i de les seves restes ha sorgit mitja dotzena de grups amb altres músics. El rock es dispara i cada cop serà més una bola de neu caient per un pendent sense fi, a on augmenta i augmenta progressivament de volum. El rock arrasarà amb tot.

The Who en concert.

EL NATURALISME I EL ROCK DUR

1971 va ser l'any de la intimitat, de la tornada al natural com a base del procés sònic, però sense que per això perdessin força altres rames, com el rock, que va mantenir la seva posició davant la massiva irrupció de cantants intimistes ratificada pel seu gran èxit en el món sencer i en els rànquings. Dels 110 discs d'or concedits al 1970, passem a tan sols 71 en 1971, xifra molt baixa després dels fortíssims 1969 i 1970, però que venia a evidenciar aquesta selecció per part del públic, que va ser més exigent. I així, 1971 es va convertir en un any aparentment tranquil, de transició i espiritualitat.

És curiós constatar que si el rock and roll va ser una primera reacció de la joventut de la postguerra, i el canvi dels primers anys dels 60, amb Dylan a Amèrica i Beatles a Anglaterra, una declaració de principis de les noves generacions nascudes després de la guerra mundial, ara, en 1971, el que abans era rebeldia i violència contra unes persones que no havien deixat el món millor del que estava ni amb les seves dues guerres mundials, es tornava en una recerca encara més intensa de pau i amor. La guitarra elèctrica es veurà superada per l'acústica. El fenomen musical, com a reflex del social i vice versa no pot traslluir més clarament el sentiment general dels joves en gairebé tot el món. És el cicle perfecte del "rock" com a terme que agermana tot un llarg procés històric.

Un altre aspecte a destacar en el món musical, és la cada cop més forta dissociació entre els mercats anglès i americà en matèria de fons, i la proximitat pel que fa a la forma. M'explicaré: a Anglaterra la música va degenerant progressivament cap a la formació de dos submons radicalment oposats, el dels grups netament comercials bolcats en la massiva producció de singles, i la serietat dels artistes que tracten d'aconseguir un prestigi en base a les seves obres, naturalment desenvolupades en els seus LP's. En els EUA, la comercialitat és bastant diferent, és a dir, té una entitat superior a la britànica. El que succeeix és que tant en un com l'altre mercat, la velocitat d'ascensió d'un èxit i del seu enfonsament és tan ràpida, que constantment sembla que estiguem davant de nous fenòmens de la música. Només de vegades, un artista o grup aconsegueix triomfar al mateix temps en els dos mercats, com en el cas de Rod Stewart en aquest 1971, cap a finals d'any.

Rod Stewart continuava sent el cantant solista dels Faces, que tenien un gran èxit amb el seu bon àlbum "*A Nod Is as Good as a Wink... to a Blind Horse*", però gravava LP's en solitari aprofitant la seva categoria ascendent. El seu primer àlbum sol, havia aparegut el 1969, "*An old raincoat won't ever let you down*", i el segon en 1970, "*Gasoline alley*". En els dos s'endevinava l'escalada d'una veu única i un talent poc comú. En 1971 s'edita el genial "*Every picture tell a*

story” acompanyat del single amb dues cares A: “Maggie May/Reason to believe”. En molt poques setmanes, l’estiu del 71, Rod arribarà al número 1 en les llistes de singles i al número 1 en la dels LP’s tant a Amèrica com a Anglaterra. Molt poques vegades succeeix això en el canviant món del rock, així que ens trobem davant d’una altra de les sensacions més importants dels 70.

De totes maneres, hi ha un món a part, ple de qualitat però allunyat dels rànquings, que difícilment és tingut en compte a nivell popular i majoritari, però on tenien els anglesos gran part del seu futur, amb bandes com Yes i Genesis, encara no gaire coneguts perquè estaven pràcticament en els seus inicis. La dissociació entre el single i el LP es manifesta cada cop més clarament entre les dos faccions clau que separen la indústria de la música. El single s’associa a la insubstancialitat i el LP a la qualitat. En 1971 el cisma es va obrint amb Ten Years after, Traffic, Pink Floyd, King Crimson, Uriah Heep, novinguts a l’èxit com Black Sabbath amb els seus LP’s “Paranoid” i “Master of reality” o els ja consagrats Moody Blues amb “Every good boy deserves favour” i Deep Purple amb “Fireball”. S’imposa, per altra banda, la fórmula de LP de l’any, i mentre una part del rock es dispara per la via de la velocitat absoluta, l’altra es pren les coses amb tanta calma que cada pas sembla estudiat i pensat fins al més mínim detall.

Black Sabbath.

Juntament amb Rod Stewart, els anglesos que segueixen arribant al número 1 en Amèrica amb els seus nous àlbums, són Elton John i ELP. El primer aconseguirà un disc d’or per la banda sonora del film “Friends” i també en aquest 71 arribaran al milió de vendes “Elton John” i “Tumbleweed connection”. ELP, per la seva part, graven el seu primer LP genèric, “Tarkus”, obra

mestra del rock progressiu, una violenta explosió de sintetitzador i avantguardisme, que aconseguirà també el disc d'or als EUA.

Els Rolling Stones posen per fi en funcionament la seva editora musical, la Rolling Stones records. El seu primer àlbum és l'excel·lent "Sticky Fingers", del qual s'extreu el single "Brown sugar". Com és habitual, són número 1 ambdós discos, entrant amb excel·lent bon peu la companyia en el món de la indústria musical. "*Sticky fingers*" cal incloure'l dins dels grans LP's de l'any, com el "*Who's next*", un LP que és el primer que graven els Who després de "*Tommy*". En realitat, les cançons de l'àlbum estaven destinades a una nova òpera rock de Pete Townshend, però el projecte Lifehouse no va sortir endavant i es va editar com LP normal, si bé la crítica mundial el va definir com la millor creació del quartet en la seva carrera, totalment d'acord amb ells, amb un tema clau en la discografia Who: "Won't get fooled again".

A Anglaterra, mentrestant, Cat Stevens reafirmava la seva posició de nou rei del intimisme anglès amb el seu segon LP en aquesta etapa: el gran "*Tea for the tillerman*". Un nou grup britànic, però, assalta les llistes americanes i obté l'èxit internacional: Jethro Tull. El seu fantàstic àlbum "*Aqualung*" els obre les portes, no només per la seva qualitat, sinó també per l'excèntric avantguardisme dels seus membres, en especial el seu líder Ian Anderson, que es transforma en un personatge extravertit, boig, genial, que toca la flauta i canta, que compon i produeix, i que fa una de les més atrevides sonoritats del moment.

També a Anglaterra de nou esclata la "Rexmania", i com no, es parla dels nous Beatles. Els culpables són T-Rex, un grup abans anomenat Tyrannosaurus Rex, amb diversos àlbums publicats sense èxit, i que ara veu com els hi arriba amb el nom de T-Rex. De fet, el grup són dos. Marc Bolan i Mick Finn, però especialment el primer, un ésser molt peculiar, que canta i compon, toca la guitarra i fa qualsevol cosa. La veritat és que Bolan aconseguirà una sonoritat peculiar, hàbil i comercial, amb una ratxa de primers hits notables, encara que després el grup caigués en una decadència absoluta. En aquest any, després del número 2 de "*Ride a white swan*" al gener, arribarà al número 1 amb "*Hot love*" a l'abril, amb "*Get it on*" a l'agost i amb "*Jeepster*" al desembre. La escalada el converteix en el nou fenomen comercial del pop anglès, amb hordes de seguidors i una bogeria col·lectiva que ens fa recordar i tornar als anys Beat, per la seva gran popularitat.

El fenomen T-Rex es mantindrà en el 72 i alguna cosa més: trobarà la continuïtat en altres grups, com Slade, impulsant així un cop més un món de cançons especials per a single, de ràpid èxit i de curta durada. Serà l'era dels "hitbreakers", és a dir, temes trencadors, que en un parell de setmanes són número 1 i en un altre parell desapareixen dels rànquings. T-Rex aconseguirà

5 hits en 1972: "Telegram Sam", "Deborah" (un vell single reeditat), "Metal Guru", "Children of the revolution" i "Solid gold easy action". Ni en els millors anys del Beat i amb grups especialistes. Però amb la diferència que, al contrari dels anys Beat, la nova música comercial anglesa ja no interessa als EUA.

La part negativa de 1971 ens la dona una separació i una mort. Simon and Garfunkel i Jim Morrison.

Jim Morrison, amb ganes d'escriure i ser d'una vegada el poeta que ell assegurava ser, se'n va anar a París al juny d'aquest 71 per escriure i passar una temporada. No se sap si anava a deixar els Doors, potser ni ell mateix ho sabia. L'últim LP editat, "L.A. Woman ", mantenia la força i qualitat del "Morrison hotel" publicat l'any anterior, així que la banda seguia sent una banda vital e important. Però, el 3 de juliol, i víctima d'un atac al cor, moria Jim Morrison. Aquest cop no hi va haver-hi drogues, encara que es va comentar, només cansament i una vida esgotadora. Sense Morrison, els Doors van tractar de continuar, però mai més va tornar a ser el mateix.

Al final de 1971 la indústria discogràfica mundial va donar a conèixer unes xifres absolutament forts en la venda de discos i ingressos bruts, amb un èxit que fa fregar-se les mans a les editores i que es preveu imparable i encara més ascendent, demostrant un cop més el que la música significa per a la societat de l'època. Els sis primers països consumidors de discos eren els següents: EUA amb 640 milions, Rússia amb 140, Japó amb 127, Anglaterra amb 106, Alemanya federal amb 76 i França amb 69. El disc era la forma d'art més difosa del segle XX.

Marc Bolan, líder de T-Rex e impulsor del Glam-rock.

DE LA TRANSICIÓ AL GLAM ROCK

Al llarg de 1972 presenciarem un fenomen doble. En primer lloc, s'observa un procés normal, de transició-repetició, després d'una sèrie d'anys importants com són els que segueixen un "boom" vital. Però dins d'aquesta transició creixia ja al llarg del 72 la llavor del moviment més important, pot ser més a nivell humà que social, gairebé, i que musical, dels anys 70: el Glam rock, també conegut com Gay power. D'aquí que, si bé d'una banda hagi de considerar aquesta transició en referència al passat i al que va ser 1971, també s'ha de considerar l'excel·lent impuls que anava sorgint lentament fins la tardor, en que el Glam rock es va disparar i va arribar en menys d'un any a cotes d'espectacular relleu.

La transició de 1972 ve donada per diversos factors repetits de 1971 i en alguns casos fins i tot ampliat: les llistes angleses de singles, apoderades d'una sèrie de grups comercials al·lucinants. Les dels LP's amb domini dels grans grups, amb els seus LP's cada cop més perfeccionats. La cada cop més creixent barreja americana d'estils, amb aparicions constants de nous ídols i d'èxits importants. Així que, temàticament i musical, no s'observa un avenç o un desig de trencar l'equilibri. Només que el Glam rock anava molt per sota de qualsevol percepció moral o natural, com en el seu dia ho va ser l'underground que va omplir Londres sense que molts s'adonessin i el van confondre amb una simple desviació del Beat.

Com va sorgir la moda? En quin sistema es va desenvolupar? Per què?... La perspectiva que ens dóna el temps, com sempre, és fonamental en la consideració d'un fenomen tan singular com ho va ser el Glam. Les opinions són contrastades, i els termes recorren una escala de valors que van del terme "moda" al terme "oportunisme". El Glam rock va ser en un començament i encara posteriorment, per a molts, un esclat multicolor i futurista. Rostres pintats amb vius colors, exòtics vestits, lamé i lluentons, el món del music-hall passat al rock dels 70, ritme com a força i teatre com a base. En suma, una revolució de l'estètica.

El Glam rock com unitat va començar a desenvolupar-se plenament a finals de l'estiu de 1972, però ja abans havia donat mostres de la seva existència en figures carismàtiques com David Bowie a Anglaterra i Alice Cooper als EUA. David Bowie, un noi amanerat però abans que res artista, mim, ballarí, compositor, autor, escriptor i més coses, havia estat top-5 a Anglaterra amb "*Space Oddity*" el novembre del 69. La seva va ser una cançó futurista, espacial, en un moment en que l'arribada a la lluna de Neil Armstrong i "2001, una odissea de l'espai" eren la moda internacional.

Al seu hit, Bowie no va saber donar-li continuació i va passar desapercebut fins que a finals de 1971 va iniciar la seva escalada amb l'edició d'un àlbum genial i únic en la seva carrera: "*Hunky Dory*". Era el seu tercer LP, que s'edita al desembre i al gener Bowie és portada en el Melody maker. Les seves declaracions causen sensació: "Sóc homosexual, i bisexual. El sexe ha de ser batut". David Bowie és, doncs, el primer que diu "I'm a gay", i així s'inicia el procés, mentre als EUA un tremendista i boig cantant anomenat Alice Cooper, que actua amb una serp enroscada al cos, fa el mateix que Bowie però per un altre camí, molt més violent i també més teatral.

Cantants i músics oblidats perquè en el seu dia van ser massa avançats per l'època o titllats de bojós, retornaran lentament, com l'exlíder de la Velvet Underground, una banda novaïorquesa sorgida de la factoria d'Andy Warhol: Lou Reed, o com un veterà showman anomenat Iggy Pop (líder dels Stooges) que va ser mestre del propi David Bowie. I així, grups com Sweet. El cert és que el Glam rock va tenir un "boom" imparable i que, quan el món encara no l'havia ni tan sols assimilat, el mateix Bowie, a l'estiu del 73, anunciava ja el seu final.

Aprofundint en l'expressió i en el seu resultat conceptual el 1972, després de la moda i l'entorn musical o fins i tot personal, hi ha una important noció de recerca reflectida en els inicis del Glam rock. Per començar, es pretén una igualtat home-dona no només a nivell social sinó sexual. Es busca, després desmitificar el sexe, superar la violència, dos punts que des de fa ja alguns anys s'han estat utilitzant com a base d'un enorme infradesenvolupament mundial.

A mitjans del 72, a l'estiu, ídols com Marc Bolan, Rod Stewart i Elton John, accepten ser homo i bisexuals. No és una burla o un insult, sinó un principi de reconeixement personal, és prendre una posició particular, a favor d'un nou reflex musical i la seva derivació social, perquè el tema social és el més notable del Glam rock, més que la seva vessant musical.

David Bowie oferia unes Increïbles posades en escena, cantant amb mims i ballets, escenificant cada cançó i movent-se ell mateix com una gasela vibrant. Alice Cooper mostrava l'altra cara de la moneda amb un show en el que utilitza la violència per horroritzar al públic. Els rostres es maquillen i la roba entra dins d'aquest espectacle total. És obvi que tot allò repercuteix en la música com l'art fonamental, com primer ingredient del rock, passant a ser un complement a la vegada d'un muntatge sense mesura ni patró. Però és que Bowie o Alice no són els únics. Un grup com Genesis està portant la música i la seva posada en escena a cotes d'innegable bellesa i atractiu.

Enfront d'ell sorgiran altres més aprofitats, cas de Sweet, però anys després Bowie o Genesis continuaran, mentre que la resta haurà desaparegut o estarà en decadència.

Tornant a 1972 i als seus protagonistes, no deixem encara Bowie. Al juny va editar el seu quart i més important àlbum, considerat sempre un dels millors de la història del rock, *"The rise and fall of Ziggy Stardust and the spiders from Mars"*. Va arribar al número 1 i les seves anteriors publicacions, massivament, van començar a vendre's a la vegada en tot el món. Un esclat més. En la seva gira d'estiu, David presentava com a teloners una banda que prometia: Roxy Music. Un par de mesos més tard, l' Octubre del 72, Roxy Music acaparava l'atenció britànica i al desembre ja era una de les bandes més populars de Gran Bretanya, després del seu magnífic àlbum de debut *"Roxy Music"*, el grup rei del Glam davant de l'oposició dels comercials Sweet.

Molts van ser els que van acabar passant-se al Glam o usant-ne alguna cosa de ell. T-Rex i Slade, per exemple, van emprar només l'aparença en els vestits i l'engranatge multicolor del show, però res més. T-Rex va continuar amb la "Rexmania" però ja Slade li anava aviat a prendre el relleu.

Slade era un quartet en un començament de rock and roll, descoberts per Chas Chandler, l'home que ja havia descobert Jimi Hendrix i que abans va ser baixista dels primitius Animals. El primer single d'impacte de Slade havia estat un rock, "Get down and get with it" a l'estiu del 71. Però ja amb el següent single el canvi és total: "Coz i luv you", que és número 1 al Gener del 72. El quartet empra un dialecte de l'anglès i té molta més alegria i vitalitat que T-Rex, amb la qual cosa seran molt més sonats. Noddy Holder, el líder, presenta no només la seva pròpia veu com principal arma, sinó que els altres tres elements són també part vital del conjunt, en especial el coautor James Lea, baixista i violinista. Al llarg del 72 arribarien altres dos números 1: "Take me back home" a l'estiu i "Mama weer all crazee now" a l'octubre. Després, Slade obtindria 5 hits en 1973 (tres números 1: "Cum on feel the noize", "Skweeze me pleeze me", "Merry christmas everybody" i dos números 2, "Gudbuy t'Jane i "My friend stan"), amb altres tres en 1974. En LP's, en 1972 serien número 1 *"Slade alive"* en primavera i *"Slayed?"* a finals d'any i principis del 73, amb altre número 1, "Sladest", en aquell mateix any.

A Anglaterra, a part del Glam, només es parla de Elton John i ELP, al davant 'un ampli nucli de solistes i grups que estan triomfant en tot el món, però especialment als EUA.

Elton John dóna el seu millor àlbum, *"Madman across the water"*, un LP en el que d'una vegada per totes aconsegueix unir el seu talent simfònic amb la seva classe de rocker nat. Emerson, Lake and Palmer, per la seva banda, llancen el seu tercer LP, gravat en directe l'any anterior, i que és el seu pas definitiu al classicisme. Es tracta de *"Pictures at an exhibition"*, versió rock dels "Quadres d'una exposició" de l'autor de música clàssica del segle XIX Modest Petrovitch Mussorgsky. A partir d'aquí, i com si *"Tarkus"* i *"Pictures at an exhibition"* haguessin estat dos

parts fonamentals en la seva progressió sònica, però també irrepetibles, el trio treballa novament en les seves idees i sense aprofundir en temes genèrics. A l'estiu del 72 es publica *"Trilogy"*, quart LP on retornen a plans més acústics. Tornant a Elton John, no acaba el 72 sense un nou àlbum, *"Honky chateau"*, i un single que és el seu més important hit mundial fins a la data: "Rocket man".

Faces, impulsat per l'èxit de Rod Stewart, aconsegueixen un sensacional impacte amb el seu LP *"A nod is a good as a wink to a blind horse"*, mentre que Rod repeteix el seu èxit individual amb un altre LP, *"Never a dull moment"*, a l'estiu, que és el seu numero 1 del 72. Jethro Tull reafirma la seva apoteosis de "Aqualung" amb un àlbum encara millor, per a molts, el més subtil i expressiu de la seva història: *"Thick as a brick"*, un LP genèric amb un sol tema repartit entre les dues cares, sense talls ni separacions, seguit, extraordinari de coherència i qualitat.

Però l'apogeu dels grup britànics a nivell de grans obres no radica tan sols en els grups molt coneguts, sinó també en altres que van ascendint i que prometen arribar al més alt. Aquests són els casos de Genesis i Yes, dues de les meves grans debilitats.

David Bowie i Mick Ronson, durant el concert a Santa Monica del 72.

Genesis havia iniciat la seva activitat com banda en 1967, i en 1968 publicaven dos single sense èxit, seguits d'un LP el març del 69, tots en la Decca Records. Cansats de la poca atenció rebuda, van firmar per una editora jove, Charisma Records, i en 1970 graven un disc excel·lent, "*Trespass*", encara amb el grup no consolidat, ja que després de la gravació va marxar un membre, Anthony Phillips, i posteriorment el bateria John Mayhew. Al febrer del 71, Peter Gabriel, Tony Banks i Michael Rutheford, contracten com a bateria a Phill Collins (ex Flaming Youth) i quatre mesos més tard, amb un anunci en el Melody Maker, prenen contacte amb Steve Hackett. Comença així la carrera definitiva d'un quintet cridat a canviar fortament l'estètica rock, unint a la qualitat d'una música subtil i carregada de bellesa, el contrapunt d'una posada escènica impecable i única. Peter Gabriel, solista vocal i autor de textos a més de tocar la flauta, aviat és conegut com "L'home de les mil cares". Cada cançó és un història i Peter la interpreta amb una disfressa o una altra, pràcticament representant l'escena. A l'octubre del 71 va aparèixer "*Nursery cryme*", un pas cada cop més definitiu, i per fi en setembre d'aquest 72 el LP clau amb el qual esclata el "boom" Genesis en Anglaterra i poc a poc en tota Europa: "*Foxtrot*". L'àlbum presenta en una cara una supèrbia cançó titulada "*Supper's ready*", que és la primera mostra d'obra genèrica del quintet. Genesis va a convertir-se en un dels grups de moda, però també en una de les més fantàstiques màquines de fer música i espectacle del món del rock. Són únics i fascinants, el teatre dels somnis del rock.

El cas de Yes resulta molt més clar en 1972, perquè en aquest any aconseguen ja en Amèrica el seu primer disc d'or amb el excel·lent àlbum "*Fragile*", el seu quart àlbum, editat en 1971. Yes és el típic cas de la banda que ha començat des de zero però que s'ha guanyat un lloc entre els grans i a pols. Jon Anderson, cantant i autor principals dels temes, va formar el quintet finals dels 60. En 1969 apareix "*Yes*", primer LP, i en 1970 "*Time and a word*", el segon; dos discos de qualitat però insegurs, amb cançons pròpies i versions de hits d'altra gent, inclosos els Beatles. Les coses començaran a canviar quan en 1970 entri Steve Howe com a guitarrista substituint Peter Banks. Howe, home d'una extraordinària qualitat, va formar un sòlid tàndem amb Jon Anderson, mentre que Chris Squire (baixista) i Bill Bruford (bateria), es converteixen en una de les millors seccions de ritmes de l'època. El cinquè Yes, el teclista Tony Kaye, serà reemplaçat en 1972 per Rick Wakeman, amb el qual arribem als Yes que aconseguen l'èxit mundial. En 1971, amb Howe però sense Wakeman, apareix el tercer LP, "*The Yes album*", que suposa un pas decisiu en comparació amb els dos altres àlbums. Quan entra Rick Wakeman es tornen a ficar en l'estudi de gravació, i així apareix abans d'acabar el 71 el quart àlbum, "*Fragile*", una obra que ja és decisiva i definitiva.

La música de Yes adquireix un color i una dimensió úniques, fregant per una banda la forma simfònica però amb una frescor i una personalitat pròpia marca de la casa. Al llarg de 1972 el quintet passarà a ocupar un dels primers plans d'actualitat mundial. De les seves contínues gires es prendrà material per al triple àlbum "*Yessongs*", que s'editarà en 1973, i el LP gravat en aquest 72, l'obra mestra "*Close to the edge*", els enquadra entre les grans bandes de la història. Temes llargs que cobreixen una cara sencera (*Close to the edge*), desenvolupaments amplíssims, un so imparabile, ric i fins i tot a vegades barroc. Yes són la nova sensació i un nou salt cap el futur. L'única nota negativa és que, en ple èxit, Bill Bruford marxa per a unir-se als nous King Crimson de Robert Fripp. La seva baixa serà coberta per Alan White, bateria que ja era conegut després d'haver tocat amb la Plastic Ono Band de John Lennon. De totes maneres, en una banda d'estrelles, la baixa d'un no enfosqueix els altres. Quan acabi 1972 ja haurà començat el regnat dels músics de Yes, escollits any rere any com part dels millors, principalment de Squire al baix, Howe a la guitarra i el monstre Wakeman que desbancarà l'any següent l'altre monstre, Keith Emerson del seu liderat amb els teclats. Tant Yes com Genesis són dos somnis fets realitat, l'avantguarda acústica dels 70 amb dues de les millors bandes que han sorgit mai.

La resta dels grans grups, un any més, segueixen amb la mateixa tònica. Els Stones publiquen el doble "*Exile on main street*", una de les seves grans fites. Els Who publiquen una recopilació de vells temes inèdits en "*Meaty, beaty Big and Bouncy*", Led Zeppelin no publica cap àlbum després de l'espectacular "*Led Zeppelin IV*" de 1971 i Deep Purple arrasa als EUA amb el doble LP gravat al Japó en un concert, "*Made in Japan*" i el àlbum "*Machine Head*", dos imprescindibles en la història del rock sense cap mena de dubte. Un altre "boom" als EUA seran els Moody Blues gràcies a la reedició de la genial cançó "*Nights in white satin*" que arriba al número 1.

En general, al llarg de 1972, es va tornar a notar la multiplicitat d'influències que el món del disc suporta des de 1969. Influències que no s'oposen, però que coexisteixen pacíficament en un món comercialitzat i industrial. Glam rock, simfonisme, rock dur, intimisme, Folk-rock, barreges i més barreges, allaus que dominen les llistes un mes i cauen al següent davant del pes d'una altra de nova. El públic suporta, estoic, l'allau de gustos, canvis, discos i estrelles.

1973: ASCENSIÓ I CAIGUDA DEL IMPERI DEL ROCK

En un mateix any, en una mateixa temporada, el món del rock veurà com el seu imperi arribava al més alt i després... queia en picat per causes alienes i que se estudiaran a continuació, perquè aquestes causes són les que obren un nou parèntesis en la evolució-revolució de la música.

En 1973 la indústria americana donava la notícia: per primer cop, el món del disc es col·locava en ingressos al davant dels anomenats mitjans de entreteniment, es a dir, superant a la TV i al fulgurant i potent cinema. Les campanes es tiraven al vol i la discografia era reconeguda com la més important (i rentable) forma artistico-expressiva del segle XX. El panorama era massa rosa com per esperar que tan sols un any després, ja ningú parlaria de milions sinó de crisis, i que ningú parlés de tirar la casa per la finestra sinó d'estrènyer el cinturó. Va succeir que en un món de molta abundància, ningú podia pensar que la terra no fos inesgotable, i va tenir prou una espurna per que molts es donessin comte del que potser succeiria algun dia. El dolent va ser que la espurna va sembrar el pànic i va ensorrar un castell. En octubre de 1973 esclatava la sisena guerra entre els àrabs i els israelites. Un cop més els jueus van arrasar als seus enemics. Llavors, el poble àrab va recórrer a la seva reserva, a la única clau amb la que podia pressionar al món: el petroli. Van tancar l'aixeta i després la van obrir però a preus increïbles. Les economies de molts països van tremolar i altres van suportar la inflació però a risc de diversos problemes de tota mena. Va ser un caos... i el món del disc estava allà en mig, perquè des de el paper de les bosses discogràfiques fins la matèria amb la que es fabrica un disc o la caixa de un cassette, té a veure amb el petroli o els seus residus. Els cantants necessitaven de gasolina per transportar els seus equips de gira, i electricitat per els seus muntatges electrònics. La societat girava al voltant del petroli i aquest va deixar de funcionar primer i després ho va fer a preus prohibitius després. Va ser tot. En la caricatura de baix veiem com afectava als diferents països: un àrab donant bastant petroli als països més rics i el últim personatge, la petita quantitat que es podia permetre els seu país.

Fins aquest moment, el món discogràfic va travessar un 73 tan esplèndid com el 72. Amb aquest any es tanca un part de la història del rock que havia començat al 1969 amb el naixement del underground com gran èxit sònic per al començament de la nova dècada fins aquesta guerra entre els àrabs i els israelites que afectarà a la música de ple.

1973 despunta com el any del Glam rock , i també com l'any d'una creixent comercialitat cada cop més desencadenada en Anglaterra davant de la oposició dels gran, allunyats i distants a tot això, amb un marcat abisme entre ells i la resta de músics. Els mites del rock són quasi un altre espècie d'artistes. Pink Floyd, Genesis o Rick Wakeman passaran vuit mesos gravant els seus àlbums de 1973, molt temps, però d'una perfecció absoluta. Perd el rock en espontaneïtat o guanya la indústria en qualitat?... No hi ha acord, sinó major separació: els que prefereixen el rock, dur o no, i la agressivitat, odien el simfonisme i les cançons elaborades, mentres que els clàssics els hi agrada que tot estigues ben cuidat fins al més mínim detall en lloc del caos sonor. El abisme no es total, ja que hi ha gent que, com jo per exemple, ens agrada tant un gènere com un altre, però si que existeix. El món del rock va fraccionant-se en petits gèneres cada cop més especials i concrets.

Més per lo general i llevat de particularitats, 1973 va tenir apartats molt concrets com va ser la relativa tornada al passat, el rock and roll, els grans concerts al aire lliure, la tornada dels supergrups, la economia i altres problemes relatius al món del show-business.

Yes. Chris Squire, Jon Anderson, Rick Wakeman, Alan White i Steve Howe.

El negoci del rock mou cada dia més milions, i amb ell sorgeix un nou tipus de problemàtica essencial: la rendibilitat. Les bandes més importants crearan el seu propi segell discogràfic i ja no actuaran davant de una audiència inferior als 15.000 o 20.000 espectadors. Els seus muntatges són massa cars i un concert amb poca gent encareix les entrades. Es, doncs, la hora dels grans escenaris com el Earl's court London (18.000 persones assegudes) o el Madison square garden de Nova York (20.000), o més encara, els grans estadis de futbol en Anglaterra i de beisbol als EUA, o els descampats per els festivals al aire lliure tot i el risc de pluja. Les gires es programen i abans de ser iniciades es gairebé segur que ja estarà tot venut en cada ciutat. Els reis del rock es fan cars de veure: LP anual i una gira europea i una americana, o tan sols una a l'any, com els Stones, que alternen Amèrica i Europa any a any. A la rendibilitat s'uneix, doncs, la dosificació dels mites, que a vegades triguen tres anys en gravar un LP o en reparèixer de cara al públic, creant així una demanda que es desbordada en el moment de la "reaparició" i la "tornada". La inventiva del rock no té fi i aquesta rendibilitat sorgeix en mil formes distintes, i donarà a llum aquest 1973 i continuarà els pròxims anys.

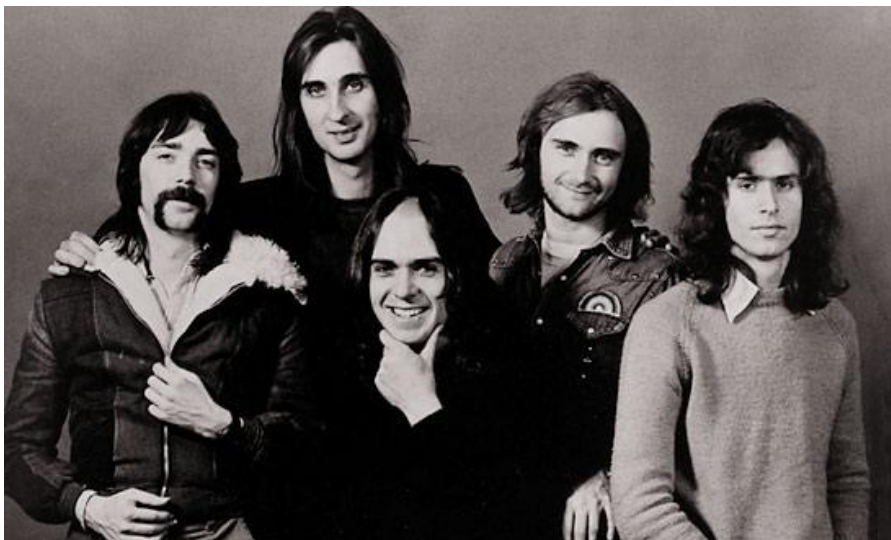
Altres tipus de rendibilitat, gràcies a la llibertat que gaudeix el món del disc, es la abundància de discos amb els que es busca guanyar el perdut per el distanciament de les edicions. Cada grup grava com a tal, però dins de la banda, els membres importants s'aficionen dia a dia a gravar els "seus" LP's en solitari. Es una manera extra de reforçar el prestigi personal, de guanyar uns diners extra, i ... si sona la flauta i el disc es un èxit, de iniciar un altra carrera. Rod Stewart dels Faces, els membres dels Who, Rick Wakeman de Yes, Ken Henkey de Uriah Heep, Jan Akkerman de Focus, i molts més, viuen ja una "doble vida" discogràfica. L'avantatge d'això es que abans, si un volia gravar sol, tenia quasi que deixar el seu grup, mentres que ara no fa falta gràcies a aquest to de llibertat.

A més dels triomfs de Focus, Wings, George Harrison, Slade, i altres, 1973 va tenir diversos noms propis. David Bowie i el seu "boom" amb la continuació del "*ziggy stardust and the...*" de l'any anterior, aquest 73 amb el genial "*Aladdin sane*" continuava com un dels artistes més importants del món i a més va tenir els seus cinc LP's entre els més venuts d'Anglaterra.

Va ser, per exemple, l'any de Pink Floyd, amb el seu millor LP, "*The dark side of the moon*", àlbum que reunia tota la síntesi de la trajectòria del grup fins al moment, i que va suposar un fort impacte a nivell mundial convertint-se en un dels LP's més venuts de la història del rock. Els Floyd deixaven així de ser una banda experimental, espacial, vanguardista, per a convertir-se en un grup popular a tots els nivells.

Al marge de Elton John i ELP, que mantenen la seva línia de domini amb constants èxits el primer i amb la seva avançada qualitat els segons, Anglaterra mostra la ofensiva de les seves millors bandes en el panorama internacional. Jethro Tull tornarà al número 1 amb la seva discutida obra "*A passion play*", que provocarà, al ser atacada per la crítica anglesa, una violenta reacció per part de Ian Anderson, amb amenaces de deixar Gran Bretanya. Uriah Heep aconsegueix l'èxit internacional a partir del 73 amb "*The magicians birthday*", el seu millor LP a nivell comercial. Yes llança el seu triple àlbum "*Yessongs*", un dels grans directes de la història del rock progressiu, mentre que Rick Wakeman publica el seu primer LP en solitari: "*The six wives of Henry VIII*", que es un gran èxit per a ell i l'erigeix com el teclista numero 1 de l'any en els Pop Polls anuals. Genesis aconseguiran el seu primer número 1 amb "*Selling England by the pound*", àlbum excepcional editat en 1973 després del "*Genesis live*", en el qual s'aconsegueix ficar en el disc part del que son els grans concerts del quintet, sens dubte el més important en escena, com ho demostra el seu títol de "millor grup en viu" a finals d'any.

L'èxit d'altres grups, curiosament, acaba amb ells. Deep Purple, després de la seva millor etapa mundial, editen el LP "*Who do we think we are*" i després se'n van el baixista Roger Glover i el cantant Ian Gillan, el primer per dedicar-se a la producció i el segon per cantar en solitari. Passen uns mesos i finalment no hi h separació: entren el baixista Glenn Hughes (ex Trapeze) i un cantant desconegut anomenat David Coverdale. El seu primer àlbum amb la nova formació, "*Burn*", s'editarà en 1974 i serà una sorpresa per la seva forta qualitat, però després d'ell arribarà el declivi que conduirà a la fi del grup en 1976.

Genesis.

En aquest any naixerà a Anglaterra la que per mi es la millor banda de la història, per sobre de tota la resta: Queen.

El 1968, el guitarrista Brian May, un estudiant de l'Imperial College de Londres, i el baixista Tim Staffell van decidir formar un grup. May va posar un avís al mural de notícies de l'Imperial College buscant un bateria "estil Mitch Mitchell - Ginger Baker". Roger Taylor, un jove estudiant d'odontologia, es va presentar a l'audició i va obtenir el lloc formant així el grup Smile. Smile va signar amb Mercury Records a 1969, i va tenir la seva primera sessió en un estudi d'enregistrament en Trident Studios aquest any. Tim Staffell estudiava al Ealing Art College amb Farrokh Bulsara (posteriorment conegut com Freddie Mercury), i el va presentar a la banda. Bulsara aviat es va fer un acèrrim fan del grup. Staffell es va retirar el 1970 per unir-se a una altra banda, Humpty Bong. Els membres restants de Smile, impulsats per Bulsara, van canviar el seu nom a "Queen" i van continuar treballant junts, unint-se'ls Bulsara com a vocalista. Durant aquest període la banda va tenir diversos baixistes, com Barry Mitchell i Mike Grosse, però cap d'ells va encaixar amb la química del grup. No va ser fins al febrer de 1971 quan es va incorporar John Deacon com a baixista i així van començar a assajar per al primer àlbum. El 1973, després d'una sèrie de retards, Queen va publicar el seu primer àlbum, un projecte del mateix nom i influenciat pel heavy metal i rock progressiu de l'època. L'àlbum va ser ben rebut pels crítics; Gordon Fletcher de Rolling Stone va dir "el seu àlbum debut és excel·lent" i el Daily Herald de Chicago el va anomenar "un debut per sobre de la mitjana". Però, no va cridar molt l'atenció i el senzill principal "Keep Yourself Alive", una composició de Brian May, va vendre pobrament. Greg Prato de Allmusic el va anomenar "un dels debuts de hard rock més infravalorats de tots els temps ". Naixia aquí, doncs, la banda més gran de tots els temps, i en els dos anys posteriors, veurem la seva impressionant evolució després del genial debut en l'apartat de anàlisi d'àlbums que es troba al annex.

Queen.

En la branca Glam apareix la figura de Lou Reed, gairebé mut des de la desaparició de la Velvet underground. Es David Bowie el que l'ha produït i ajudat en el seu LP *"Transformer"* de l'any anterior, amb el qual neix un dels nous mites de la dècada. Lou, personatge vacil·lant, drogoaddicte, contradictori i per lo tant discutible, discutit i en certa manera genial, serà el nou rei neoyorquí. Al 1973 es reafirmarà amb un àlbum excel·lent, difícil per l'època, però molt valorat després: *"Berlin"*.

En quant a Led Zeppelin i els Stones, els primers publiquen el seu cinquè LP *"Houses of the holy"*, un altre joia com totes les seves publicacions anteriors. Es col·locaran al capdavant de les grans bandes mundials, inclús per sobre dels Stones, que aquest any es van limitar a treure un altre bon LP, *"Goats head soup"*, i el single dedicat a la dona de Bowie, *"Angie"*.

L'últim resum de 1973 ens el dona alguna de les seves cançons més populars, com *"We're an American band"*, que va suposar el renaixement de Grand Funk Railroad, i *"Killing me softly with is song"* de Roberta Flack. I el debut de Mike Oldfield amb l'obra mestra *"Tubular Bells"*, que en 1974 arribarà al número 1, i està considerat un dels grans àlbums de l'època.

En Octubre del 73 esclatava la guerra entre àrabs i israelites. A partir d'ara les coses van anar molt distintes. Amb 1974 anava a començar un altre part de la història del rock.

Roxy Music.

Conclusions

Després de realitzar tot el treball, ara ja no em queda cap mena de dubte sobre si és l'època més prolífera/creativa de la història del rock. No es que abans les tingués, però ara ja ho he pogut demostrar amb tots els fets que van succeir. Una de les grans claus es l'any 1973, que com heu llegit, és el primer cop en la història que el disc és l'art més difós, per davant d'altres com el potent cinema. Això vol dir que per a la gent la música era una eina gairebé imprescindible en la seva vida. No hi ha dubte que en aquesta època la música va canviar el món, immers en guerres com la del Vietnam, i el seu poder es va sobreposar a la política. Va ser tot una fita que, desgraciadament, mai no s'ha tornat a repetir amb tanta magnitud com en aquella època. Ni es repetirà.

Avui en dia no queda més remei que mirar un temps gloriós passat amb nostàlgia, amb una constel·lació de grups insuperable, i tots en el seu millor moment creatiu. Va evolucionar de tal manera el rock en tant pocs anys que van sorgir diverses rames o modes com el Glam rock, la psicodèlia, el hard rock, el rock progressiu... sense oblidar-nos dels grans festivals de finals dels 60, un esdeveniment històric amb una força sense precedents. I crec que la majoria de crítics no refutarien la meua teoria, sinó que la recolzarien. Tothom coincidirà que els monstres de la música estan allà, els grans pioners que a partir de les seves genials idees van provocar un canvi vital en la música i en la societat: The Beatles, The Rolling Stones, Queen, Led Zeppelin, The Who... tots han contribuït, a la seva manera, a canviar el món. Cap etapa ha tornat a ser tan important com aquella, i la fita del disc com mitja de difusió artística més important del món, tampoc s'ha tornat a repetir. Per culpa de la pujada de preus del petroli provocat per la guerra àrab-israeliana es va frenar això, quan tot semblava que el disc arribaria a l'estratosfera. Però no va ser així, i encara que els anys següents han estat també bons, no superen aquesta etapa ni de bon tros.

En general estic molt content amb el treball realitzat. Sabia de la gran dificultat que tenia (vuit anys de música, els més intensos de la història), i és impossible que em càpiga tot el que voldria, però estic més que satisfet amb els resultats. He ampliat encara més els meus coneixements musicals i m'ha ajudat a entendre el perquè de tots aquests canvis tan bruscos en tant poc temps, i em serveix per estimar, encara una mica més, la música rock d'aquesta època que il·lumina la meua vida cada dia, i em fa molt feliç.

Bibliografía

- BIANCIOTTO, Jordi: *La gran guía del rock en cd's*, Ed. La máscara, Valencia, 1998.
- CLIFFORD, Mike: *El libro del rock*, Ed. Ediciones del drac, Barcelona, 1991.
- DIMERY, Robert: *1001 discos que hay que escuchar antes de morir*, Ed. Grijalbo, Barcelona, 2010.
- Diversos autores: *Momentos clave: 100 años de música*, Ed. Blume, Barcelona, 2009.
- DUPUIS, Dominique i FRANÇOIS, Thomazeau: *Vinilos rock: La historia del rock a través de 50 años de vinilos*, Ed. Somoslibros, Barcelona, 2009.
- EL PAIS: *Historia del rock*, Ed. Promotora de informaciones, 1986, Madrid.
- EL PERIODICO: *Tu música*, Ed. El periódico, 1987, Barcelona.
- FERNÁNDEZ, María Jesús: *Los conjuntos musicales*, Ed. Planeta, Barcelona, 1976.
- GÓMEZ, Rafael: *El rock: Historia y análisis del movimiento cultural más importante del siglo XX*, Ed. El drac, Madrid, 1994.
- HIRSCH, Jean-François: *Dossier: La música pop*, Ed. Anagrama, Barcelona, 1973.
- MEDIANO, Josep i SINGLA, Joan: *1954-1984: 30 años de rock*, Ed. Biblioteca de la Vanguardia, Barcelona, 1984.
- SIERRA I FABRA, Jordi: *Historia de la música rock: Volumen 1 "Dels Beatles a San Francisco"*, Ed. Música de nuestro tiempo, Barcelona, 1978.
- SIERRA I FABRA, Jordi: *Historia de la música rock: Volumen 2: "Del Underground al Glam rock"*, Ed. Música de nuestro tiempo, Barcelona, 1978.

Webgrafía

<http://discosmusicayreflexiones.blogspot.com/>
<http://dlsi.ua.es/~inesta/LCDM/Bandas/>
<http://es.wikipedia.org>
<http://www.hechoshistoricos.es>
<http://persimusic.wordpress.com>
<http://www.portalplanetasedna.com.ar>
<http://starling.rinet.ru/music/z.htm>
<http://www.sinfomusic.net/>

ANNEXOS

ÍNDIX DELS ANNEXOS

- Els grans festivals i l'espectacle com a part del rock.	55
- Anàlisi dels àlbums i grups més importants de la etapa 1967-1975.	63
Altres recomanacions.	107
CD d'àudio seleccionat amb lo millor de l'etapa.	112

ELS GRANS FESTIVALS I L' ESPECTACLE COM A PART DEL ROCK

Els grans festivals, i especialment els precursors de 1969 i també de 1970, són avui un capítol tan vital de la història del rock, que sense ells faltaria una bona part d'aquest fenomen que confereix al seu temps la valoració d'innovador i diferent.

Comprendre el perquè dels grans festivals és tan difícil com senzill, i viceversa. Però, els múltiples enfocaments que el tema pot merèixer, són igualment amplis i dignes d'estudi, amb una resultant diferent d'acord amb el que va ser cadascun. Per parlar d'ells s'han de considerar aspectes com el musical, el social i l'humà, uns i altres lligats entre sí, i també amb dependències famoses com la de l'ou i la gallina. Per un costat, els grans festivals van ser el producte d'una societat que requeria el llançament de sí mateixa com a unitat, com a ens individual. Per altre costat, estava la música i la seva funció aglutinant, al voltant de la qual han crescut i s'han desenvolupat canvis constants. Música i societat són, per tant, les premisses que han de guiar-nos en parlar dels esdeveniments multitudinaris, una de les majors atraccions del rock, una fira gegantesca, especialment bella. Els grans festivals són el més gegantí que la història recorda, el desplegament artístic més important i el fenomen més vital per intentar estudiar o analitzar el que el rock ha estat per diverses generacions. En suma: una llegenda.

Un tema especialment atractiu per als sociòlegs durant anys ha estat precisament el dels grans festivals a l'aire lliure de diversos dies de duració. Per què mig milió de persones sentien la necessitat o el desig d'unir-se en alguna cosa tan concreta com aquesta? Per què una convivència multitudinària? Per què aquelles "ciutats humanes" sense cases, sense carrers, amb mil incomoditats suportades estoicament? ... Per veure els ídols pop? Per llibertat? Per amor a la música? Per amor a la seva mateixa causa juvenil i rebel? Aquestes i moltes més preguntes han omplert les pàgines de diaris i revistes, tan professionals com d'informació general, i sempre amb opinions distintes, la majoria de vegades de gent que ni tan sols van estar allà i que abans que res bolcaven la seva ira censurant o atacant en molts casos el que ni tan sols comprenien o tractaven de comprendre.

Quan el terme evasió es va començar a emprar per a definir aquest "estrany" fenomen, quan fou citat en el pla sociològic per a concretar un específic sentiment que unia milers de joves, molts van ser els que en ell van veure una possible resposta per a correlacionar els anteriors "perquè". Passar tres dies a Woodstock o cinc a Wight era alguna cosa més que fer una excursió per a veure els ídols del rock. Ells eren el reclam, però hi havia alguna cosa més.

Existia l'ànsia de "fugir" i de "conviure", de "ser" i d'"existir" en suma, i submergir-se en un món afí, que no fa preguntes ni és estrany, confraternitzant amb gent desconeguda però que es sent probablement com tu, d'un altre país potser. Aquesta és l'essència de les "evasions sociològiques" promogudes pels grans festivals. En ells, a mode d'enorme gresol de races i cultures, sota la bandera de l'amor, va esclatar un dels últims reductes del món hippy. Ningú no et mirava sorprès per anar d'una manera o una altra, o per banyar-te despullat en un estany.

Davant d'ells tenim els que realment anaven a veure als seus ídols suportant-lo tot, ficant-se de cap en un "happening" excitant i ple de suggerents promeses. El món mirava amb fredor i amb temor aquestes reunions massives, i això encara els feia més forts. La desconfiança es canviava a la més mínima en convenciment que s'estava assistint a la degeneració dels principis, de les normes socials, que es tornava poc menys que a les cavernes. Bé, potser era així, però les generacions espontànies ho són en la mesura que les anteriors els han empès o els hi ha deixat les coses. El mig milió de Woodstock al 1969 tenia en la seva homogeneïtat una clara resposta.

Imatge aèria del festival de Woodstock al 1969.

En el panorama musical molts són els grups que s'han consagrat a Woodstock o Wight, molts han cremat les seves últimes forces i molts han tingut en la seva actuació un d'aquells

esdeveniments més importants en la seva carrera. Musicalment, els festivals eren un garbell en el qual un, d'una sola vegada, podia realitzar un test bastant notable al rock i al seu moment.

L'origen de la història dels grans festivals és difícil d'establir. Cert és que començaré amb Newport, Monterrey i Hyde Park com primers antecedent de Woodstock i Wight, però és que durant els anys 60, a Anglaterra ja existia el festival de Redding, i també els de Knebworth i Windsor, alguns amb tan sols 10.000 persones i altres superant els 80.000, segons la categoria, inclemències del temps, etc. i segons els participants, perquè Redding va començar sent un festival de tres dies, però dedicat al jazz i al rock, el qual el va fer evolucionar i arribar als anys 70 convertit en un dels grans festivals del món.

Però, el més famós i conegut festival anual va ser sempre el de Newport, encara que a això va contribuir especialment l'aparició de Joan Baez i Bob Dylan a principis dels anys 60. Aquí es van donar a conèixer molts artistes com Joni Mitchell, Donovan i Judy Collins.

Bob Dylan durant el festival de Newport al 1965.

El primer festival que aconseguí una aclamació unànime és el de Monterrey, l'estiu del 1967, amb les actuacions de Simon and Garfunkel, Otis Redding, Jimi Hendrix, Eric Burdon and the

Animals, Janis Joplin, The Who, Jefferson Airplane, Mamas and the Papas ... 40.000 persones aclamen la flor i nata del món pop de 1967, i l'esclat de Monterrey no trigarà a tenir hereus.

L'apogeu dels grans festivals, tal i com el coneixem nosaltres, ens arriba al 1969, any en què una nova ideologia s'ha apoderat del món. Molts comentaristes citen Blind Faith com el grup precursor de la febre festivalera. El cert és que el supergrup va tractar de prendre l'herència de Cream, va citar el juny del 69 el "tot Londres" en el Hyde Park per fer de la presentació de la banda un gran esdeveniment. I va ser un "happening" absolut, de tal forma que uns dies més tard, el 18 i 19 de juny, Hyde Park reunia ja 100.000 persones per presenciar un altre festival, aquest cop per un cartell compost per Pink Floyd, Kevin Ayers, Edgar Broughton band, Roy Harper, Fat Harry i Whole world. La definitiva consagració s'aconsegueix el 5 de juliol amb el concert dels Rolling Stones en memòria de la mort de Brian Jones i com a presentació del nou guitarrista Mick Taylor. Acudeixen 250.000 persones per veure els Stones i altres figures. Les autoritats britàniques temien per la "integritat" de Hyde Park, i finalment, va ser el mateix ministre de l'interior qui va accedir a la seva celebració com a prova per veure si l' experiment era possible. A la imatge inferior, els Stones durant la seva actuació a Hyde Park:

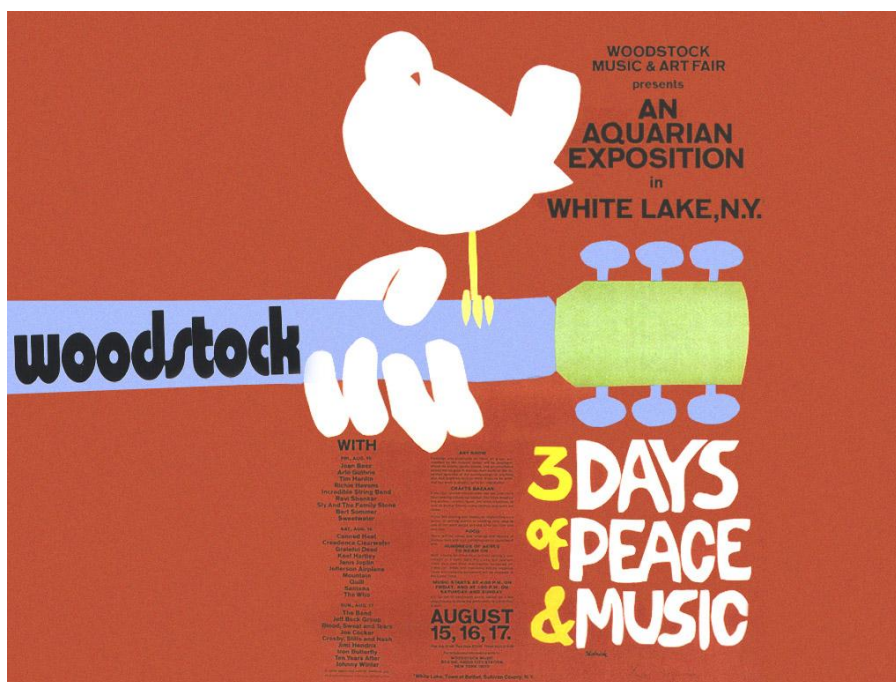

Després de Woodstock o Wight, aquell mateix any 69, la febre dels festivals s'expandeix mundialment. Del 24 al 28 d'octubre serà París la ciutat que reuneixi Frank Zappa, Ten Years after, Colosseum, Pink Floyd, Nice, Soft Machine, Caravan i altres. Després arribarà als 100.000

espectadors de Amsterdam i una llarga llista en Europa, mentre que a Amèrica cal destacar les dues edicions del festival de Atlanta, amb 300.000 joves a l'estiu de 1970 (abans que el de Wight aquell mateix any a Anglaterra) per veure als Allman brothers, Mountain, Johnny Winter i més. Va ser una febre intensa que va impulsar a la nova música avantgardista que ja dominava el món. Encara que evidentment, res no va ser tan i tan decisiu com Woodstock i Wight.

Els "tres dies de pau i amor" de Woodstock van superar l'inimaginable. Els organitzadors van perdre el control del que estaven fent quan el públic congregat en la petita localitat de Woodstock (poble ubicat en el comtat de Ulster, en l'estat americà de Nova York) va doblar les previsions, provocant la manca d'aliments, les dificultats d'higiene i el caos. Woodstock va ser declarada zona catastròfica per les autoritats, però ni tan sols això va afectar al desenvolupament del festival, amb la seva gran quantitat d'estrelles i el seu gegantisme. Les xifres creixien i quan es va arribar al mig milió de persones, el fet va ser únic i irreversible: s'estava demostrant alguna cosa, i una cosa molt clara, una força, un esperit, una realitat. A Woodstock van actuar Joan Baez, Crosby, Still, Nash and Young, els Who, Joe Cocker, Santana, Ten years after, Jefferson airplane, Jimi Hendrix, Mountain, Janis Joplin i molts més.

Cartell del festival de Woodstock al 1969.

Wight va ser una altra cosa, en les seves dues edicions. Es va intentar que fos "el gran festival anglès per a la història", però el desastre de 1970 va tallar tota continuïtat, i també la d'altres festivals. Wight és una illa d'uns 40 quilòmetres de longitud per uns 23 d'ample, situada a la

costa sud d'Anglaterra, tenia una població d'uns 94.000 habitants, els quals i fins la aparició del festival, vivien en una espècie de paradís idíl·lic. El festival de Wight es va desenvolupar en un terreny anomenat East Afton Farm, de quatre milions i mig de metres quadrats, a prop del poble de Freshwater. L'organització va córrer a càrrec dels germans Foulk sota la denominació empresarial de Fiery Creations. En el festival de 1969 tot va ser un bàlsam, amb tres dels Beatles i les seves dones, i alguns dels Rolling, veient especialment l'actuació de Bob Dylan... perquè Dylan va ser el mite de Wight, qui possiblement va animar a projectar el festival de 1970 en mig d'un gegantisme bestial. L'esdeveniment del 69 va ser de Dylan, poc importava la resta. Després va arribar el de 1970, i això ja mereix una explicació més extensa perquè va ser l'últim dels grans festivals tot i els escassos intents dels anys 70 incloent el nou rècord de Watkins Glen en 1973.

Fiery Creation va gastar-se 42 milions de les antigues pessetes en el pagament de les figures de Wight, es a dir, 250.000 lliures, de les quals cadascun dels grans grups s'emportava 15.000. Va haver serveis especials de trens des de les principals ciutats angleses i sobretot de Ferrys per al transport a l'illa, des de Southampton i Portsmouth. Cinc mil policies havien de cuidar l'ordre, més altres cent de paisans. Un complex laboratori per analitzar possibles drogues i drogoaddictes, un hospital de campanya amb 80 llits per auxilis immediats i altres serveis, van ser instal·lats a prop del festival, per al qual es van muntar 300 acres de terra en els quals podien aixecar-se tendes de campanya, etcètera. Per a la premsa es va facilitar una emissora de ràdio, sala de premsa i telèfons (que després serien desbordats pel públic, que ho va arrasar tot molest per les comoditats dispensades a altres). Es van instal·lar 2.500 serveis públics repartits pel perímetre del recinte, protegit amb una doble tanca de seguretat. Quant a aliments, van arribar a Wight, per als 5 dies del festival (dos de preparació amb grups de poc relleu i els 3 reals de les grans figures) un total de 1.368.000 litres d'aigua, 113.650 litres de llet i el mateix de cervesa, 24 tones de begudes calentes, 8 milions de gots i 100 tones de patates. Les cues davant de les botigues de hot-dogs i fish and xips van arribar a tenir quilòmetres de llargada.

El muntatge de Wight va fer que sorgissin uns tipus específics de problemes legals que van haver de posar-se al dia els dies previs al festival. Aquests problemes eren: els possibles danys a la propietat privada i als habitants de la illa, per la qual cosa les companyies d'assegurances van crear-ne una d' especial per als dies del festival.

La creació d'una legislació igualment especial que regulés en el futur les grans concentracions de públic per qualsevol tipus de finalitat i els propis problemes interns del festival, com l'aparició de bandes agressives, els "Panteres negres", els "Àngels de l' infern", etc.

Respecte a l'últim punt sobre els problemes, la veritat és que el caos de Wight es va deure precisament a això, a l'aparició dels "Panteres negres", i per culpa de la "política del festival". Durant més de mig any, els organitzadors havien parlat sempre d'un festival idíl·lic en un paradís terrenal. Així que l'organització de Wight va ser víctima de la seva pròpia dimensió gegant. El públic que va arribar a l'illa es va trobar amb un terreny pelat i mancat d'atractiu, amb entrades per als V.I.P (very important person) a 10 lliures (25 dòlars) i entrades generals a 3 dòlars. Uns podien disposar d'espai de primera fila i la resta no. Els "Panteres negres" es van autodefinir com defensors de la massa i van iniciar una lluita interna per un festival gratuït, lliure, sense VIPS ni entrades cares. En la lluita es van enderrocar les tanques, els serveis especials com els de la premsa, i l'organització va haver de claudicar deixant entrar milers d'espectadors gratis, així com traient la separació entre les diferents localitats, que també se suprimien. En les primeres hores ja hi va haver 70.000 lliures de pèrdues.

A pesar d'això, Wight va ser un festival en certa manera pacífic. Ningú no volia cinc dies de tensions. 300.000 persones es van tornar a casa l'últim dia després de les actuacions de Donovan i Joan Baez, i encara la Fiery Creations va ajudar els que no tenien diners, proporcionant-los ajuda per arribar als seus països o ciutats, deixant-los netejar l'esplanada del festival o donant-los diners. Els Ferry van transportar l'esgotat públic que va fer més hores de cua. I l'últim dels grans festivals es tancava.

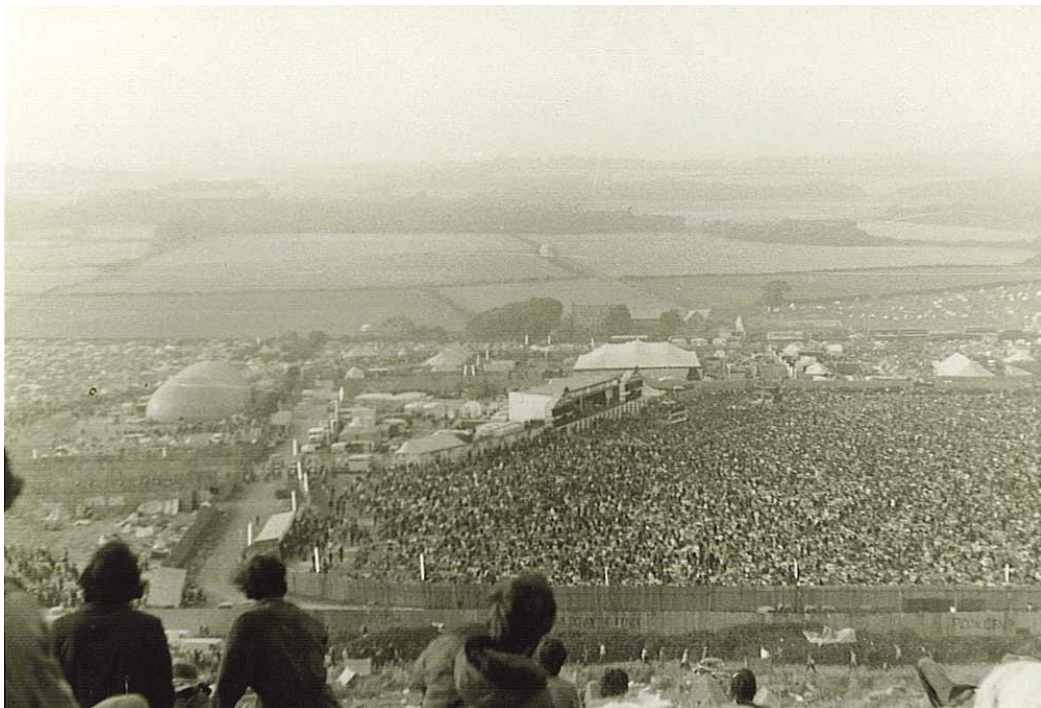
Cartell del festival a Wight, 1970.

En els cinc dies de Wight al 1970 van actuar part de l'elit de la música mundial. El dia 26 d'agost ja hi havia 50.000 joves per veure els teloners Judas Jump, Kathy Smith, Rosali Sorrels, Kriss Tossoson i Redbone. El dijous 27 van actuar Tony Joe White, Terry Reid, Supertramp,

Groundhogs, Andy Roberts and Everyone, Cactus and Howl i Black Window, és a dir, grups que més tard serien importants. El dia 28 començava el festival amb les grans bandes programades, tres dies amb 18 hores de música ininterrompuda i molts més. En ells van actuar Chicago, Family, Arrival, Procol Harum, Joni Mitchell, The Who, Free, Ten years after, ELP, Hendrix, Jethro Tull, Moody Blues, Doors i molts més. La més gran reunió de constel·lacions juntament amb Woodstock. Massa per ser superat.

Entre 1969 i 1970 hi va haver més de 50 festivals a l'aire lliure, i tots amb la "seva" història. El món les va acceptar o no, les va criticar o no, però es va haver de reconèixer que va ser el més gran que el rock havia aportat, massa per alguns i transcendent per a altres. Suficientment important, a més, per marcar les vides de molts que van tenir el privilegi de poder estar allà.

En aquells dies, Woodstock, Wight, "Hair" i el seu món (obra teatral/musical molt important, la música guanyava en expressivitat i llibertat) van trencar "el sistema" en mil bocins. I el ressò d'aquell "boom" mai no es va apagar ni es podrà esborrar.

Festival de Wight al 1970.

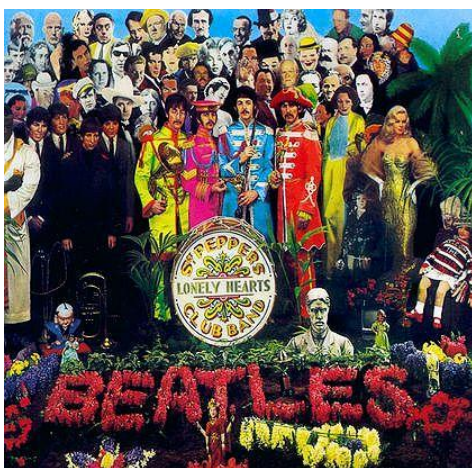
ANÀLISI DELS ÀLBUMS MÉS IMPORTANTS DE L'ETAPA 1967-1973

1967

- The Beatles

Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band

El 1967 els fans dels Beatles es van veure recompensats amb una boja fantasia musical. *Sgt. Pepper* va estar quinze setmanes a la part alta de la llista de Billboard i encara continuava entre els cinc primers quan el *Magical Mystery Tour* va aconseguir el número 1 sis mesos més tard. Des de la cançó inicial amb una forta explosió de guitarres, passant per “Lucy in the sky with diamonds” de Lennon, fins la sorprenent composició del duo McCartney-Lennon de “A day in the life”, en la meua opinió la millor cançó Beatle, cadascuna d’elles constitueix una joia. McCartney va suggerir al productor George Martin com si ho hagués fet la banda de Sgt. Pepper; l’únic concepte del disc conceptual més famós de la història. L’àlbum conté elements de la psicodèlia: filosofia oriental (“Within you without you”, de Harrison) i referències a les drogues (encara que Lennon va negar les connotacions pròpies del LSD de “Lucy”, McCartney les va reconèixer en “Fixing A Hole”). Les referències al Pop Art es troben presents en la portada més famosa de la història de la música. El dissenyador Peter Blake l’havia concebut com una caixa de llaminadures, però es va decidir pels cartrons retallats plegats en forma de carpeta (alguns dels rostres famosos – Jesús, Hitler, Gandhi – no van aparèixer en la versió final). L’impacte que va tenir el disc va ser inaudit. En els EUA va sonar durant dies en la radio; el crític del Times va declarar que es tractava de “un monument decisiu en la història de la civilització occidental”. Aquella hipèrbole ja ha quedat desfasada, però el pop perfecte en el que la ambició i la melodia s’entrellacen perdurarà per sempre.

- Pink Floyd

The Piper At The Gates of Dawn

Com a grup resident en el club UFO a mitjans dels 60, Pink Floyd van emprendre una revolució musical psicodèlica a Londres que rivalitzava amb la que The Grateful Dead van realitzar a San Francisco. Malgrat el seu enganyós nom – pres dels bluesmen Pink Anderson i Floyd Council –, els Pink Floyd no era un grup de hippies, sinó una banda d'estudiants d'arquitectura i art vestits a la moda que buscaven el seu propi so. *The Piper At The Gates Of Dawn* va aconseguir aquell objectiu amb fascinants resultats.

L'èxit de l'àlbum és conseqüència de com el grup equilibrava l'exploració sònica de les seves actuacions amb la tècnica de composició que hi ha darrere d'èxits com "Arnold Layne" i "See Emily play" (aquestes dues no incloses a l'àlbum, eren singles). Ningú no escrivia singles psicodèlics millor que Syd Barret. Fins i tot la genial odissea espacial del començament del disc, "Astronomy Domine", girava en torn a una estructura de pop familiar. Però, és evident que el compositor estava lluitant per controlar la música, així com la seva ment, mentre el baixista Roger Waters, el pianista Richard Wright i el bateria Nick Mason impulsaven el viatge intergalàctic. És aquesta tensió la que fa que la barroca "Matilda Mother" i la jazzística "Pow R Toc H" resultin tan efectives. La peça central del disc és el viatge en coet de deu minuts de duració "Interstellar Overdrive", que conté, en la meua opinió, la millor interpretació de guitarra dels Floyd abans de la incorporació de David Gilmour.

Poc després el grup va perdre a Barret a causa d'una crisi nerviosa i es va incorporar com a líder David Gilmour. Waters es va convertir en la força creativa del grup i va alimentar la fascinació per la banda amb uns cicles de cançons conceptuals. Pink Floyd aconseguiria cotes majors de èxit comercial i artístic en treballs posteriors, però amb "*The Piper...*" van aconseguir capturar l'essència de la psicodèlia dels 60 perfectament.

- The Who

The Who Sell Out

The Who Sell out, una obra mestra del pop art, llueix una lleugeresa que més tard abandonaria als icones mod. Els retrats de la portada revelen el concepte del disc. El guitarrista i líder de la banda, Pete Townsend, sosté un tub absurdament desproporcionat d'Odorono: el desodorant " que converteix la transpiració en inspiració". El cantant Roger Daltrey posa en una banyera plena de mongetes en salsa de tomàquet amb una enorme llauna de Heinz (el primer fabricant de mongetes al Regne Unit). En la part posterior, el bateria Keith Moon apareix utilitzant crema per grans Medac, mentre s'afirma que el baixista John Entwistle "era un escanyolit de seixanta quilos fins que Charles Atlas va fer d'ell un home de seixanta dos quilos".

El disc era la interpretació satírica del quartet de la relació entre la música i la publicitat. Les cançons són sensacionals. "Armenia City in The Sky", un regal de Speedy King, té una harmonia vertiginosa a mig camí entre el rock i la psicodèlia. "I Can See For Miles", una de les millors cançons de la carrera Who, va ser l'èxit més gran del grup en els EUA: una tempesta de tempo variable i harmonies dilatades amb una guitarra tensa, conduïda per la bateria de Moon amb el màxim dinamisme possible. "Mary Anne With The Shaky Hand" té un so que recorda als Byrds; Daltrey es mostra afectat en "Tattoo"; "Our Love Was" i "I Can't Reach You" són summament melòdiques. Per últim, la miniòpera nàutica "Rael" apunta en la direcció de Tommy i l'estrellat.

THE WHO SELL OUT
Replacing the stale smell of excess with the sweet smell of success, Peter Townsend, who, like nine out of ten stars, needs it. Face the music with Odorono, the all-day deodorant that turns perspiration into inspiration.

THE WHO SELL OUT
This way to a cowboy's breakfast, Daltrey rides again. Thanks. "Thanks to Heinz Baked Beans every day is a super day". Those who know how many beans make five get Heinz beans inside and outside at every opportunity. Get saucy.

THE WHO SELL OUT
There used to be a dark side to Keith Moon. Not now. Not any more. If acne is preventing you from reaching your acne, use Medac, the spot remover that makes your pits fit. Put Medac on the spot now. The copyright in this record according to a novel by P. D. James is © 1968. This compilation © 1987. Rights reserved. All rights reserved. Reproduction, copying, reproduction, being, being, public performance and broadcasting prohibited.

THE WHO SELL OUT
John Entwistle was a nine and a half stone weakling until Charles Atlas made a man of him at nine and three-quarter stone. Now those huggy bear biceps bring those beach beauties running. Put muscles among the mussels. Tense yourself skinny.

ARMENIA CITY IN THE SKY 2 HEINZ BAKED BEANS 3 MARY ANNE WITH THE SHAKY HAND 4 ODORONO 5 TATTOO 6 OUR LOVE WAS 7 I CAN SEE FOR MILES 8 I CAN'T REACH YOU 9 MEDAC 10 RELAX 11 SILLAS STINGY 12 SUNRISE 13 RAE 1 14 RAE 2 15 GUTTERING GAIL 16 WELLCOROLIA 17 S O M E O N E ' S C O M I N G 18 JAGUAR 19 EARLY MORNING COLD TAXI 20 HALL OF THE MOUNTAIN KING 21 G R I L ' S E Y E S 22 MARY ANNE WITH THE S H A K Y H A N D (Alternative Version) 23 GLOW GIRL

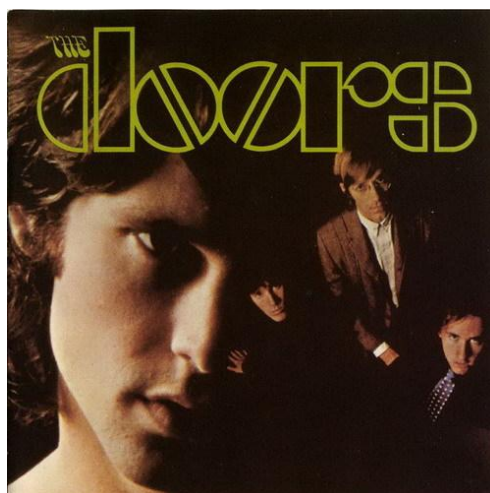
- The Doors

The Doors

La profunda influència dels Doors en l'evolució de la música rock a finals dels 60 no només és atribuïble a la commovedora veu de Jim Morrison, a les seves obscures poesies i al seu carisma personal, sinó també a la interacció que tot això tenia amb els teclats de Ray Manzarek, la guitarra de Robby Krieger i la bateria de John Densmore. Morrison era el rostre del grup (de forma literal en la coberta del disc, ja que la fotografia de Guy Webster va reduir els altres membres del grup a un segon pla), però l'impacte d'aquest àlbum va ser fruit de la dinàmica interrelació d'aquests quatre músics.

Els Doors apunten a una ampla gamma de fonts – que inclouen rock, blues, jazz i flamenc – en el seu so. El tema d'obertura “Break on Through” és una apassionada crida a les armes per a la generació psicodèlica, en tant que la hipnòtica “Soul Kitchen” demostra els subtils canvis en la dinàmica musical que es van convertir en característica del grup. “The crystal Ship” treu el millor de Morrison com cantant melòdic sobre una de les interpretacions més estel·lars de Manzarek als teclats. De fet, els Doors van afirmar amb tal autoritat el seu estil musical que les adaptacions dels temes “Alabama Song”, de Brecht/Weill's, i del blues “Back Door Man” (amb una lasciva interpretació de Morrison) sonen com si fossin originals d'ells.

Els dos millors temes, i els més llargs, van aconseguir portar el grup a la fama (l'àlbum va arribar al nº2 als EUA). El molt versionat “Light My Fire” (nº1), és un himne a la sexualitat amb tocs jazzístics. Però és a “The End” on els Doors arriben a la seva màxima expressió: un tema èpic d'onze minuts de duració, sobre el desig i la mort, amb el que el grup proporciona un sorprenent contrast musical per a la tensa i captivant narració de Morrison. La teatralitat en el rock començava aquí.

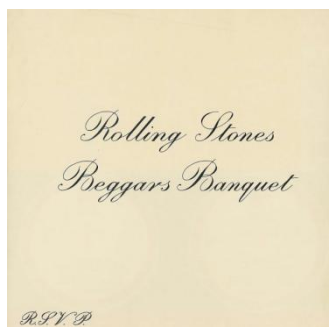
1968

- The Rolling Stones

Beggars Banquet

Els dos anys anteriors no havien estat massa bons per als Stones. Mick Jagger i Keith Richards havien estat detinguts en la casa de Keith, veient-se obligats a passar per judici. Les drogues i les repetides detencions havien convertit Brian Jones, el primer líder de la banda, en l'ombra del músic que era. Van perdre el rumb amb la psicodèlia, produint el desorientat "Their Satanic Majesty's Request". Després de tot aquest caos va arribar "Beggars Banquet". Els Stones van deixar enrere els trucs psicodèlics d'estudi i van reprendre les seves arrels blues i country per donar llum un clàssic guitarrer. El mogut single "Jumpin Jack Flash" (no inclòs en l'àlbum) va possibilitar el primer Nº 1 en dos anys, i un dels seus més famosos riffs. El disc s'inicia amb l'himne obscur i diabòlic "Sympathy For The Devil", un tema èpic amb un ritme incansable de samba infernal i una lletra inspirada en una novel·la de l'escriptor soviètic Mihail Bulgakov, "El mestre i la margarita, que narra les aventures de Lucífer en el Moscou de 1930. "Street Fighting Man" és la cançó més política dels Stones, inspirada en una protesta estudiantil contra la guerra del Vietnam, i un clàssic en el seu extens repertori. Country en "Dear Doctor", blues en "Prodigal Son", serenitat en "No expectations", rock en "Stray Cat Blues", esperança i optimisme en "Salt of the Earth" i "Jigsaw Puzzle", dos temes menys coneguts però igualment essencials.

La coberta de portada definitiva va prendre la forma d'una senzilla invitació al banquet del títol, encara que la blancor de la tapa, per desgracia, remetia a l'obra magna dels Beatles (el White Album) que havia aparegut poques setmanes abans. Poc va importar. L'àlbum es va vendre a ambdós costats de l'Atlàntic. L'obscur country blues de Beggars Banquet es va convertir en la marca de fàbrica dels Stones, fins arribar a aconseguir un efecte hipnòtic en els tres àlbums següents. Aquells quatre anys, a partir de 1968 fins 1972 amb Exile on Main Street, segueixen sent l'etapa daurada del grup.

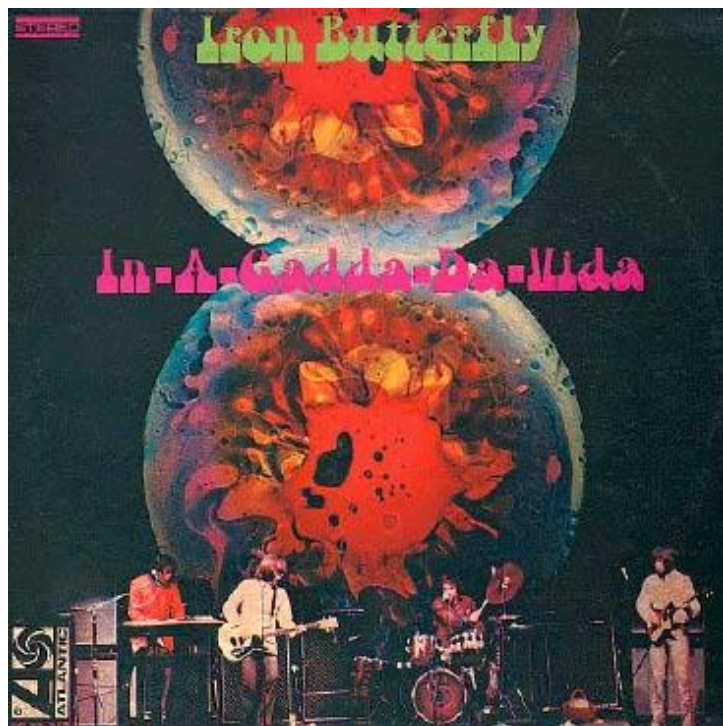
- Iron Butterfly

In-A-Gadda-Da-Vida

El segon àlbum d' Iron Butterfly va ser el primer que va obtenir un disc de platí al vendre més d'un milió de còpies. Encara que les cançons de la primera cara són interessants, l' èxit del disc es deu enterament al tema titular, una insòlita cançó que ocupava tota la segona cara.

Formats en San Diego al 1966, Iron Butterfly van barrejar el rock dur amb unes recarregades textures de gust psicodèlic. Van gravar el seu primer LP com a quintet, però quan es va publicar el seu debut acertadament titulat "Heavy", tres membres de la formació havien abandonat. El teclista i cantant Doug Ingle i el bateria Ron Bush van optar per reclutar el guitarrista Erik Brann i el baixista Lee Dorman. Un dia Bushy tornava a casa del treball i va descobrir que Ingle s'havia emborratxat de vi i que havia compost una cançó nova. Massa ebri com per parlar amb propietat, Ingle va pronunciar malament el títol i Bushy el va transcriure fonèticament. I d'aquest mode "In The Garden of Edden" va passar a ser conegut com In-A-Gadda-Da-Vida.

Concebut originalment com una balada, el grup va desenvolupar el tema a la carretera fins gravar finalment amb una guitarra bronzinaire, un òrgan místic, uns solos exploratoris de bateria i una veu enigmàtica. El seu riff de guitarra és un antecedent del metal, i la versió single de tres minuts va arribar als trenta primers llocs de les llistes americanes.

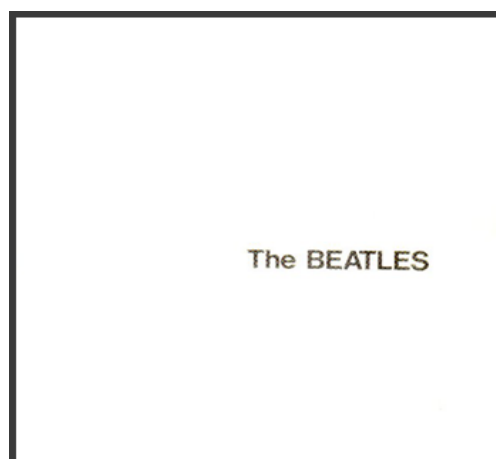
- The Beatles

White album

The Beatles es van separar oficialment en 1970, però feia anys que els Fab Four havien deixat de funcionar com una veritable banda. El procés es va iniciar amb "Rubber Soul" i va avançar a mesura que John, Paul, George i Ringo seguien distintes direccions per diferències creatives, creences religioses, drogues i, el motiu més conegut, la presència de Yoko Ono. En mig d'aquest període de disputes (durant el qual Ringo va abandonar temporalment la banda), els Beatles van produir amb The White album una obra mestra èpica que iguala, per mi, el Sgt. Pepper, encara que el seu èxit artístic respon més al talent i la personalitat dels membres de la banda que a la seva col·laboració.

El disc (doble perquè Lennon, McCartney i Harrison volien que s'inclouessin totes les seves cançons) comença amb el brogit de les rodes d'un avió, mentre els Beatles adopten lleugerament la fórmula dels Beach Boys en "Back In The USSR", una de les meves favorites dels quatre de Liverpool. L'àlbum combina incomparables balades acústiques com "Dear Prudence", "Mother Nature's Son" i "Julia" amb temes còmics com "Ob-La-Di, Ob-La-Da" i "Rocky Raccoon". Lennon i McCartney van crear algunes de les seves cançons més duradores, com "Blackbird" i "Revolution 1", respectivament, mentre que la surrealista "Happiness Is A Warm Gun" de Lennon constitueix una minisuite. "Helter Skelter" és un tema de rock dur ben aconseguit, amb l'esquinçada veu de Paul al màxim. Però, és el tema de Harrison "While My Guitar Gently Weeps", on intervé la magnífica guitarra d'Eric Clapton, el que destaca realment, gairebé sembla un cant espiritual.

Un caos extremadament estimulants que va vendre dos milions de còpies durant la primera setmana només als EUA.

1969

- Led Zeppelin

Led Zeppelin

Fins i tot al principi de la seva carrera, l'estil de heavy, blues i Folk-rock més famós i influent ja era identificable. Després d'adoptar el temible estil de riffs de pioners com Cream i posar-lo al dia per convertir-lo en una nova i inspiradora arrel del rock, Led Zeppelin va ampliar les fronteres de la música en el seu àlbum de debut, al temps que rendien homenatge als grans que els havien inspirat des del folk, el blues i el R&B.

L'enginyosa guitarra del gran Jimmy Page, quan versiona els temes de Willie Dixon "You Shock Me" i "I Can't Quit You Baby", documenta el sòlid domini del rock que hi ha en els orígens de la banda. El futur del rock dels 70 ja estava traçat en cançons immenses com "Dazed and Confused" (atenció al robust baix descendent i als forts canvis de ritme) i "Communication Breakdown" (atents al riff net, en la línia de Pete Townshend). El so extraordinari del baix de John Paul Jones en temes mítics com "Good Times Bad Times" i "How Many More Times" només va ser igualat per John Entwistle i potser Roger Glover, la veu de Plant és commovedora en el folk-blues de "Babe I'm Gonna Leave You", mentre que el llegendari bateria John "Bonzo" Bonham (l'estil famós de tocar, "disciplinat però amb soltura", va convertir les grandioses cançons de Led Zeppelin en temes més grans encara) destacava per dret propi.

Led Zeppelin era alguna cosa més que la suma dels seus quatre genials components. Les lletres capritxoses, però no obstant idolatrades, i l'estil vocal definidor d'un gènere de Robert Plant potser van ser millor utilitzats en discos posteriors del grup, i en 1969 els músics encara havien d'arribar a la maduresa, però la fita definit per aquest àlbum dinàmic i perfecte en tots els seus apartats el converteix en un objecte de merescuda devoció.

La mítica portada amb el Hindenburg incendiand-se.

- King Crimson

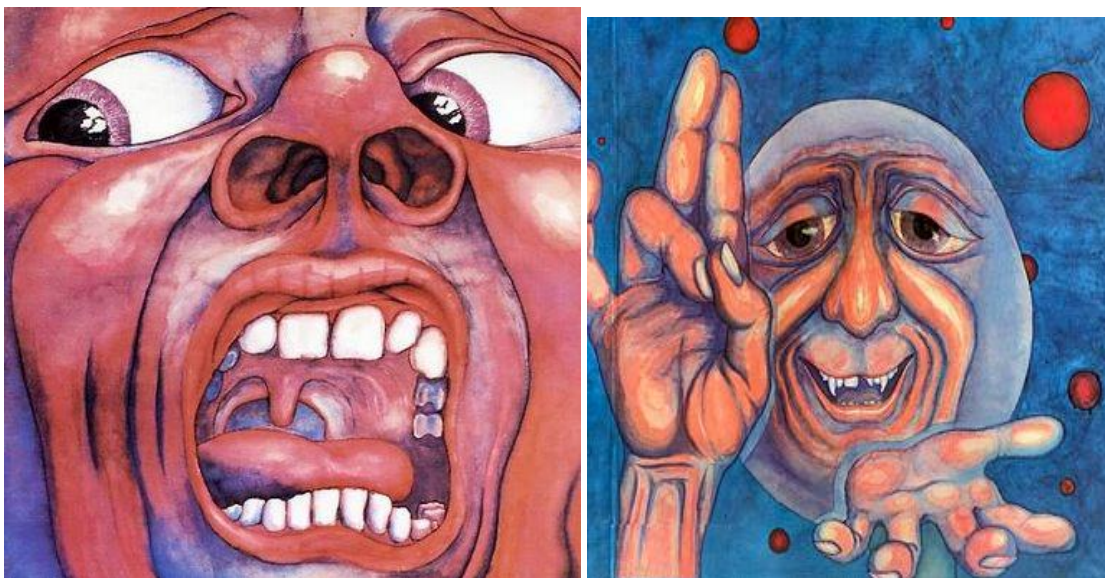
In The Court Of The Crimson King

King Crimson és un dels grups més importants del rock progressiu, que ha sobreviscut a innumerables canvis de personal des de la seva formació a Londres fa quatre dècades. Robert Fripp, el guitarrista, és el líder que sempre ha estat en la banda. Els altres membres originals eren el cantant/baixista Greg Lake, el bateria Michael Giles, el lletrista Peter Seinfeld i Ian McDonald, que s'ocupava dels teclats, la percussió i els vents. Aquesta formació només va gravar aquest LP, però continua sent l'obra mestra del grup i està considerat el primer àlbum de rock progressiu en la història.

Des de l'aterridora i gegantesca imatge de coberta, realitzada per Barry Godber, fins a les portentoses lletres, *In The Court Of The Crimson King* és un àlbum sense fissures. "21st Century Schizoid Man" fixa el to. Es tracta potser del primer himne alternatiu, amb un riff principal immens, un saxo cridaner, visions apocalíptiques i una veu psicòtica.

Encara més pessimista és "Epitaph", una bella balada de resignació recolzada en una intensa barreja de textures (melotron, timbal, guitarra acústica). "Moonchild" és una cançó d'amor bucòlica prolongada fins a una longitud èpica per un interludi improvisat de jazz, i el tema que dona títol al disc combina aires aràbics, el ritme vertiginós del timbal i flautes barroques, amb l'objectiu de conjurar el seu escenari medieval.

Va arribar al Nº 5 a les llistes britàniques i al 28 als EUA. Altres fites del grup van ser la continuació "*In The Wake Of Poseidon*" i l'electritzant "*Lark's Tongues In Aspic*".

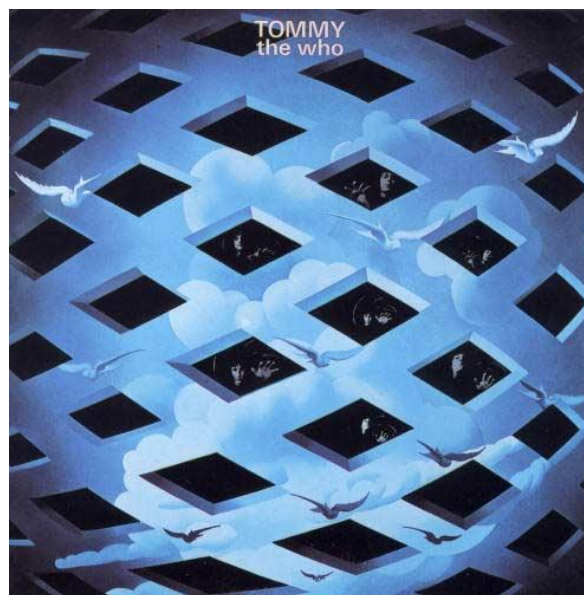
- The Who

Tommy

Insistentment etiquetada com una òpera-rock, l'expansiu i ingenu Tommy compta amb tots els atributs d'un clàssic però amb tots els defectes d'un monstre de Frankenstein. Aparentment, és la història d'un nen sord, cec i tonto nascut en una família disfuncional (i atemorit pel seu cosí i el seu tiet), que troba la llum en les màquines del milió i la música i acaba convertint-se en un icona messiànica al més pur estil dels 60; però l'àlbum és, més apropiadament, un viatge a través de la vida real i imaginària de Pete Townshend.

Musicalment és un creuament entre himnes mod i el rock potent i únic dels Who, amb alguns dels seus millors moments en la seva carrera, amb "Pinball Wizard", "I'm Free" i "We're not Gonna Take it" com les més remarcables. Ambiciosos composicions carregades de concepte com "1921", "Underture" i "Smash the Mirror" són més sòlides que essencials, però la majoria dels oients van acceptar que aquest era el preu que havien de pagar de l'enfocament èpic i ho van acceptar.

Mentre el significat total del conjunt mai no ha estat completament explicat, Tommy és tan influent en l'aspecte cultural com divers en l'aspecte musical. L'àlbum va prendre els ambiciosos conceptes de la seva òbvia inspiració de l'any anterior, Sgt. Pepper, els va desenvolupar amb un bon toc de la popularitat del carrer absent en l'altre disc i va inspirar tot el rock progressiu d'obres posteriors com el Dark Side of The Moon de Pink Floyd. Només per això els hem d'estar agraïts.

- The Rolling Stones

Let it Bleed

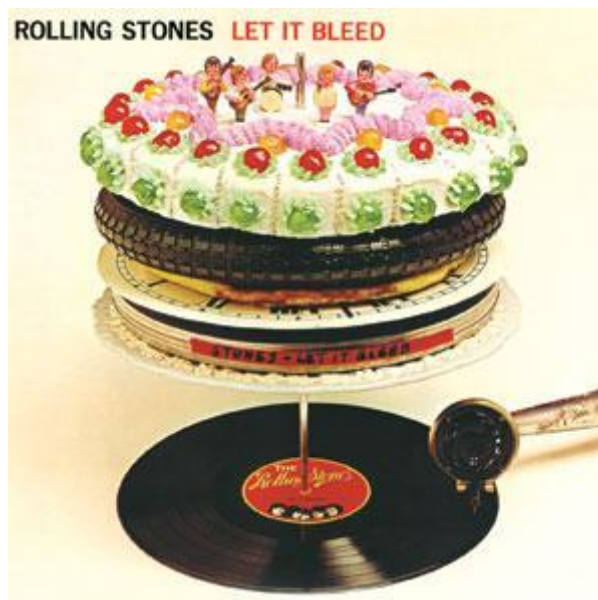
“Aquest és el que rescataria del foc”, afirma entusiasmada la cantant Sheryl Crow. Alguns discs dels Stones són importants i interessants, alguns no tan bons, però altres estan plens de grans cançons que qualsevol amb orelles hauria de gaudir, i aquest és un dels millors.

De fet, és el farciment d’un triple entrepà. Beggars Banquet, Let it Bleed i Sticky Fingers van ser confeccionats amb gravacions efectuades entre 1968 i 1970. El pla original era llençar Sticky Fingers i una seqüela en 1969. Complicacions contractuals ho van impedir.

Let It Bleed es va convertir en un disc xop de sang per a la dècada, i el seu to apocalíptic el marca el brutal tema inicial “Gimme Shelter”. El contrast amb els seus vells rivals, els Beatles, no podia ser més clar: Let it Be conté blues avorrit. Let it Bleed conté, com es queixava un crític, “sexe barat, sadomasoquisme, drogues dures i violència gratuïta”. Aquest elements converteixen en irresistibles els temes no rockers com “Country Honk”, “Let it Bleed” i “Love in Vain”.

Però també hi ha rock del bo. Costa de creure que l’abassegadora “Midnight Rambler” i la intensa “Monkey Man” foren escrites durant unes tranqui-les vacances a Itàlia. A més, està la impressionant “You Can’t Always Get What You Want”, que comença com un himne per acabar com un udol.

Mick Jagger, que gairebé sempre es mostra poc satisfet amb el seu treball, admet que Let it Bleed és “un bon disc. Jo diria que és un dels meus favorits”. En Mick té raó.

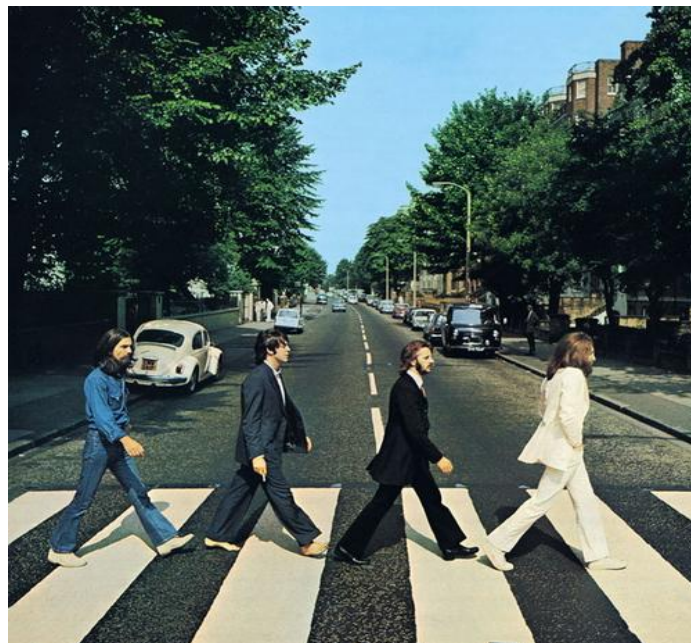
- The Beatles

Abbey Road

Rebutjat sovint en les classificacions dels millors discos dels Beatles en favor del més tecnicolor Sgt. Pepper i el més obscur Revolver, l'últim disc gravat pel grup (Let it Be va ser simplement l'últim en veure la llum) és una brillant i mai predicible col·lecció de cançons i fragments de cançons. És tan progressiu com qualsevol cosa que el quartet hagués gravat – la cara B és un collage de cançons entrelligades -, carregat de girs i emocions.

A pesar de les seves diferències insalvables en aquell punt, McCartney i Lennon van ser encara capaços d'escriure material dolorós. George Harrison, durant molt temps apartat amb Ringo Starr com dos músics de companyia, en comparació als altres dos membres estel·lars, va contribuir amb l'esglaiadora "Something", una de les meves preferides, i "Here Comes the Sun", probablement la cançó més dolça que mai no haurien escrit John i Paul.

Però és el comentari social de Lennon i McCartney, el que fa indispensable Abbey Road, a més de la seva sensació de venjança. Està el rock pantanós i sexual de "Come Together", el monstre psicodèlic en la impressionant "I want You (She's So Heavy)" (realçat per l'àgil toc de baix de Paul) i, per suposat, l'excel·lent suite en la cara B, amada i odiada per igual pels fanàtics dels Beatles. Tot està aquí: "Sun King" és una dosis musical de LSD, "Golden Slumbers" la banda en la seva major èpica infantil, i "The End" una profètica dosis de virtuosisme en la que tots els membres interpreten un solo, inclòs Ringo.

- Led Zeppelin

Led Zeppelin II

El segon àlbum de Led Zeppelin és encara més notable degut a l'escàs temps que la banda va disposar per perfeccionar-lo. Va ser gravat entre actuació i actuació durant la seva gira pels EUA. En certs aspectes, és evident que les presses van donar com a resultat un àlbum millor. Cançons com "Whole Lotta Love", "The Lemon Song" i "Bring it Home" estan basades en estàndards del blues i conserven la cruïsa que hauria pogut polir-se amb temps i pressupost.

Encara resulta més impressionant que la banda aconsegueixi conservar un gran nivell de subtilesa, a pesar de les seves actuacions en directe cada nit. Els nouvinguts a Zepp haurien d'escoltar "Ramble On" (amb al·lusions al senyor dels anells, quan en una estrofa parla de Mordor i Gollum), una bonica balada acústica de potents cors que documenta les qualitats principals del grup, com el domini dels riffs. "Thank You" és un altre treball acústic ben executat, però Led Zeppelin II continua sent un superb àlbum de rock dur, i la seva millor qualitat són els enormes sons emesos per Jimmy Page, John Paul Jones i John Bonham. En concret les immortals "Heartbreaker" i, sobretot, "Whole Lotta Love", que arrenca amb un tartamudeig de guitarra mordaç, convertint-se les dos en temes mítics de la història del rock. En conclusió, un imprescindible per a qualsevol col·lecció musical.

1970

- Black Sabbath

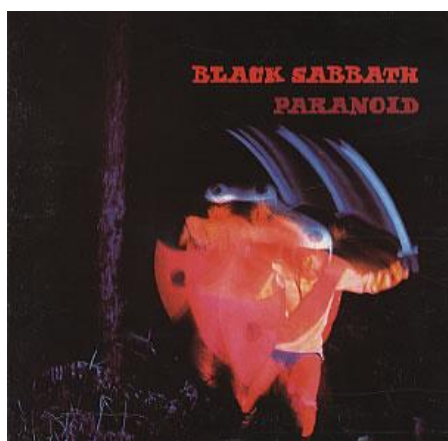
Paranoid

Black Sabbath ja havia aconseguit cridar l'atenció de la seva nativa Anglaterra amb el seu àlbum de debut homònim: una relectura sísmica del blues que, juntament amb els dos primers clàssics de Led Zeppelin, va donar naixement a una nova forma de rock: el heavy metal.

En termes compositius, el segon LP del quartet de Birmingham va significar un salt quantitatiu i qualitatiu. El tema de protesta "War Pigs" és una de les introduccions més gran de tots els temps, i capta l'estat d'ànim irritat de la joventut occidental per la sagnant campanya nord-americana al Vietnam. Totes les marques de fàbrica dels Sabbath estan aquí: l'ominós udol de Ozzy Osbourne, el dinamisme flexible dels infravalorats Bill Ward (bateria) i Greezer (baix i lletrista), i sobretot, l'enorme presència de l'heroi de la guitarra i amo dels riffs, Tony Iommi.

Ve a continuació el mític tema que dóna nom al àlbum, un esclat protopunk d'alienació mental que segueix sent l'himne del grup. La balada "Planet Caravan" ofereix la faceta tendre del grup, mentre el potent drama de ficció científica "Iron Man" torna a fer por per la seva força endimoniada. Els últims quatre temes són menys coneguts però igualment impressionants. El malson induït per l'heroïna "Hand of Doom" és molt apropiat, i va contribuir a consolidar la posició dels Sabbath com la força més obscura de la música dels 70.

Paranoid va donar a conèixer la banda als EUA, i van arribar al Nº 12 de Billboard. La seva influència en el sector més heavy del rock, desde Nirvana fins als Queens of The Stone Age, es incalculable.

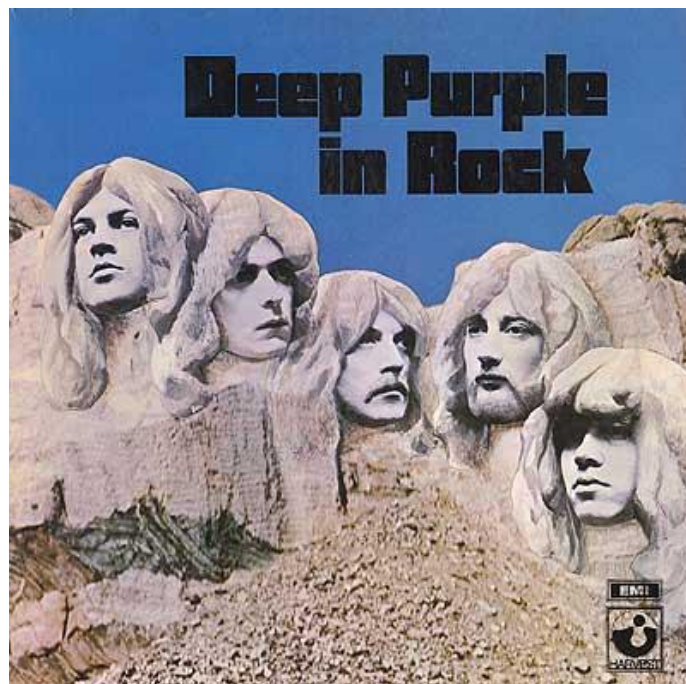

- Deep Purple

In Rock

Una fita del Hard Rock, el cinquè LP de Purple va aparèixer quan una altra guerra planava sobre l'Orient mitjà a mitjans de 1970. Era el clima idoni per deslligar el que la revista Rolling Stone va resumir com “un treball dinàmic i frenètic, que sona com els MC5”, encara que era molt més que això sens dubte. El disc amb la portada del Mont Rushmore es va preparar en una sala del oest de Londres, amb la formació Purple més clàssica i millor: el grandiosos guitarrista Richie Blackmore, el teclista Jon Lord i el bateria Ian Paice, juntament amb els nous integrants, Ian Gillan com cantant i Roger Glover al baix. El material contenia tendències progressives, en especial “Flight of the Rat”, amb els tambors de so indi de Paice i els remolins del Hammond de Lord combinats amb els riffs de Blackmore. Però In Rock és reverenciat sobretot per la força devastadora de “Speed King”, en la qual Glover rendeix homenatge a Hendrix, adreçat amb les riallades i els crits de Gillan, el “Hard Lovin’ Man” i “Into the Fire”, amb un ferotge riff digne dels grans.

També trobem l'èpica “Child In Time” (“la història d'un perdedor” va escriure Purple. “Podries ser tu”). Un clàssic en tota regla, amb la seva commovedora grandiloqüència i els crits de Gillan personifiquen Purple i la seva època de grandesa.

Led Zeppelin

Led Zeppelin III

El tercer àlbum de Led Zeppelin va saltar directament al Nº 1 de les llistes britàniques i va ser obsequiat amb tres discos de platí. La portada del disc consistia en una ingènua roda amb finestres retallades, de manera que la imatge canviava segons es girés. La música de l' interior també era igual d'ambiciosa.

L' atronadora "Immigrant Song" es va convertir en el segon single del grup que entrava al Top 20 dels EUA, mentre que a Anglaterra no van publicar-ne single fins 1997. La cara A de l' àlbum complia les expectatives i era rock dur d'alt voltatge. "Celebration Day" i "Out on the Tiles" seguien la línia del grup, rock potent amb un gran riff de guitarra. "Friends" era una cançó acústica intensa, amb tocs aràbics. "Since I've Been Loving You" és una de les millors cançons de la banda, un blues inigualable gràcies a la veu de Plant, a la guitarra de Page i a la base rítmica Jones/Bonham. Però l' impactant era girar el disc i comprovar que tot el repertori de la cara B era acústic. En "Gallows Pole" sorprenien els puntejats de banjo combinats amb la potent percussió de Bonham, mentre que en "Bron-Y-Aur Stomp" Page polsa les cordes de la seva guitarra acústica amb un gracia insòlita.

Sis pistes foren gravades en un estudi mòbil que estava aparcad en una casa del camp a Hampshire (Gales), entre las que s'inclouïa "Tangerine". Les sonoritats típiques de la costa Oest americana i les referències country no eren habituals en el repertori dels Zeppelin, però en aquesta cançó Page assaja hàbilment amb la guitarra de dotze cordes, en un clar anticipi del que seria "Stairway to Heaven".

Amb aquest treball, Led Zeppelin van demostrar que tant podien ser capaços de la major subtileza musical com de tocar un hard rock aclaparador.

1971

- Jethro Tull

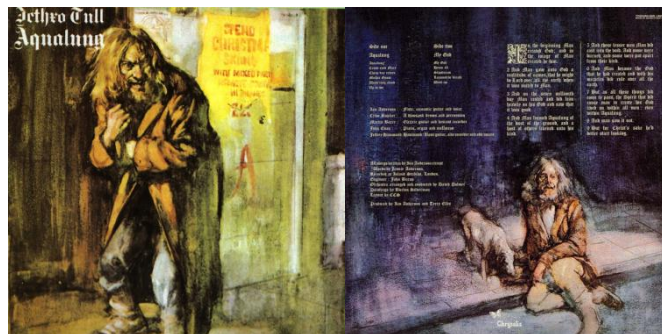
Aqualung

Jethro Tull es va consagrar amb la publicació d'Aqualung. Juntament amb Thick as a Brick, la seva millor obra, única i irrepetible en la història del rock. "Aqualung" obre el disc amb un eclecticisme marca de la casa. El tranquil punteig acústic i un noble piano dominen el primer moviment del tema, que minuts després protagonitza un canvi i es veu sotmès al frenesí del baix i la bateria, fins que un precís solo de guitarra elèctrica coroni la monumental composició.

En "Crosse-Eyed Mary". La flauta del cantant i líder del grup Ian Anderson flota sobre les onades sonores del baix de Jeffrey Hammond i s'eleva gràcies a l'orquestració de David Palmer. Acte seguit, la cançó entra en territoris més vigorosos, que es van apagant conforme el piano, l'esquella i la flauta d'Anderson es sobreposen al poder sonor de guitarra, baix i bateria.

Les lletres d'Anderson es distingeixen per un desenvolupament narratiu seductor, en part perquè es nodreix de les seves experiències míseres al carrer, i contribueixen al fet que l' àlbum aconsegueixi un so ben singular i un missatge molt apropiat per l'època. L'embolcall conceptual d'aquest treball es completa amb els passatges escrits en la contraportada, que són una volta de rosca al primer capítol del Gènesis. En aquesta versió bíblica, l'home va crear primer a déu i, acte seguit, va gravar Aqualung. Les estupendes cançons "My God" i "Hymn 43" també van en contra de la religió, i "Locomotive Breath" és un dels grans èxits del grup.

La portada va causar terror als nens dels 70, i representa al mateix Ian Anderson de captaire. El disc és sens dubte una fita en el pas del folk al rock progressiu, encara que la seva temàtica densa no va impedir que els riffs de guitarra que l'impregnaven foren molt apreciats per les fórmules radiofòniques, de manera que l' àlbum va vendre milions de còpies.

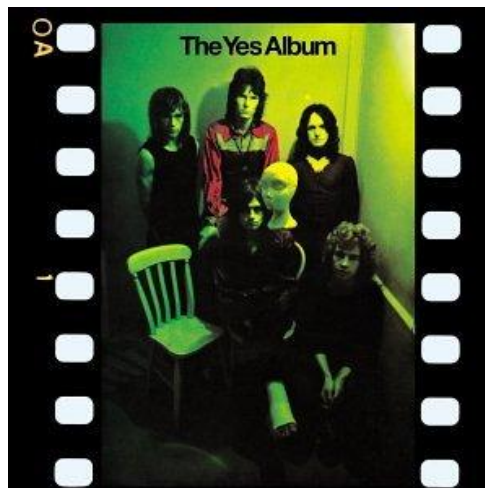
- Yes

The Yes Album

Yes s'havien tret de sobre al guitarrista Peter Banks en maig del 70, estant musicalment estancats. El quintet va fitxar Steve Howe, que tocava amb Bodast, i es van mudar a Devon (un comtat d'Anglaterra). La seva companyia, Atlantic, els pressionava perquè traguessin un hit, així que es van passar dos mesos en una granja prop de Ilfracombe desenvolupant nous sons. No van arribar a temps per treure el nou disc el 15 de Juny, i van continuar assajant fins l'extenuació, per presentar les seves noves creacions al Juliol, en el Lyceum de Londres: Chris Welch del Melody Maker va donar fe de la seva nova i "meravellosa música". Al novembre ja havien compostat "Yours is no Disgrace", que incloïa un tour de force de guitarra i òrgan (el solo de guitarra de Howe era la seva peculiar resposta a Vietnam) i també la solejada cançó somiadora de "I've Seen All Good People".

Amb l'ajuda d'Eddie Efford a la taula de mesclades, la banda va redefinir el seu so a la tardor, en els estudis Advision de Londres, la culminació del qual va ser el monumental "Starship Trooper". Les noves cançons vessaven de canvis de ritme, estil i ambient, explotant les melodies de la genial veu de Jon Anderson, els arravataments de la magnífica guitarra de Howe, el baix atronador de Squire i els crescendos sísmics de Kaye al Hammond. El piano entretallat de "Perpetual change" i la intensitat de "Wurm" diversifiquen més encara el so de la banda.

L'àlbum, que va arribar a la setena posició en les llistes britàniques (on en la portada d'aquest apareixia la escaiola de la cama de Kaye en un desviament de la carretera), va marcar el canvi d'orientació de Yes, que va passar de la psicodèlia al progressiu, i és un clar referent del gènere.

- Emerson, Lake and Palmer

Tarkus

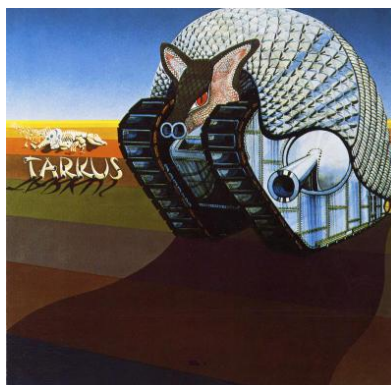
Quan la conferència internacional de crims de guerra es va inaugurar a Oslo al juny de 1971, ELP va llançar el seu segon àlbum: un comentari sobre la inutilitat de la guerra, amb un tanc similar a un armadillo a la portada.

El teclista Keith Emerson, el cantant i baix Greg Lake i el bateria Carl Palmer van començar a treballar al gener sobre una idea dissenyada durant la gira per Emerson. “Carl estava molt obsessionat per utilitzar ritmes diferents”, va declarar Emerson a Contemporary Keyboard. “Em va dir que li agradaria fer alguna cosa en 5/4, jo vaig contestar que ho tindria en compte i vaig començar a escriure Tarkus a partir de llavors. Greg no estava massa segur al respecte. Era massa estrany. Però va accedir a intentar-ho, i després li va encantar”.

L'obertura de l'obra magna es caracteritza per teclats com sirenes i descàrregues de percussió entre “Trakus” i tres adversaris (desenvolupats en les parts de la cançó, dividida en 7, “Stones of Years”, “Iconoclast” i “Mass”), abans de ser derrotat pel malvat “Manticore” de la mitologia persa (òrgan d'església i bateria simfònica). Aquestes batalles terminen amb “Eruption” (sintetitzadors, Hammond i moog d' Emerson, combinats amb els explosius tocs de Palmer), i després el veloç “Battlefield” i el final amb el dramàtic “Aquatarkus”. En conclusió, la cançó “Tarkus” és una obra mestra de la música sense cap mena de dubte.

La segona meitat aporta un lleuger alleujament amb “Jeremy Bender” i el rocker “Are you Ready Eddy?” (dedicada a l'enginyer Eddie Offord). “Bitches Crystal” i “Infinite Space” són jazzístics, “The Only Way” s'inspira en el barroc de Bach i “A time and A Place” és un desenllaç rítmic.

Els crítics es van dividir, però Words va afirmar: “Els devots es decantaran pel costat de la grandesa”. Tarkus simbolitza la grandesa progressiva.

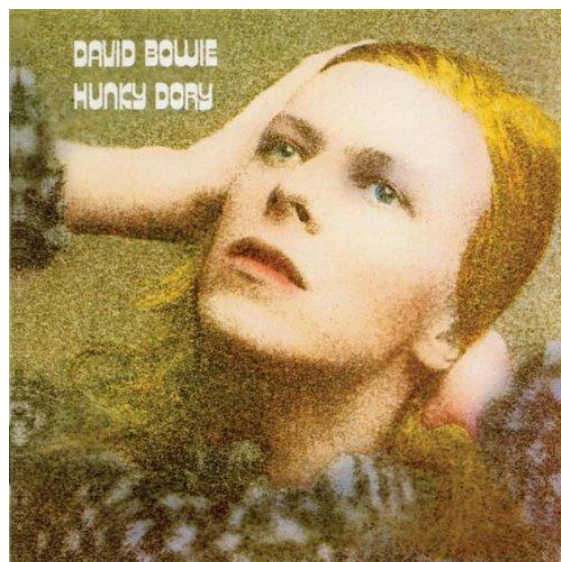
- David Bowie

Hunky Dory

Un àlbum conceptual de hard rock sobre un transvestit no va aconseguir convertir David Bowie en una estrella, de manera que a "Space Oddity" va seguir-lo "The Man Who Sold The World", amb un sèrie d'excentricitats acústiques, tributs a herois i surrealisme. Encara que semblava mentida, el disc tampoc no va triomfar, i la cançó "Space Oddity" de 1969 es va començar a considerar com un èxit aïllat. En conseqüència, Bowie va afirmar (falsament) que era gai, va gaudir de la consegüent publicitat, va escriure cançons sobre un astronauta i es va convertir en un dels músics més influents de la dècada.

En aquest moment, per fi, la gent fascinada per "Ziggy Stardust" (1972) va comprar aquella joguina: Hunky Dory. Van descobrir un àlbum entranyablement afectat ("puc ser Dylan, Lou Reed i Syd Barret a la vegada!" va afirmar David), replet de cançons de primera, amb joies com "Queen Bitch". L'efecte calmant (temporal) de la seva dona i un fill el van conduir a instantànies familiars com "Kooks", cosa que el converteix en l'àlbum més humà de Bowie, però que compta amb moments més durs, en especial "Andy Warhol" (que va horroritzar el seu homònim). I l'àlbum es remunta en quatre temes. "Quicksand" es una bella balada, "Changes" un clàssic de Bowie, mentre que "The Bewlay Brothers" és un fascinant retrat d'una malaltia mental.

La millor de totes, "Life On Mars?", no sembla d'aquest món.

- The Who

Who's Next

Teclats dispersos, desenvolupaments de guitarra, lletres poètiques... No sona gaire prometedor, veritat? (a menys, està clar, que siguis un fan de Yes com jo) però, Who's Next és un disc meravellós.

Es tracta de l'àlbum més venut dels Who, i segons Pete Townshend i la crítica, el millor. No hi ha dubte. Al principi estava aterrit: Lifehouse, la continuació del seu èxit conceptual Tommy, s'havia vist frustrada després de mesos de preparació.

Humiliat, Townshend es va deixar convèncer per incloure les millors cançons d'un disc que no relatés cap història. Algunes eren dures, com "Bargain"; altres eren alegres com "Going Mobile"; i una, la divertida "My Wife", del baixista John Entwistle, no tenia res a veure amb Lifehouse.

Però entre totes, destaca el trio format per alguns dels himnes de rock dur mai creats. "Baba O'Riley" és una barreja sublim de sintetitzador i guitarra. "Behind Blue Eyes" és un exemple d'autenticitat, amb una majestuositat èpica. I "Won't Get Fooled Again" és simplement enorme.

La fotografia de portada de Who's Next es burlava de "2001: una odissea de l'espai", apareguda tres anys abans, i servia per comprovar les grandioses ambicions de la banda (es va rebutjar la idea en la que el bateria Keith Moon apareixia en cotilla amb una fusta):

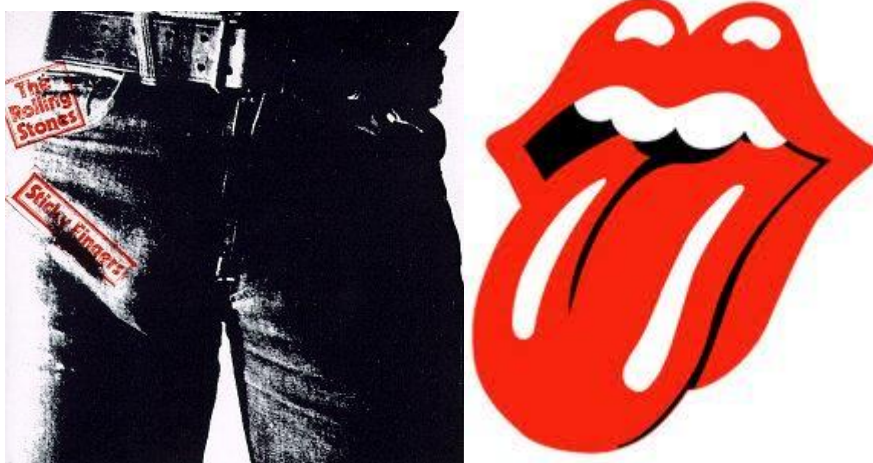

- The Rolling Stones

Sticky Fingers

Aquest va ser el primer LP que els Stones van treure amb el seu propi segell discogràfic, el primer on figurava el cèlebre logotip de la llengua i els llavis, dissenyat per John Pasche, i el primer en arribar al Nº 1 en les llistes nord-americanes i britàniques. Va tenir les seves arrels ja en 1969, quan els Stones van gravar les pistes musicals de "Brown Sugar", "Wild Horses" i el blues rural "You Gotta Move" en els Muscle Shoals Sound Studios. Aquestes cançons donen un to relaxat al disc, una barreja de blues, country i estil sureny americà. La resta de les sessions va tenir lloc en un estudi mòbil que es va desplaçar fins a la casa campestre de Jagger en Stargroves (Berkshire, Anglaterra), i en els Olympic Studios de Londres. El tema que obre el disc, "Brown Sugar", s'aixeca al voltant d'un irresistible riff de guitarra que el va portar a convertir-se en un hit mundial. "Bitch" entrellaça el saxo de Bobby Keyes i la trompeta de Jim Price amb un altre sensacional riff de guitarra, i "Sway" és un gran cançó que transmet una tranquil·litat absoluta. La secció de vents torna a la càrrega en "I got the Blues", on Billy Preston introdueix un òrgan inspirat en el gòspel que eleva l'oient fins al cel. El àlbum està ple de referències a les drogues, com "Sister Morphine", coescrita amb Marianne Faithfull. La influència de Gram Parsons, bon amic del guitarrista Keith Richards, es nota en dos temes country: la magnífica balada trista "Wild Horses" (una de les millors de la banda) i la suggestiva i optimista "Dead Flowers". El guitarrista Mick Taylor, molt a l'estil Santana, brilla amb llum pròpia en "Can't You Hear Me Knocking". I en "Moonlight Mile" Jagger aconsegueix commoure amb el seu cant, recolzat en les poderoses cordes de Paul Buckmaster.

La coberta d'Andy Warhol, que mostra un paquet embotit en uns texans, és la portada definitiva en la història dels Stones.

- Led Zeppelin

Led Zeppelin IV

Led Zeppelin IV, per molts el millor de la banda, pràcticament va definir el hard rock i el heavy metal. El disc bevia de la música folk, el blues, el rock and roll i fins i tot la psicodèlia. Però no hi ha cap mena de dubte que també era el so d'un grup que es preparava per l'èxit en els concerts massius als estadis.

Temes com "Black Dog" i "Rock and Roll" – cançons brutals de rock tradicional guiades per un potent riff – es trobaven acompanyats de meditacions més espirituals com la psicodèlica "Misty Mountain Hop" i la relaxada "Going To California". El punt àlgid de la banda es troba en l'èpica "Stairway To Heaven" (la cançó més punxada de tots els temps en la ràdio dels EUA), que va revelar la creixent obsessió del grup per l'ocultisme, la religió i la mitologia anglesa. La interpretació del guitarrista Jimmy Page – sobretot en els dos ferotges solos de la cançó – influiria a legions de grups de rock posteriors, incloent-hi Aerosmith, Metallica i Guns 'n' Roses.

La mística del disc es trobava augmentada per la seva misteriosa portada, en la que no apareixia ni el nom del grup ni el títol (d'aquí els noms alternatius com "Four Symbols" i "Zoso", una referència als símbols que apareixien en el disc).

El guitarrista Page et crea durant tot el disc un viatge que pot anar des de l'extrema intensitat de "When The Levee Breaks" a la lleugeresa de "The Battle Of Evermore", una altra autèntica joia.

IV es el so d'un grup en el punt àlgid de les seves capacitats, i gaudint de sí mateix.

- Yes

Fragile

Després de fer un tour amb Iron Butterfly, des d'abril fins al desembre del 71, Jon Anderson i Chris Squire van decidir engrandir el so de la banda amb nous sintetitzadors. El teclista Tony Kaye va ser substituït per Rick Wakeman, que va aconseguir donar-li a Yes una nova dimensió en matèria de virtuosisme i impacte escènic. El bateria Bill Bruford estava aclaparat davant del lideratge de Squire i Anderson, però les sessions oficiades sobre un bordell de Shepherd's Market van acabar sent molt productives: van sortir quatre temes escrits col·lectivament i cinc composicions individuals.

Encara que no surt acreditat degut als desacords d'edició, Wakeman va contribuir com el que més a crear les dolces guitarres i els sinuosos teclats de la meravellosa "Roundabout", i va fer el mateix amb l'electricitat ensonyadora i les cridaneres veus de l'altra obra mestra del disc, "Heart of the Sunrise". El jazz psicòtic i visceral de "South Side Of the Sky" és un altre moment èpic que va sorgir després de les cinc setmanes d'assajos que el grup va dedicar a September At Advision, on Yes va tocar a un volum ensordidor. El misticisme de les lletres de Anderson es defineix en "We Have", mentre que "Long Distance Runaround" et transmet una agradable alegria.

La magnífica portada de Roger Dean mostra un planeta fracturat, el nucli conceptual d'un àlbum que va ser lloat per la crítica i va arribar al top 10 britànic. Com va dir Jon, "Yes és la banda de la gent del carrer". Gent, d'altra banda, amb un amor incondicional per la millor música.

1972

- Roxy Music

Roxy Music

Gravat en dinou dies, el de Roxy Music continua sent un dels debuts més emocionants i innovadors de la història. Després d'abandonar Gasboard, una banda de R&B de Newcastle, el cantant Bryan Ferry i el baixista Graham Simpson es van traslladar a Londres i van formar Roxy Music amb el guitarrista Phil Manzanera, el saxofonista Andy Mackay, el bateria Paul Thompson i el geni del sintetitzador Brian Eno. La barreja de rock dels 50, un saxo sorollós, l' electrònica de l'era espacial que es trobava inspirada en el Pop art (del qual Ferry s'havia enamorat en la universitat) i la veu glamurosa del cantant Bryan Ferry feien d'aquest un grup únic, amb estil.

En la seva luxosa carpeta apareixia la model Kari Ann Muller vestida de starlette dels 50 (les glamuroses models en les portades es convertirien en un element fix dels primers àlbums de Roxy Music). Amb unes vendes constants gràcies a la seva reputació en directe, "Roxy Music" va assaltar la llista dels deu discs més venuts en el Regne Unit després del seu èxit amb el single de debut, l'alegre "Virginia Plain", que no estava inclosa en el LP. Iniciat amb el so d'un còctel, "Re-Make/Re-Model" és un genial tema de Glam Rock que vessa estil pels quatre costats en el que s'inclou l'estrany cant del número de matrícula britànica "CPL593H" juntament amb la veu sofisticada i xiuxiuejant de Ferry.

Ferry va demanar a Eno que recreés el so d'un aterratge lunar com atractiu fons de la combinació d'instruments moderns i clàssics en "Ladytron". La guitarra de Manzanera és incendiària en "Would You Believe?", i el country futurista de "If There Is Something" també és un altre gran moment del disc. L'agitat calendari d'aquest any va tenir els seus efectes: Simpson va ser acomiadat després de caure malalt i Ferry va ser hospitalitzat després de perdre la veu. L'àlbum va fracassar a nord-americà, però l'immens debut de Roxy Music tindria una enorme influència en el punk anglès i altres propostes posteriors.

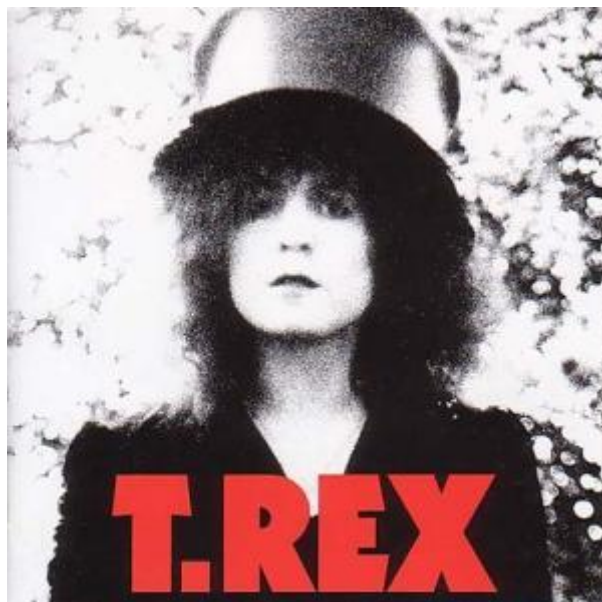
- T-Rex

The Slider

Gravat a Paris i Copenhage amb el productor Tony Visconti, The Slider va ser editat l'estiu de 1972, en el moment més àlgid de la T-Rex mania. Entre els fans del carismàtic Marc Bolan es trobava David Bowie, que també havia treballat amb Visconti i va acabar dedicant el seu hit "Lady Stardust" a Marc. The Slider va ser un èxit a ambdós costats de l'Atlàntic i va marcar un punt d'inflexió en el Glam rock.

"Telegram Sam", que va vendre 200.000 còpies en els primers quatre dies, i l'estàtica "Metal Guru" van arribar al Nº 1 en el Regne Unit; són dos clàssics incontestables. Però també hi ha qualitat en les balades més tendres ("Mystic Lady", "Ballrooms of Mars") i en els moments més rockers ("Rock On", "Main Man", "The Slider"). Bolan va demostrar un cop més que era un artesà de les cançons refinades i enganxoses. I també un mestre de l'espontaneïtat, car perdia interès per tota cançó que superés les dues o tres preses, cosa que conferia a les seves composicions una efervescent immediatesa. El seu talent no només es cenyia al rol compositor i líder de la banda. Les lletres són típiques de Bolan: dadaistes, perverses, agudes i plenes de sorprenents associacions i originals metàfores.

De totes maneres, no tot va ser harmonia a l'estudi. Visconti va arribar a comentar que a aquestes altures el grup treballava sobre la mateixa fórmula sempre i l'ego de Bolan estava pels núvols. Malgrat tot això, el disc està carregat de màgia.

- Deep Purple

Machine Head

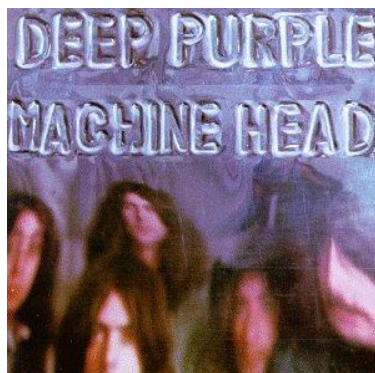
L'abril de 1972, la guerra de Vietnam prosseguia amb fúria i l'Àpol·lo 16 es trobava a la lluna. Però encara més important va ser que Deep Purple publicà el seu magnífic setè àlbum: tot un èxit al Regne Unit i la cimera del seu heavy rock.

Composat en part a la carretera durant l'estiu de 1971, Machine Head es va realitzar a la ciutat suïssa de Montreux. Durant la seva estància de tres setmanes, Deep Purple van contemplar com l'escenari es cremava durant un concert de Frank Zappa en què l'estudi va acabar destrossat i que va inspirar "Smoke On The Water". El cèlebre riff del tema és només un dels elements destacats d'un disc que, segons la revista Rolling Stone, conté "el so veloç i aspre del rock més dur".

L'àlbum va ser gravat en la seva majoria als passadissos del Grand Hotel emprant la unitat mòbil dels Rolling Stones. "Quan havia de repetir – recordava el guitarrista Ritchie Blackmore -, havia de creuar sis portes, baixar per una sortida d'incendis i travessar un pati on estava nevant!". Blackmore afirma haver gestat la majoria de les cançons; les altres pertanyien al baixista Roger Glover.

"Highway Star" obre el disc amb una percussió demolidora i una descàrrega pirotècnica d'òrgan, guitarra i grunyits. El ritme es calma una mica en "Maybe I'm Leo", i després torna a pujar en l'atronadora "Pictures Of Home". A la funky "Never Before" el segueix un trio explosiu: "Smoke On The Water" – un immortal himne de guitarra que la banda va denominar en un principi "Durh! Durh! Durh!" -, l'òrgan gradual i el crescendo de la percussió, i la vertiginosa i majestuosa "Space Truckin".

Glover recorda la creació de Machine Head com la millor de les èpoques. També va ser el millor dels discos, amb l'espectacular directe de "Made In Japan".

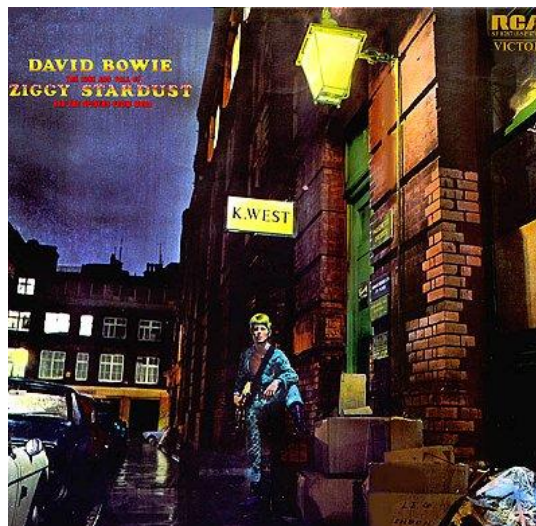
- David Bowie

The Rise And Fall Of Ziggy Stardust And The Spiders From Mars

Amb “Ziggy...” David Bowie va definir de bones a primeres el rol masculí en el rock. En la portada del disc veiem un Bowie androgin, esprimatxat i amb els cabells crespats en un carreró castigat per la pluja. Sostenint una guitarra elèctrica, és com si es tractés d’un alienígena enviat a la terra per salvar-la i portar-nos el rock and roll. Aquesta era la idea de l’ àlbum conceptual, la història d’un extraterrestre que ve a la terra per avisar els habitants d’aquesta que només queden cinc anys per la desaparició del seu planeta (“Five Years” et deixa estupefacte), i llavors es converteix en el “messies del rock” per salvar-lo de la destrucció. Finalment, acaba abandonant els seus objectius i és una víctima del seu propi èxit (“Rock ‘N’ Roll Suicide”).

Ziggy... és segurament l’únic disc de Glam-rock que ha suportat el pas del temps. Els perfectes riffs i els tremends solos de guitarra de Mick Ronson – esgarrifosos en “Moonage Daydream”, “Suffragette City”, “Hang On to Yourself” i el tema que dona títol a l’ àlbum – van contribuir a definir el so del Glam. La veu de Bowie canvia en cada cançó: pot sonar reflexiva, divertida, desesperada o mandrosa. “Starman” és un altre clàssic de Bowie, un altre imprescindible com gairebé el disc sencer, que conté altes dosis d’ambigüitat sexual i imaginària espacial, però les seves composicions són molt sòlides i darrere dels arreglaments s’aprecia un treball fet a consciència.

La revista Rolling Stone el va puntuar amb un 99/100, el disc va aconseguir connectar amb el públic encara que pogués sonar com llampec arribat del futur i va marcar las pautes a grups posteriors. Definitivament, David Bowie no és d’aquest planeta.

- The Rolling Stones

Exile On Main Street

Aquest doble disc que els Stones van publicar al 1972, un remolí de blues i boogie, “va ser el primer àlbum grunge de la història”, afirma orgullosament el guitarrista Keith Richards. Però darrere de la densitat deliberada (les baralles de guitarres de Richards i Taylor, la màquina rítmica de Bill Wyman i Charlie Watts i els lladrucs d’animal engabiats de Mick Jagger) està, segurament, el millor disc dels Stones i la declaració definitiva d’orgull dels malfactors Jagger i Richards com a compositors.

En la genial “Tumbling Dice” i l’exhausta bellesa country de “Torn and Frayed”, s’escolta, literalment, als Stones en l’exili: treballant en la vila Villefranche-Sur-Mer (Sud de França), on Richards tenia una mansió que abans va ser caserna general nazi, fugint de la censura mediàtica, de la policia antidroga britànica (Jagger i Richards ja havien vist el món darrere d’uns barrots) i dels excessius impostos del seu país. La música és una locomotora a tota velocitat, però també té un swing amb un propòsit clar (la supervivència incondicional) en les mogudes “Rocks Off” i “All Down The Line”. En les 18 cançons també trobem joies com “Shine a Light”, la alegre “Happy” (cantada per Richards), la balada “Let it Loose”, el rock and roll de “Rip this Point” o el country de “Sweet Virginia”.

El disseny de portada va quedar a càrrec de John Van Hamersveld y Norman Seeff, que volien que reflectís l’anarquia i el caos que s’havia viscut durant la gravació del material. Exile On Main Street són els Stones en la seva millor faceta revolucionaria, armats amb el blues, jugant per guanyar.

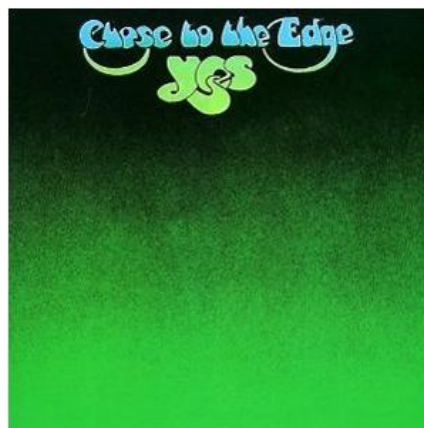
- Yes

Close To The Edge

Aquest disc és la mateixa culminació del rock progressiu. En primer lloc, un es topa amb l' enigmàtic disseny de carpeta de Roger Dean. A continuació ve el llistat de cançons: només tres títols, dos dels quals té quatre moviments o parts de la història que explica la cançó, en una estructura com de simfonia. I al veure el llibret, trobarem les lletres delirants i obtuses del cantant Jon Anderson, que musicades revelen tot el seu esplendor.

Si l' experiència del conjunt no sembla gaire engrescadora, la música de Close To The Edge és simplement una meravella. Si Yes havien explotat tot el seu talent individual en "Fragile", en el present treball van forjar alguna cosa molt més cohesionada, en un nítid equilibri entre l' estètica i l'eficàcia. Amb un enfocament decididament harmònic, es movien amb extrema facilitat pels territoris del jazz furiós, les ressonàncies gòtiques recolzades per l'òrgan i una potent marxa rockera. Aquí s'havia reunit una autèntica constel·lació de músics, cada un dels quals intentava posar al límit les fronteres del llenguatge del rock. Els ritmes melòdics i pausats de Bill Bruford i Chris Squire eren la base perfecta per al fraseig funky i a la vegada orientaltitzat de la guitarra d' Steve Howe i els teclats magistrals de Rick Wakeman. Just en el centre estava l'aguda veu de tenor de Jon Anderson. Era una conjunció que tot just tenia poc números per funcionar; però sí ho va fer, i amb quins resultats.

El tema que dóna títol al disc posa la pell de gallina, és simplement grandíols, sublim, celestial... sobren les paraules. "And You And I" és una altra obra mestra i "Siberian Kathru" té un ritme insuperable. El fràgil equilibri que proposaven era una fórmula massa bona com per a que durés molt de temps: Bruford va deixar la banda poc després d'acabar el disc i el següent àlbum del grup, el doble amb quatre cançons "Tales From Topographic Oceans" va ser un intent fallit, encara que amb una qualitat indiscutible, de superar-se a sí mateixos.

1973

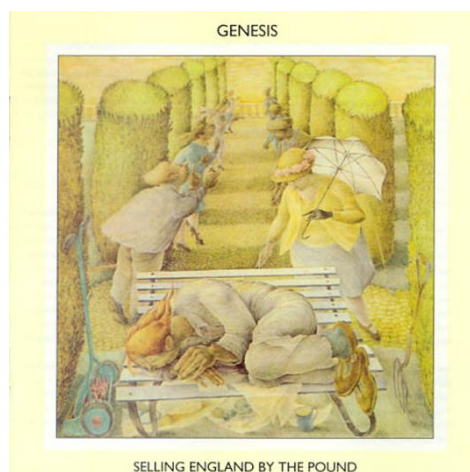
- Genesis

Selling England By The Pound

El cinquè àlbum d'estudi de Genesis va representar un salt espectacular per al grup en termes creatius i comercials. Encara que l'anterior disc "Foxtrot" (1972) és una genialitat (amb la immensa "Supper's Ready" i la magnífica "Watcher Of The Skies"), i "Nursery Crime" (1971) un altre gran LP (amb "The Musical Box" com gran destacada), els grans fans del grup considerem "Selling..." com la millor obra del grup, en una dura pugna amb "The Lamb Lies Down On Broadway" és clar.

Encara que no és un disc conceptual com el seu predecessor, "The Lamb...", les seves lletres van suposar una crònica mordaç del Regne Unit contemporani, un país que patia uns conflictes industrials i una incertesa econòmica que contrastava amb el color i l'energia dels anys 60. El to el marca el grandios tema inicial, "Dancing With The Moonlight Knight", on un Gabriel sense acompanyament formula la pregunta: "Pots dir-me on està el meu país?". D'aquí cap endavant, les llegendes artúriques i la música medieval fantasiosa es combinen, i el grup centra les seves mires en el mercantilisme, l'americanització i l'erosió dels antics valors.

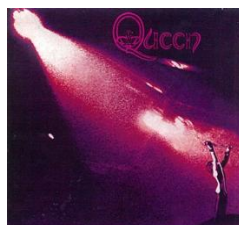
Aquest cop va escollir com a portada un curiós quadre (anomenat "El somni") de Betty Swanwick, la inspiració de "I Know What I like (In Your Wardrobe)": un èxit sorprenent que va ajudar indudablement a que "Selling..." ascendís al lloc Nº 3 en el Regne Unit. "Firth Of Fifth" és una obra mestra del rock progressiu. I amb les excepcionals "The Battle Of Epping Forest" (que et transporta a un món medieval, irremediament) i "The Cinema Show", ambdues epopeies de més d'onze minuts, aquest disc es situa molt lluny dels Genesis post Peter Gabriel. En conclusió, una fantasia musical pura al servei de l'afortunat oient.

- Queen

Queen

El debut de Queen és el més salvatge de tota la discografia de la reina, un plat fort del rock imperant al principi dels 70, imprescindible. Aquí es mostren les grans i diverses influències que té la banda: des del so dur de Led Zeppelin, Uriah Heep o The Who, a la simfonia lírica, un tan barroques, dels grans grups de rock progressiu del moment, amb la mitologia també com a part de les seves lletres. Sense oblidar-nos de la teatralitat en directe que el grup oferia, influenciats per Bowie. Així, reunia i barrejava amb brillantor diversos gèneres en una mateixa cançó, i aquesta és una de les moltes coses que els fa únics, i els fa ser el millor grup de la història. Encara que el seu so no es troba aquí definit del tot, en les seves cançons podem percebre totes les claus del quartet. Un difícil i fràgil equilibri entre una guitarra de registre únic i una veu inconfusible e insuperable. Aquests dos elements mostren una de les armes secretes del grup, un objectiu perseguit per molts grups, però que molt poques vegades ha assolit els magnífics resultats que van aconseguir Queen. La Red Special de Brian May (així és denominada la seva guitarra) podia adoptar el poder físic de qualsevol destrat del hard rock com d'ocupar idíl·liques sonoritats, tant podia desfermar tempestes elèctriques com arribar a un lirisme èpic amb la seva guitarra-orquestra. Del simfonisme prenen aquests recursos de música clàssica, però sempre dins d'un esquema dedicat a la cançó. No per casualitat Queen és una de les bandes de rock dur amb les millors i més cuidades melodies. I a l'igual que passa amb May i les seves sis cordes, la veu de Mercury pot atronar o deslligar-se en falsets dignes dels grans cantants d'òpera. El tema d'inici, "Keep Yourself Alive", ens deixa un riff memorable i és potser la composició que més ens avança el futur de Queen, però també són característics del quartet la barreja de melodies celestials amb crescendos elèctrics d'una mala llet total en "Doing All right". I les complexes estructures d'obres mestres com "Liar" o "Great King Rat", presagiant "Bohemian Rhapsody". Les projeccions operístiques les trobem en la sublim "My Fairy King", amb un Mercury i Taylor (el bateria, que fa els cors amb May) fosos en jocs corals buscant les capes més altes de l'atmosfera. "Modern Times Rock And Roll" i "Son and Daughter" són també una mostra poderosa de la força de la banda, i, juntament amb l'èpica "Jesus", completa el brillant disc de debut dels britànics.

- Mike Oldfield

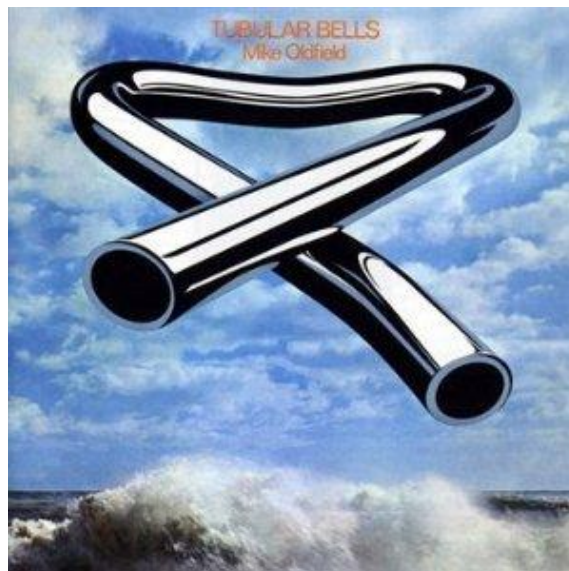
Tubular Bells

Quan Mike Oldfield, un nen prodigi acabat de sortir dels clubs folk, va presentar per primer cop el concepte de la seva epopeia Tubular Bells a Richard Branson, propietari del segell discogràfic Virgin, Mike es va sentir lleugerament intimidat per l'abisme social que va percebre entre l'empresari i ell. Allò el va infondre una determinació que es pot advertir darrere de cada nota del seu àlbum més maltractat, que avui en dia serveix tant per fer de fil musical en qualsevol lloc com per ser un material venerat pels fanàtics del rock progressiu.

Musicalment, TB és una fantàstica barreja de guitarres de rock, baixos pesats i un munt d'instruments centrats en el so de les campanes. Oldfield es situa en mig del caos melòdic, orquestrant l'obra amb una seguretat sorprenent, tenint en compte el poc que s'ha desviat d'aquest camí en las dècades posteriors. La primera part és la millor, "Tubular Bells Part 1", i és la més coneguda, sobretot pel seu inici, ja que és la melodia de la pel·lícula "L'exorcista".

Els grunyits cavernícoles que fan les vegades de veu en la segona part, "Tubular Bells Part 2", poden resultar una mica irritants després d'escoltar-la diverses vegades, però l'humor disparatat que Oldfield va introduir al projecte permet oblidar semblants excessos. En la Part 1 Viv Stanshall presenta els instruments a mesura que es van introduint en el tema principal i les pujades de volum revelen la inexperiència del jove Oldfield en el seu debut, però també serveixen per accentuar la composició meravellosament orgànica del disc.

El model ambiental i experimental que Oldfield havia creat en aquest àlbum amb resultats tan memorables, fa que el disc sigui una obra imprescindible de la música.

- Pink Floyd

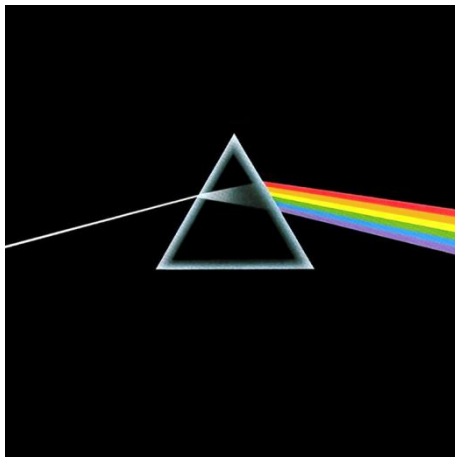
The Dark Side Of The Moon

The Dark Side Of The Moon va posar banda sonora a una època carregada de cinisme en la que el cas Watergate i la fi de la guerra del Vietnam van aniquilar el poc que quedava de l'esperit dels 60 després del concert de Altamont al 1969.

L'obra generacional dels Floyd va tenir uns començaments mundans. Ansiosos per treure els seus lligams psicodèliques, van decidir reunir-se en la cuina del bateria Nick Mason per posar en comú una sèrie d'assumptes que els intranquil·litzaven. Totes aquestes preocupacions – temps, diners, bogeria, mort – estaven més presents en aquest àlbum que en l'anterior "Obscured By Clouds" (1972), un disc que va precedir la gira d'un any anomenada Eclipse (A piece For Assorted Lunatics). Tocat per la màgia de l'estudi, el nou disc va terminar convertint-se en la genialitat de The Dark Side Of The Moon. L'àlbum, que va tenir unes vendes milionàries i va reforçar la reputació dels directes del grup, va arribar a l'estratosfera quan "Money" es va convertir en un hit.

Les grans joies del disc són "Time" (l'inici d'aquesta em feia por quan era petit), "The Great Gig In The Sky" que et fa estar realment al cel i "Us and Them", una altra meravella. La portada del disc ens mostra un prisma en el que es reflecteix un raig de llum, i evoca els llegendaris jocs de llums del grup, així com l'"ambició corba" de les seves lletres: el prisma és igual a la piràmide...

Escoltar aquest àlbum a l'habitació completament a les fosques és una experiència única, et fa viatjar a un altre món... Els que mai han escoltat Pink Floyd haurien de començar per aquest disc conceptual.

- Elton John

Goodbye Yellow Brick Road

Tres dels quatre primers temes d'aquest disc es troben entre les millors cançons d'amor d' Elton John. Apart de "Candle In The Wind", reversionada com a homenatge a Marilyn Monroe per al funeral de la princesa Diana, trobem la wagneriana i operística "Funeral For a Friend/Love Lies Bleeding", una de les composicions més sublimes d'Elton. També trobem el single que va vendre milions de còpies i va arribar als primers llocs de les llistes nord-americanes: l'encisadora "Bennie and The Jets".

Els plans per l'àlbum, que va estar vuit setmanes a dalt de tot a les llistes nord-americanes, no van començar amb bon peu després de descobrir que l'estudi elegit a Jamaica no estava a l'altura. Confinat en l'habitació del seu hotel, Elton no va tenir millor res a fer que compondre música per a les lletres de Taupin. Va acabar composant suficients temes per a un àlbum doble, i els va gravar en el seu castell de Hérouville a França en el que havia gravat els seus dos anteriors àlbums, molt exitosos i de gran qualitat també.

El duo va aconseguir col·locar un altre single al Top 10 britànic i en el top 20 nord-americà amb la salvatge "Saturday Nights Alright For Fighting". El dinàmic tema instrumental de rock progressiu que inicia l'àlbum, "Funeral for...", del que abans parlava, és una altra delícia d'aquest. Entre les lletres de Taupin es troba el que possiblement sigui el primer tema rock centrat en el lesbianisme: "All The Girls Love Alice".

Balades, Rock Progressiu, rock and roll pur, cançons innovadores... semblant diversitat, desplegada en 17 temes, el converteix en un conjunt inconsistent. Però en els seus millors temes que he nombrat abans – i en particular del tema que dona títol al disc, una balada que et posa la pell de gallina – són pop en el seu moment més sublim.

- King Crimson

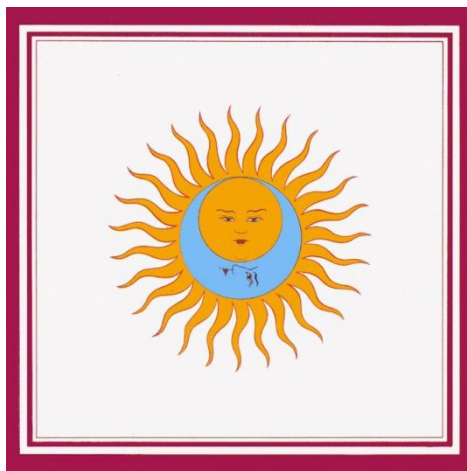
Lark's Tongues In Aspic

Només per darrere de *In the Court Of The Crimson King*, l'autèntica obra mestra de King Crimson, *Lark's Tongues In Aspic* va ser una fita destacable que va determinar un punt d'inflexió en la trajectòria de la banda. Va ser gravat a l'estiu de 1973 amb una formació recomposta: el virtuós guitarrista Robert Fripp, l'ex bateria de Yes Bill Bruford, el vocalista i baixista John Wetton (que abans va estar en el grup Family), el violinista David Cross i el percussionista Jaime Muir. L'estrany títol del disc va ser obra de l'excèntric Muir, que va desaparèixer sobtada i inesperadament poc després de la gravació de l'àlbum. *Lark's Tongues...* va ser l'última col·laboració d'aquest imprevisible músic amb King Crimson.

L'àlbum és una obra d'art des dels primers cops de plats fins al diàleg final entre el violi i el baix. Encara que les extenses i apassionades improvisacions van posar de manifest les increïbles virtuts de la banda.

Les lletres escrites pel nou líder del grup – Richard Palmer-James, el primer guitarrista de Supertramp –, eren més mundanes que en els anteriors discos dels Crimson. "Exiles", Book Of Saturday", "Easy Money" i "The Talking Drum" són grans cançons. De totes maneres, el clímax el trobem en els pesats riffs de guitarra que el mestre Robert Fripp ens ofereix en la segona part del tema que dona nom al disc.

Lark's Tongues... va ser un àlbum innovador en l'apartat rítmic i sonor, i les seves composicions van obrir noves i profètiques vies de creació musical. La portada, així mateix, conté un dels símbols més poderosos de la iconografia del rock. Encara que no va ser un èxit rotund (Nº 61 als EUA i Nº 20 a Anglaterra), segueix sent considerat un dels pilars del rock progressiu.

- David Bowie

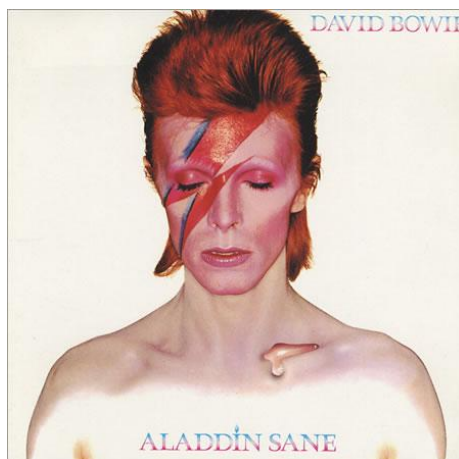
Aladdin Sane

El camaleó definitiu del rock no va canviar de colors entre el revolucionari *Ziggy Stardust...* (1972) i *Aladdin Sane* (1973), la seva temptativa d'avenç als EUA. Bàsicament segueix sent el mateix rocker de l'espai "fent l'amor amb el seu ego" mitjançant les cançons.

Composat en la seva majoria durant la gira de Bowie pels Estats Units en 1972, *Aladdin Sane* continua allà on *Ziggy* es detenia i ofereix un relat brutal del meteòric ascens al cim d'un rocker marcià. Les cançons transmeten desesperació i alienació, mentre que el personatge central, marcat per les drogues i l'alcohol, s'esforça per trobar una sort d'il·luminació i redescobrir-se a sí mateix. S'ha de reconèixer que el tema no encaixa tant com en *Ziggy*, però l'àlbum va demostrar ser una valuosa – encara que més voluble – continuació, gràcies a temes tan diversos i addictius com "Panic In Detroit", "Time" i "The Jean Genie".

A l'igual que a *Ziggy*, el guitarrista Mick Ronson té tant protagonisme com Bowie. Arremet amb uns sons de guitarra a l'estil de Keith Richards a l'impressionant tema inicial, "Watch That Man", i sona com Godzilla entrant en Suffragette City en la perversa "Panic In Detroit". El productor Kenn Scott, que havia estat enginyer de Magical Mystery Tour i White Album, dels Beatles, passa de la sofisticació al rock provocatiu amb "Cracked Actor".

Les característiques ràfegues jazzístiques del teclat de Mike Garson decoren l'estremidora "Lady Grinning Soul", i el tema que dona nom al títol és una gran balada, mentre que la dramàtica interpretació de Bowie en "Time" – amb referències de Ronson a la Novena simfonia de Beethoven – contribueix a crear l'autèntic himne de l'àlbum. L'única errada del disc prové de l'equivocada versió de la genial "Let's Spend The Night Together", dels Stones, que anuncia el decebedor pròxim àlbum de Bowie, la col·lecció de versions en *Pin Ups*.

Ja que el meu primer pensament era realitzar el treball fins l'any 1975, faré honor analitzant les millors obres d'aquests dos anys següents (1974-1975), ja que les trobo imprescindibles:

1974

- Queen

Queen II

Queen II va ser el primer disc de Queen que va triomfar a Anglaterra. A més, l'èxit d'aquest va provocar que el debut dels britànics irrompés també a les llistes una setmana després. Els resultats van ser tan espectaculars que el disc va ser enregistrat emprant "totes les tècniques musicals i de producció concebibles.

Sorprenentment, i donat que Queen estan considerats els paladins d'un so multitudinari que va omplir estadis, aquest disc va resultar ser notablement obscur (la cara una i dues van ser denominades la cara "blanca" i la cara "negra"). El seu disc més ambiciós i simfònic en la mateixa mesura com, per exemple, el *Houses Of The Holy* de Led Zeppelin (1973), és un disc difícil, dens, el favorit de molts fans del grup, que serviria perfectament com a banda sonora per qualsevol obra mestra de la literatura de espasa i bruixeria. En tal context encaixarien perfectament aquesta col·lecció de cançons: aquí estan els sons de col·lisió de crits sortits d'un relat de Tolkien o Howard que adornen la potent "Ogre Battle", les veus èlfiques en un tema de rock progressiu de tall mitològic com "The Fairy Feller's Master Stroke", l'èpica en les celestials "Father To Son", "White Queen" i "Nevermore", o el tema de major complexitat estructural del grup, l'obra mestra "The March Of The Black Queen". Tots els ingredients que van fer de Queen una referència obligada es troben aquí. Obertura suau, desenvolupament intens, base rítmica accelerada, exquisidesa en els jocs vocals i un final lent amb Freddie Mercury acompanyat del piano.

El gran hit, el que va propulsar Queen a l'estratosfera va ser la magnífica "Seven Seas Of Rhye", que com diu el guitarrista Brian May, "tot esdevé en els primers 20 segons de la cançó". Sense un sol hit single, *Queen II* va ser el primer disc de la banda en entrar al Top 50 dels EUA.

- Genesis

The Lamb Lies Down On Broadway

Encara que 1974 pot ser vist com l'apogeu dels excessos del rock progressiu, *The Lamb...* és un disc obscur i fràgil, d'una instrumentació supèrbia. Registrat en el Gales rural en un moment difícil per a Genesis, amb la veu de Gabriel gravada per separat en els Island Studios de Londres, l'àlbum mostra el grup en el seu millor moment.

Llavors, a Gabriel se'l considerava un escriptor seriós, i això el va portar a escriure una espècie de versió actualitzada de *El Progrés del Peregrí* (John Bunyan), que comença amb Rael, un vàndal porto-riqueny que veu un xai (déu n'hi do) tirat en mig de Broadway. Encara que ni tan sols Gabriel sabia en realitat de què anava la cosa i tot queda obert a conjetures, aquest doble àlbum incloïa alguns dels textos més consistents i la instrumentació més exacta de la banda. El tema d'obertura és un dels grans clàssics del grup; "Back In NYC" és el pal indicador del punk; "In The Cage" és tan climàtica com "Supper's Ready", però en tan sols vuit minuts; "Counting Out Time" et transmet alegria; "Carpet Crawlers" és la millor balada en tota la carrera del grup, i "The Chamber Of 32 Doors" aconsegueix que Gabriel pugui oferir aquella música soul que portava dins des que era un adolescent.

Amb una portada neta i moderna, un reacció deliberada contra les anteriors caràtules de la banda "antiquades", l'àlbum es va publicar amb aclamació popular i bastant estupor, a finals de 1974. És un disc de vocalista, allò que el grup odiava i a Gabriel li encantava. Segur que mai més se li permetria tanta via lliure en un disc de Genesis, i al final de l'esgotadora gira mundial de presentació, va decidir deixar-lo per continuar la seva carrera en solitari. El grup ja no va ser el mateix sense el geni Gabriel, però els altres músics eren de tant alta qualitat tots ells (Phill Collins a la bateria, Michael Rutherford a la guitarra i baix, Steve Hackett a la guitarra i Tony Banks als teclats) que van treure àlbums tant bons com "A Trick Of The Tail" (1976) i "Wind And Wuthering" (1977), i continuaran amb una carrera plena d'èxits amb Collins com a veu solista.

- Supertramp

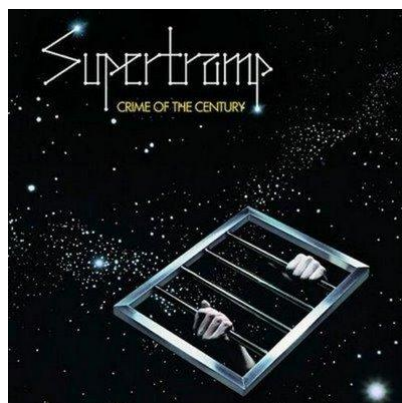
Crime Of The Century

Quan Supertramp va decidir reunir-se per al seu tercer disc, les coses no pintaven bé. La banda s'havia desmantellat després del seu *Idelibly Stamped* de 1971, deixant els caps pensants del grup, Roger Hodgson i Rick Davies, amb la necessitat de reagrupar-se i escriure una obra mestra per poder conservar el seu contracte de gravació amb la discogràfica A&M. Això era especialment important després que el milionari holandès Stanley Miesegaes els hagués abandonat deixant uns deutes de 60.000 lliures. Estaven tan arruïnats que van haver de demanar-li diners a Chuck Berry.

Afortunadament, els fruits d'una sessió de gravació mastodòntica en una granja de Somerset (al sud d'Anglaterra) de novembre de 1973 a febrer de 1974 – *Crime Of The Century* – van canviar la situació. Les cançons, cantables i toades amb pols, i la transparent claredat del seu so, cortesia del productor Ken Scott, així com una infinitat d'imaginatius efectes de so, van ajudar a crear un àlbum que la revista *Sounds* va comparar amb "Genesis i The Beach Boys amb nocions de Pink Floyd". L'èxit dels teclats del molt intens single "Dreamer" va ajudar a *Crime...* a liquidar tots els deutes i a portar-los al lloc Nº 4 de les llistes angleses. El tema d'obertura "School" és una de les millors cançons de la banda, i juntament amb "Asylum", "Rudy" i la cançó que dona nom al títol, fan d'aquest un àlbum de molta qualitat en tots els sentits.

La peculiar portada, prevista en un principi per ocupar també la contraportada encara que al final va ser retallada de manera cruel, va ser creada per l'artista gràfic Paul Wakefield després d'haver escoltat tot el disc. Aquestes reixes de presó s'han convertit en una imatge icònica.

Supertramp van aconseguir relançar la seva carrera molt abans que el punk la pogués escombrar, i fins i tot després de la post new-wave van aconseguir sostenir-la amb el seu èxit fora d'Anglaterra. *Crime...* els va ajudar a mantenir-se durant anys.

- Queen

Sheer Heart Attack

Amb la seva carrera després de jugar amb el funk, l'òpera i la música electrònica, és fàcil oblidar-se que Queen va ser una fantàstica banda de hard rock: tan heavies com Black Sabbath, tan densos com Led Zeppelin, tan intel·ligents com Cream. *Sheer Heart Attack* va ser la irrupció del grup a ambdós costats de l'Atlàntic, gràcies al rock gòtic del guitarrista Brian May i el pop extravagant de Freddie Mercury.

May va caure malalt quan va començar la gravació, així que la banda va decidir ajornar les seves intervencions i deixar espai per gravar la seva guitarra a sobre. El resultat va ser un assalt sonor espectral en el *tour de force* de "Brighton Rock", la incendiària "Now I'm Here" i la protothrash "Stone Cold Crazy", més tard versionada per Metallica.

Aquests potents temes figuren al costat de la deliciosa cançó de Mercury "Lily Of The Valley", les dues parts de "In The Lap Of The Gods", la rockera "Tenement Funster" (cantada per Taylor), l'obscura "Flick Of The Wrist" i la fúnebre "Dear Friends". També trobem indicis del pop cabareter de Mercury en "Bring Back That Leroy Brown". La peça central és, però, el trencador single "Killer Queen", la deliciosament maliciosa obra mestra del rock estil music-hall britànic de Mercury sobre una universitària; una juxtaposició extravagant de l'alta i baixa cultura que va semblar definir la complexa imatge pública del cantant.

Tenint els seus propis Lennon i McCartney, en May i Mercury, Queen tenia també el seu George Harrison en el baixista John Deacon. L'aire caribeny de "Misfire" va ser la primera de les seves encantadores cançons per a la banda.

El bateria Roger Taylor també va contribuir, encara que el seu "Sheer Heart Attack" no va aparèixer fins *News Of The World*, en 1977. I que dir de la fotografia d'un Mick Rock (productor) mullat a la portada? "Déu meu, l'agonia que vam haver de passar per veure realitzades les fotos" va contar Mercury al *New Musical Express*.

1975

- Led Zeppelin

Physical Graffiti

Physical Graffiti va ser un àlbum realment ambiciós per la seva amplitud de mires i per la passió que va desplegar. Sisè àlbum de Zep, dos anys després del genial *Houses Of The Holy* al 1973, és el primer amb la seva pròpia discogràfica Swan Song, el disc tenia un esperit nòmada, degut a les interrupcions en les sessions de gravació, en part per diferents problemes de John Paul Jones i també per la seva incapacitat per trobar estudis lliures durant el temps suficient.

Les quatre cares del vinil van permetre al grup experimentar amb l' extensió. La innovadora coberta (cada imatge revelant una imatge impresa al seu interior) contenia rude rock and roll ("Boogie With Stu"), miniatures de folk preciosista ("Bron-Yr-Aur), descarat funk-metal ("Trampled Underfoot"), mordaç rock progressiu ("In The Light"), pop hipnotitzant ("Down By The Seaside"), country ("Black Country Woman") i rock dur ("Custard Pie", "The Rover", "Sick Again" i "The Wanton Song").

Inspirat pel recent viatge de Page i Plant al Marroc, la colossal "Kashmir" és un sorollós monstre que parla de falsa mística i exotisme, amb John Paul Jones desplegant melodies àrabiques formals de sintetitzadors mentres que John Bonham li dona un ritme monolític. Per Robert Plant, "Kashmir" és una de les majors fites del grup, i no li falta raó. També trobem l' èpica en "In My Time Of Dying", compostat mentre el gravaven, és un arravatament de Page on la banda rugeix com un fenomen natural amb una força insospitada. "Ten Years Gone", per contra, és un dels temes més tendres del grup, un commovedor i sentimental lament de Robert Plant per l' amor que va deixar en unir-se a la banda, on demostren la seva subtileza musical.

Physical Graffiti és l'últim punt àlgid aconseguit per Led Zeppelin, i segueix sent una veritable proesa.

- Pink Floyd

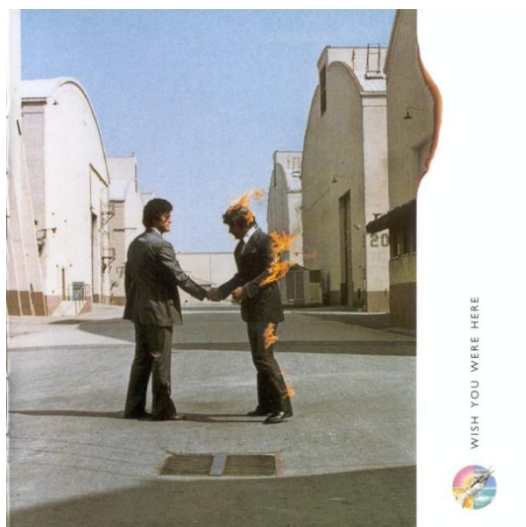
Wish You Were Here

Enfrontats a l' enorme tasca de continuar endavant després de *The Dark Side Of The Moon*, la gravació de *Wish You Were Here* va iniciar-se en els estudis Abbey Road a principis del 1975.

Després del començament amb el so de les vores de copes de vi tocadetes amb els dits humits, "Shine On Your Crazy Diamond" és possiblement el millor single de la història de Pink Floyd, marcat per les quatre notes de guitarra del geni David Gilmour, una constant en l'àlbum. Les nou parts d'aquest tema emmarquen el disc, una majestuosa lloa dedicada a l'exlíder del grup Syd Barret. La inesperada arribada de Barret al estudi al juny va tenir molt a veure amb el to de tranquil·la desesperació que presideix l'àlbum; ningú va reconèixer el personatge calb que s'havia fet càrrec dels controls.

"Have A Cigar" – cantada per un amic del grup, Roy Harper – és una de les millors cançons per donar palmes mai compostades (del líder/baixista Roger Waters), i el tema que dona títol al disc és un altre tema mític, una balada tan agredolça com podia arribar a ser-ho el grup. El treball per a la coberta de *Hipgnosis* reflecteix el caràcter aïllat i distint del disc; venia amb una sola etiqueta indicant el títol.

Va sortir al mercat en setembre de 1975, i va arribar al N° 1 a ambdós costats de l'Atlàntic convertint el grup en un fenomen encara major del que ja era. Els seus dos últims disc van ser esplendorosos: el sublim "*Animals*" de 1977 i l'obra magna "*The Wall*" de 1979. Després, Waters va abandonar el grup i mai no va a tornar a ser el mateix sense el geni creador.

- Queen

A Night At The Opera

Des del seu debut en 1973, l'ambiciosa proposta de Queen havia inclòs referències clàssiques, raríssims falsets, i misticisme pagà. Però seria en el seu quart àlbum quan ho fondrien tot en l'èpic tema "Bohemian Rhapsody". El single, de sis minuts, va ocupar el Nº 1 al Regne Unit durant nou setmanes consecutives i va arribar al Top 10 als EUA.

El baterista Roger Taylor recorda a Mercury tocant el "Bohemian Rhapsody" als membres de la banda al piano. "I aquí, estimats meus, és on comença la secció operística" els hi va dir. "Freddie tenia les bases, fins i tot les harmonies, composades, gargotejades en trossos de paper", explica Taylor. "Així va ser bastant difícil de fer-se una idea del que anava a ser el tema".

En qualsevol cas, amb una secció vocal en la que van emprar 70 hores de gravació, "Bohemian Rhapsody" es va convertir en el tema definitori de la banda, en la cançó més inclassificable de la història del rock i, possiblement, en la millor de la història. Les seves múltiples capes d'harmonies, la balada que s'escolta en primer terme (tocada en el mateix piano en el que McCartney va tocar "Hey Jude"), la majestuosa secció operística del mig, les guitarres metal de després i el final tranquil es fonen en la visió apocalíptica de Mercury.

L'àlbum, però, té moltes més joies: l'inici demolidor de "Death On Two Legs", la commovedora cançó d'amor "You're My Best Friend", la balada "Love Of My Life", el tema místic "39" i l'àrabiga "The Prophet's Song", una altra de les grans composicions del grup (i també la de més llarga duració, vuit minuts) amb un cànon de veus al mig sublim.

El títol prové d'una de les pel·lícules dels germans Marx (igual que la seva magnífica continuació, "A Day At The Races" de 1976) i la portada del disc conté el majestuós escut del grup. "A Night At The Opera inclou tota classe de sons, de la tuba a una pinta", va declarar Mercury. "Res no està fora de lloc".

Altres recomanacions (Al costat es recomanen les cançons més remarcables de cada disc).

1967

- Cream **"Disraeli Gears"**: "Sunshine Of Your Love", "Tales Of Brave Ulysses" i "Swlabr".
- The Velvet Underground **"The Velvet Underground And Nico"**: "I'm Waiting For The Man", "All Tomorrow Parties" i "Heroin".
- Jefferson Airplane **"Surrealistic Pillow"**: "White Rabbit", "Somebody To Love" i "DCBA-25".
- The Jimi Hendrix Experience **"Are You Experienced?"**: "Foxy Lady", "Fire" i "Red House".
- The Velvet Underground **"White Light/White Heat"**: "The Gift", "Sister Ray" i "White Light/White Heat".
- The Jimi Hendrix Experience **"Axis Bold As Love"**: "Spanish Castle Magic", "Little Wing" i "If 6 Was 9".

1968

- Traffic **"Traffic"**: "Feelin' Alright", "Pearly Queen" i "You Can All Join In".
- The Byrds **"The Notorious Byrd Brothers"**: "Artificial Energy", "Draft Morning" i "Tribal Gathering".
- Simon And Garfunkel **"Bookends"**: "Mrs. Robinson", "Overs" i "Faikin' It".
- The Band **"Music From Big Pink"**: "Tears of Rage", "Chest Fever" i "I Shall Be Released".
- Van Morrison **"Astral Weeks"**: "Sweet Thing", "The Way Young Lovers Do" i "Madame George".
- The Jimi Hendrix Experience **"Electric Ladyland"**: "Voodoo Child", "Crosstown Traffic" i "Come on".
- Blue **Cheer "Vincebus Eruptum"**: "Summertime Blues", "Out Of Focus" i "Parchment Farm".
- The Mothers Of Invention **"We're Only In It For The Money"**: "Flower Punk", "Who Needs The Peace Corps?" i "Mother People".

1969

- Crosby, Stills And Nash "**Crosby, Stills And Nash**": "Guinevere", "Long Time Gone" i "Suite: Judy Blues Eyes".
- Chicago "**Chicago Transit Authority**": "Beginnings", "I'm A Man" i "Free Form Guitar".
- The Kinks "**Arthur – Or the Decline And Fall Of The British Empire**": "Victoria", "Australia" i "Shangri-la".
- The Stooges "**The Stooges**": "I Wanna Be Your Dog", "1969" i "No Fun".
- Frank Zappa "**Hot Rats**": "Peaches En Regalia", "Willie The Pimp" i "The Gumbo Variations".

1970

- Creedence Clearwater Revival "**Cosmo's Factory**": "Travellin' Band", "Lookin' Out My Back Door" i "Who'll Stop The Rain".
- Derek And The Dominos "**Layla And Other Assorted Love Songs**": "Layla", "Little Wing" i "Bell Bottom Blues".
- Black Sabbath "**Black Sabbath**": "The Wizard", "Black Sabbath" i "N.I.B.".
- The Doors "**Morrison Hotel**": "Roadhouse Blues", "Blue Sunday" i "You Make Me Real".
- John Lennon "**Plastic Ono Band**": "Mother", "God" i "Work Class Hero".
- Crosby, Stills, Nash and Young "**Déjà Vu**": "Carry On", "Helpless" i "Country Girl".
- The Grateful Dead "**American Beauty**": "Box Of Rain", "Candyman" i "Trucking".
- The Who "**Live At Leeds**": "Magic Bus", "My Generation", "Summertime Blues" i "Young Man Blues".
- Soft Machine "**Third**": "Moon In June", "Slightly All The Time" i "Facelift".
- Rod Stewart "**Gasoline Alley**": "Gasoline Alley", "It's All Over Now" i "Lady Day".
- George Harrison "**All Things Must Pass**": "My Sweet Lord", "What Is Life" i "The Art Of Dying".

- Simon And Garfunkel **"Bridge Over Troubled Water"**: "Cecilia", "El Condor Pasa (If I could) i "Bridge Over Troubled Water".
- Cat Stevens **"Tea For The Tillerman"**: "Father And Son", "Wild World" i "But I Might Die Tonight".
- The Stooges **"Fun House"**: "Down On The Street", "Loose" i "No Fun".

1971

- The Allman Brothers Band **"At Fillmore East"**: **"Whipping Post"**: "You Don't Love Me" i "Hot 'Lanta".
- John Lennon **"Imagine"**: "Jealous Guy", "Imagine" i "Oh My Love".
- The Doors **"L.A. Woman"**: "Riders On The Storm", "Crawling King Snake" i "L.A. Woman".
- Elton John **"Madman Across The Water"**: "Tiny Dancer", "Levon" i "Madman Across The Water".
- Emerson, Lake And Palmer **"Pictures At An Exhibition"**: "The Sage", " The Hut Of Baba Yaga".
- Rod Stewart **"Every Pictures Tell A Story"**: "Maggie May", "Reason To Believe" i "Mandolin Wind".
- Janis Joplin **"Pearl"**: "Cry Baby", "Me And Bobby McGee" i "Mercedes Benz".
- The Faces **"A Nod Is As Good As A Wink... To A Blind Horse"** : "Stay With Me", "Debris" i "You're So Rude".
- T-Rex **"Electric Warrior"**: "Mambo Sun", "Jeepster" i "Bang A Gong (Get It On)".

1972

- Neil Young **"Harvest"**: "Heart Of Gold", "Alabama" i "Harvest".
- Slade **"Slayed?"**: "Gudbuy T'Jane", "Mama Weer All Crazee Now" i "How D'You Ride".

- Deep Purple **"Made In Japan"**: "Highway Star", "Child In Time" i "Space Truckin".
- Lou Reed **"Transformer"**: "Vicious", "Satellite Of Love" i "Walk On The Wild Side".
- The Eagles **"Eagles"**: "Take It Easy", "Witchy Woman" i "Peaceful Esy Feeling".
- Alice Cooper **"School's Out"**: "My Stars", "Alma Mater" i "School's Out".
- Genesis **"Foxtrot"**: "Supper's Ready", "Watcher Of The Skies" i "Get' Em Out By Friday".
- Jethro Tull **"Thick As A Brick"**: "Thick As A Brick part 1" i "Thick As A Brick part 2".
- Blue Oyster Cult **"Blue Oyster Cult"**: "Cities On Flame With Rock 'N' Roll", "Stairway to the Stars" i "The Came the last Days Of May".

1973

- Lynnyrd Skynyrd **"Pronounced Leh-nerd Skin-nerd"**: "I Ain't the One", "Simple Man" i "Freebird".
- Lou Reed **"Berlin"**: "Sad Song", "The Bed" i "Caroline Says I".
- Roxy Music **"For Your Pleasure"**: "Do The Strand", "Editions Of You" i "Beauty Queen".
- Mott The Hoople **"Mott"**: "All The Way From Memphis", "Hymn For The Dudes" i "Violence".
- Led Zeppelin **"Houses Of The Holy"**: "The Rain Song", "Over The Hills And Far Away" i "The Song Remains The Same".
- The Who **"Quadrophenia"**: "5:15", "The Real Me" i "Love, Reign O'er Me".
- ZZ Top **"Tres Hombres"**: "La Grange", "Precious And Grace" i "Jesus Just Left Chicago".
- Paul McCartney And Wings **"Band On The Run"**: "Jet", "Bluebird" i "Band On The Run".
- Alice Cooper **"Billion Dollar Babies"**: "Hello, Hooray", "Generation Landslide" i "I love The Dead".
- New York Dolls **"New York Dolls"**: "Trash", "Personality Crisis" i "Jet Boy".
- Emerson, Lake And Palmer **"Brain Salad Surgery"**: "Jerusalem", "Toccata" i "Karn Evil 9".

1974

- Bad Company **"Bad Company"**: "Can't Get Enough Of Your Love", "Bad Company", "Movin' On" i "Seagull".
- Eric Clapton **"461 Ocean Boulevard"**: "I Shot The Sheriff", "Give Me Strength" i "Let It Grow".
- Roxy Music **"Country Life"**: "The Thrill Of It All", "Casanova" i "Prairie Rose".
- 10cc **"Sheet Music"**: "Hotel", "Silly Love" i "The Worst Band In The World".

1975

- Aerosmith **"Toys In The Attic"**: "Walk This Way", "Sweet Emotion" i "Toys In The Attic".
- Bruce Springsteen **"Born To Run"**: "Thunder Road", "Jungleland" i "Born To Run".
- Bob Dylan **"Blood On The Tracks"**: "Tangled Up In Blue", "Simple Twist Of Fate" i " Shelter From The Storm".
- Patti Smith **"Horses"**: "Gloria", "Redondo Beach" i "Horses".
- Supertramp **"Crisis? What Crisis?"**: "Another Man's Woman", "Ain't Nobody But Me" i "Sister Moonshine".
- Grand Funk Railroad **"Caught In The Act"**: "We're An American Band", "Some Kind Of Wonderful", "The Loco-Motion", "Footstompin' Music" i "Shinin' On".

CD D'ÀUDIO SELECCIONAT AMB LO MILLOR DE L'ETAPA

Disc 1: **1967-1971**

1. A Day In The Life – **The Beatles** (1967).
2. Tarkus – **Emerson, Lake and Palmer** (1971).
3. Baba O'Riley – **The Who** (1971).
4. The End (Version from the film "Apocalypse Now") – **The Doors** (1967).
5. War Pigs – **Black Sabbath** (1970).
6. Gimme Shelter – **The Rolling Stones** (1969).
7. In A Gadda-Da-Vida (Single Version) – **Iron Butterfly** (1968).
8. White Rabbit – **Jefferson Airplane** (1967).
9. Aqualung – **Jethro Tull** (1971).
10. 21st Century Schizoid Man – **King Crimson** (1969).
11. Stairway To Heaven – **Led Zeppelin** (1971).

Disc 2: **1971-1975**

1. Dancing With The Moonlit Knight – **Genesis** (1973).
2. Re-Make/Re-Model – **Roxy Music** (1972).
3. School – **Supertramp** (1974).
4. We're An American Band – **Grand Funk Railroad** (1973).
5. Highway Star – **Deep Purple** (1972).
6. Ziggy Stardust – **David Bowie** (1972).
7. Bohemian Rhapsody – **Queen** (1975).
8. Shine On Your Crazy Diamond (Parts I-V) – **Pink Floyd** (1975).
9. Bang A Gong (Get It On)- **T-Rex** (1971).
10. Close To The Edge – **Yes** (1972).